

د زېربنایي پروژو د ډاډ ورکونې لومړی راپور

د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت

تله ۲۰۱۸

د شریک مشاورتي خدماتو شرکت اپلټون

تصویر: له دوشي څه تر پلخمرې پورې لویه لاره

د مطالبو لړلیک

i	د مطالبو لړلیک.....
ii	شکلونه.....
iii	مخففات (لنډیزونه)
iv	مننه او کور ودانۍ.....
v	مخکنۍ خبرې.....
vi	د ډاډ ورکونې د ټیم په اړه.....
1	لنډیز.....
2	1 پیژندنه.....
3	1.1 موخې.....
3	1.3 کاري لایحه.....
5	2 شالید.....
5	2.1 په افغانستان کې د رېرناوو رویتیا.....
6	2.2 په افغانستان کې د زیربنایي پروژو د معلوماتو ډاگیزه کولو اوسنی وضعیت.....
8	2.3 د پروژې په کچه د ډاډ ورکونې موخې.....
8	2.4 ټاکل شوې پروژې.....
12	3 د معلوماتو ډاگیزه کول.....
12	3.1 د هرې پروژې په اړه د ډاگیزه شوو معلوماتو لنډیز.....
13	3.2 د ډاگیزه شوو معلوماتو بشپړتیا.....
17	3.3 د ډاگیزه شوو معلوماتو کره توب.....
17	3.4 د معلوماتو جریان.....
19	4 رویتیا او ډاډ ورکونه.....
19	4.1 د داوطلبۍ مدیریت.....
31	4.2 د لگښت زیاتېدل.....
32	4.3 د وخت اوږدېدل.....
36	4.4 د ودانۍ د کیفیت مدیریت.....
38	5 موندنې او سپارښتنې.....
38	5.1 د موندنو لنډیز.....
39	5.2 د گڼو ونډوالو ډلې ته سپارښتنې.....
42	6 ضمایم.....
42	6.1 ضمیمه ۱: تفصیلي ډاگیزه شوي معلومات.....
51	6.2 ضمیمه ۲: د ترسره شوو مرکو نوملړ.....
52	6.3 ضمیمه ۳: کاري لایحه.....
53	6.4 ضمیمه ۴: د ریسرچ مېتودولوژي.....
55	7 اڅلیکونه.....

جدولونه

- جدول 1: د ډاډ ورکونې د پروسې لپاره ټاکل شوې زیربنايي پروژې 8
- جدول 2: په هره پروژه کې د ډاگيزه شوو لاسوندونو شمير 10
- جدول 3: د ډاگيزه شوو معلوماتو لنډيز 11
- جدول 4: د معلوماتو د فعاله (Proactive) ډاگيزه کولو لپاره د ډاټا معياري ارقام 11
- جدول 5: په انفعالي يا Reactive بڼه د معلوماتو د ډاگيزه کولو د ډاټا معياري ارقام 12
- جدول 6: د کمال خان بند په داوطلبۍ کې د نومول شوو شرکتونو نوملړ 16
- جدول 7: د کمال خان بند لپاره د نوماندانو او د داوطلبو د بيو نوملړ 17
- جدول 8: له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سړک د ساختماني کارونو د داوطلبۍ پروسې ته يوه کتنه 19
- جدول 9: د مې - ۲۰۰۸ په داوطلبۍ کې د داوطلبۍ قيمتونه 20
- جدول 10: په بياځلې داوطلبۍ کې د داوطلبۍ بيې 21
- جدول 11: په بياځلې داوطلبۍ کې د داوطلبو بيې 23
- جدول 12: له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سړک لپاره د مشورتي خدمتونو د شارټ لیسټ شوو کمپنيو نوملړ 24
- جدول 13: د مشورتي خدمتونو د پروپوزلونو د ارزونې پايله 24
- جدول 14: په مناقصه کې د ونډه اخيستونکو داوطلبانو نوملړ 25
- جدول 15: په مناقصه کې د ونډه اخيستونکو داوطلبانو نوملړ 25
- جدول 16: په مناقصه کې د گډونوالو داوطلبانو نوملړ 26
- جدول 17: په ټاکل شوو پروژو کې د وخت د اوږدوالي لاملونه 30
- جدول 18: په ټاکل شوو پروژو کې د ساختمان د کيفيت په اړه ليدنې 33

شکلونه

- شکل 1: د پروژو د ځايونو نقشه 7
- شکل 2: د معلوماتو د ډاگيزه کولو حقيقي سلنه د ساختماني سکتور د روڼتيا د نوښت د ډاټا د معياري ارقامو په پرتله 13
- شکل 3: د ادارې په کچه د معلوماتو د حقيقي ډاگيزه کولو سلنه 14
- شکل 4: په ټاکل شوو پروژو کې د لگښت زياتيدل 28
- شکل 5: په ټاکلو پروژو کې د لگښتونو د زياتوالي د دلایلو ونډه 29
- شکل 6: د ټاکل شوو پروژو د وخت اوږدوالی 30
- شکل 7: په ټاکل شوو پروژو کې د وخت د اوږدوالي د لاملونو ونډه 32

مخففات (لنډيزونه)

ACS	اپلټن د مشورې ورکونې خدمتونه
ADB	اسيايي پرمختيايي بانک
ARDS	د افغانستان د بيارغونې او پرمختيا خدمتونه
AT	د ډاډ ورکونې ټيم
BoQ	د مشخصاتو لېست
CDC	ټولنيزه پرمختيايي شورا
CMO	د قراردادونو د مدیریت دفتر
CoST	د ساختماني سکټور د روڼتيا نوښت
ICB	نړيواله رقابتي داوطلبې
IDB	اسلامي پرمختيايي بانک
IFB	د داوطلبې لپاره بلنه
ITB	داوطلبې ته بلنه
km	کيلومتر
LICB	نړيواله محدوده رقابتي داوطلبې
m	متر
MEC	د اداري فساد پر وړاندې د څار او ارزونې خپلواکه گډه کمیته
MoEW	د اوبو او انرژۍ وزارت
MoPW	د ټولگټو وزارت
MoU	تفاهمليک
MSG	د گڼو ونډوالو ډله
MW	میگاواټ
NPA	د تدارکاتو ملي اداره
NPC	د تدارکاتو ملي کمیسیون
PE	پيږدونکي اداره
PPU	د تدارکاتو د پالیسۍ واحد
PWD	د ټولگټو ریاست
TOR	د دندو لايحه
UN	ملگري ملتونه
USD	امريکايي ډالر
WB	نړيوال بانک
PPU	واحد پالیسۍ تدارکات
PWD	ریاست فواید عامه
TOR	لايحه وظایف
UN	سازمان ملل
USD	دالر امریکایی
WB	بانک جهانی

مننه او کور ودانۍ

د ډاډ وړ کونې ټيم له ټولو هغو خلکو مننه کوي، چې د اړينو معلوماتو او سندونو په برابرولو کې يې مرسته کړې او له ټولو هغو خلکو څخه هم مننه کوي، چې په مرکو کې يې برخه اخيستې. ډله د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د اقتصاد له وزير جالتماب مصطفى مستور، څخه په دې نيت ځانگړې مننه کوي، چې د ناستې په پيل کې يې ملاتړ او رغوونکو تبصره وکړه. ډله په پاې کې د گڼو ونډوالو د ډلې له غړو، د افغانستان د بنسټيزې روڼتيا نوښت د سرمشريزې له ډلې په ځانگړې توگه د صبغت الله کریمي، ناصر تيموري، غلام رضا مرزايي او د افغانستان د بنسټيزې روڼتيا نوښت د نړيوالې سرمشريزې د مرستو او لارښوونو قدرداني کوي.

د ډاډ ورکونکي د ټيم په اړه

اپلټن، د مشورې ورکونکي خدمتونو اداره (چې تر دې وروسته به (ACS) يا کنسلټنټ بلل کېږي) د افغانستان د بنسټيزې روټيا نوښت له لورې د اتو ټاکل شويو زېربنايي پروژو د ډاډ ورکونکي د پروسې سرته رسولو او راپور ترتيبولو په موخه ګمارل شوی وو.

اپلټن د مشورې ورکونکي خدمتونو ادارې، د ډاډ ورکونکي د پروسې او راپور ترتيبولو لپاره يوه ډله جوړه کړې (چې تر دې وروسته د ډاډ ورکونکي ټيم يا AT بلل کېږي) او لاندې کسان يې غړيتوب لري:

محمد اکبر منگل (ډلمشر)

يو تجربه لرونکی انجنیر دی، چې د کابل له پوښتنيک پوهنتون څخه د ترانسپورټيشن (مواصلاتو) د انجنیرۍ په برخه کې ليسانس لري. نوموړی له اپلټن مشورتي ادارې سره په ۲۰۱۲ کې يوځای شو، چې تر اوسه يې بيلابيلې مهمې دندې پر مخ وړي او د دغې ادارې په ورځنيو پرمختګونو کې يې خورا اغېزمن ثابت شوی. ښاغلی منگل د انجنیرۍ او تخنیکي مشورې ورکونکي د خدمتونو په برخه کې د پراخې تجربې ترڅنگ د پلټنې، د پروپوزلونو او راپورونو د ليکنې او د پروژو د مدیریت / همغږۍ په برخه کې وړتياوې لري. ښاغلي منگل د ۲۰۱۸-۲۰۱۹ کلونو لپاره د فولبرايت سکالرشپ ګټونکی هم دی.

عبدالوکيل حنيف (د تدارکاتو کارپوه)

د حکومتولۍ او عامه ادارې په برخه کې تجربه لرونکی متخصص او لیکوال دی چې يو ليسانس د انګريزي ادبياتو په برخه کې (له کابل پوهنتون څخه) او بل ليسانس د کاروبار د مدیریت په برخه کې (د الخیر پوهنتون، اسلام آباد، پاکستان) څخه لري. ښاغلی حنيف د تدارکاتو، بیخ بناء، پوهنې او مالي برخو کې د افغانستان په دولتي سکتور کې تر ۳۰ کلونو زیاته د رهبرۍ تجربه لري. نوموړي د افغانستان د بیارغونې او پرمختیا د خدمتونو د رئیس په توګه کار کړی او د پوهنې په وزارت کې د رهبرۍ پراخه تجربه لري. په دې سربیره، ښاغلي حنيفي په ګڼ شمیر نړیوالو کانفرانسونو کې په فعاله توګه د افغانستان استازیتوب کړی چې د هیواد د پوهنې د سکتور په پرمختګ کې يې مهمه ونډه درلودلې.

خان محمد کاريار (د سیول انجنیرۍ کارپوه)

تجربه لرونکی سیول انجنیر دی چې د سیول انجنیرۍ ودانیو په ډیزاین کې تخصص لري. ښاغلي کاريار د خپلې اوولس کلنې تجربې په اوږدو کې د ډیزاین - ودانولو ګڼې پروژې پر مخ وړي چې د متحده آیالاتو د پوځ د انجنیرانو د ډلې (US Army Corps of Enginners) له لورې تمویلېدې. نوموړی په یو شمیر مهمو ادارو لکه UNFAO، UNOPS او WFP او یونیسیف کې د کار کولو تجربه لري. ښاغلي کاريار همدارنګه د کابل پوهنتون د انجنیرۍ پوهنځي په سیول څانګه کې د استاد په توګه هم دنده ترسره کړې. نوموړي د خپلې تجربې په اوږدو کې د انجنیري اړخونو او ننگونو په اړه پراخه پوهه ترلاسه کړې او د سیول بیخ بناوو د تحقیق او شننې په برخه کې يې ښې وړتیاوې زده کړي.

جاوید مایار (ساحوي سرویر)

سیول انجنیر دی چې د افغانستان په لیرو پرتو سیمو کې د پروژو د ترسره کولو تر پنځو کلونو زیاته تجربه لري. ښاغلی مایار د ساختماني پروژو په مدیریت، ساحوي انجنیرۍ او د کیفیت په مدیریت کې کاري تجربه لري. دا چې نوموړي له ګڼ شمیر ودانیزو کمپنیو سره کار کړی، د قراردادي له لیدلورې په ساحه کې د ودانیزو پروژو د مدیریت په اړه ښه پوهه لري.

غلام مجتبی امیري (د معلوماتو راټولولو مامور)

په باختر پوهنتون کې د کاروبار مدیریت لوستی. ښاغلی امیري د متحده آیالاتو د پوځ د انجنیرانو د ډلې (US Army Corps of Enginners) له لورې تمویل شوو پروژو کې د اپلټن مشورتي خدمتونو د ادارې د کیفیت کنټرول د مامور په توګه تر پنځو کلونو زیاته تجربه لري. ښاغلی امیري د دریمې ډلې او کورنیو سندونو په ارزونه او بیا کتنه کې ځانګړې وړتیاوې لري.

مخکنۍ خبرې

زېربنا د سکتورونو په پراختيا او اقتصادي خوځښت کې په ځانگړې توگه، کرنې، کانونو، روغتيا، پوهنې او سوداگرۍ کې د کلۍ په توگه پېژندل شوې ده. سره له دې چې د نړيوالو مرسته کوونکو له لوري هيواد ته پراخې مرستې را روانې دي، د افغانستان د لويو لارو، سړکونو، بندونو او نهرونو، روغتونونو، ښوونځيو او ټولگټو بنسټونو وضعیت په مطلوبه بڼه ښه والی نه دی موندلی. په دې صورت کې اړینه ده، چې په دې برخه کې هر اړخيزه پلټنه او څېړنه وشي، په دې سره به روښانه شي، چې په هيواد کې د زېربناوو د پراختيا د مخنيوي اصلي ستونزې څه دي او په څه ډول يې رفع کړو؟

د ډاډ ورکونې راپور چې د ټولگټو، کليو د پراختيا او اوبو او انرژۍ وزارتونو په ۸ پروژو باندې ليکل شوی دی، د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت د اساسي اصولو په نظر کې نيولو سره تر سره شوی دی. له دې راپور څخه موخه د هيواد په زېربنايي سکتور کې روڼتيا او حساب ورکول دي.

د نوموړي راپور له موندنو څخه روښانه شوې، چې په تدارکاتي بنسټونو کې د اطلاعاتو خپرولو کچه د کاسټ د نړيوالو معيارونو په پرتله لږ ده او يوازي ۲۷٪ سلنه تشکيلوي. همدارنگه دې راپور په ډاگه کړي ده، چې په افغانستان کې زېربنايي پروژې په منځني ډول ۱۹٪ ځنډ او ۱۸٪ له لوړ قيمت سره مخ شوې دي. په ټوليزه توگه د ټاکل شويو پروژو د ځنډ اصلي عوامل د ډيزاين تېټ کيفيت، د ځمکو استملاک، نا امنۍ، د پيسو ورکړې ځنډ، د سرچينو يا بوديجې کمښت، د سيمه ايزو خلکو نه همکاري او د نا مطلوبې هوا شتون په گوته شوي دي.

ياد راپور، په تدارکاتي بنسټونو کې د روڼتيا ډېرولو کلتور په موخه د وضعیت ښه کولو لپاره اغېزمن وړانديزونه وړاندې کړي دي، چې تر ټولو اړين يې د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت له ستاندرډ سره سم د اطلاعاتو خپرولو لپاره د پورتال او ملي اطلاعاتو بانک جوړول دي. د تدارکاتو اوسنۍ قانون، تدارکاتي بنسټونه د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت د مشخصې لارښوونې مطابق د اطلاعاتو په خپرولو نه مکلفوي. پر دې سربېره، د زېربنايي پروژو په تدارکاتو کې د روڼتيا ډېرولو په موخه تدارکاتي بنسټونه بايد د پروژو د کليدي اطلاعاتو خپرولو نوښت ولري، ترڅو چې د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت هدف ترلاسه شي.

همدارنگه بايد تدارکاتي بنسټونه د پروژو د اسانه کولو پروسې ښې کړي او له سروې څخه مخکې، د سروې په جريان او د پروژې ډيزاينولو په مهال په ادارو کې د سالم بهير راوستو لپاره، وړتيا جوړونه وکړي، چې د ډېرو ستونزو را منځ ته کېدو، لکه لوړ قيمت او گټې اخيستني سپارلو ته د پروژو د پړاوونو په پلي کولو کې ځنډ را نه شي. د افغانستان حکومت ژمن دی، چې د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت له معيارونو او د دې راپور له موندنو څخه په گټه اخيستنه د اطلاعاتو خپرولو اوسنۍ سيستم ستاندرډ کړي، خلکو او خصوصي سکتور ته غوره خدمتونه وړاندې کړي.

په همدې اساس په دې لاره کې بايد د زېربنايي پروژو د اطلاعاتو خپرولو لپاره بنيادي او اساسي گامونه واخيستل شي. تر اوسه پورې د ټولگټو، کليو د پراختيا، اوبو او انرژۍ وزارتونو او ملي تدارکاتو له ادارې سره د زېربنايي پروژو د اطلاعاتو خپرولو ۴ هوکړه ليکونه لاسليک شوي دي او نوموړې ادارې د زېربنايي پروژو د اطلاعاتو خپرولو د اغېزمن سيستم کارولو په حال کې دي. د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت په نظر کې لري، چې له ډېر شمېر نورو تدارکاتي ادارو سره هوکړه ليکونه لاسليک کړي.

د يادونې وړ ده، چې د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت د ډاډ ورکونې راپور د افغانستان تدارکاتي بنسټونو د روڼتيا او حساب ورکونې د وضعیت ښه کولو لپاره مهم گام دی. وروستي راپورونه به له بېلابېلو موندنو او زياتو سپارښتنو سره د هيواد په بېخ بنا کې د ښې او اغېزمنې زمينې برابرولو لپاره لاره هواره کړي.

په همدې موخه اړتيا ده، چې د هيواد ټولې تدارکاتي ادارې د دې راپور موندنې جدي وبولي او د زېربنا جوړولو لپاره د روڼتيا ښه والی او څرنگوالی او همدا شان يې د پايښت لپاره هر اړخيزې هڅې وکړي.

ډاکټر مصطفى مستور

د اقتصاد وزير او د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت د دخپلو بنسټونو ډلې رئيس؛

اوږی 1397

د راپور لنډيز

افغانستان د اداري فساد په وړاندې د څار او ارزونې د گډې کمېټې د سپارښتنې پر بنسټ د زیربناوو په جوړولو کې لا زیاتې رویتیا ته د اړتیا له مخې د بنسټیزې رویتیا له نوبت سره یو ځای شو. د افغانستان د بنسټیزې رویتیا د پروگرام مشري د معلوماتو د ډاګیزه کولو او ډاډ ورکونې له پروسو سره د اقتصاد وزارت له لورې تر سره کېږي. د ګڼو ونډوالو کاري ډله په دې موخه رامینځته شوه تر څو د یو تطبیقي پلان د جوړولو مشري وکړي او یو ملي سکرتریت او د ګڼو ونډوالو ډله تاسیس کړي.

د ډاډ ورکونې راپور د ډاډ ورکونې د پروسې پایله ده (چې د بنسټیزې رویتیا د نوبت یو له څلورو مرکزي ځانګړنو څخه ده) او موخه یې د دې ارزول دي چې تدارکاتي واحدونه او نورې حکومتي ادارې عامو وګړو ته د معلوماتو په ډاګیزه کولو او په ټوله کې په ساختماني سکتور کې د رویتیا د تضمین په برخه کې څومره بریالۍ دي / وې. د ډاډ ورکونې د راپور په وروستۍ او مهمې برخې کې د مهمو موندنو پر بنسټ سپارښتنې او د نمونې د پروژو د نورې څېړنې لپاره وړاندیزونه شامل دي. د ډاډ ورکونې پروسه د تحقیق پر میتود ولاړه وه، چې د ډېټا راټولول (ساحوي کار)، مشاهده او کتابتوني کتنه، د ډېټا تحلیل او د راپور چمتو کول په کې شامل وه. د ډاګیزه شوو معلوماتو د ریښتینیتوب او د پروژې د ځانګړو مسایلو په اړه د لا زیاتې پوهې تر لاسه کولو په موخه د ټاکل شوو پروژو له قراردادیانو سره مرکې ترسره شوې.

د ډاډ ورکونې د پروسې په اوږدو کې، دا وموندل شوه چې د تدارکاتي واحدونو له لورې د معلوماتو ډاګیزه کول د افغانستان د قوانینو له غوښتنو سره برابر دي خو د افغانستان د بنسټیزې رویتیا د نوبت د غوښتنو په پرتله د معلوماتو د ډاګیزه کولو دغه کچه خورا ټیټه ده. د افغانستان د بنسټیزې رویتیا نوبت په فعاله یا Proactive توګه د ۶۳ قلمه او انفعالي یا Reactive توګه د ۲۷ قلمه معیاري ډېټا د ډاګیزه کولو غوښتنه کوي. په داسې حال کې چې د تدارکاتي واحدونو له لورې له قانون سره سم په فعاله توګه د پروژې معلومات د تدارکاتو په دوه مهمو پړاونو یعنې د تدارکاتو د اعلان او د تدارکاتو د ګټونکي د اعلان پر مهال ډاګیزه کېدل. تدارکاتي واحدونو په منځنۍ توګه د بنسټیزې رویتیا نوبت د ډاګیزه کولو په معیار کې د غوښتل شوې ډاټا ۲۷٪ سلنه په فعاله (Proactive) بڼه ډاګیزه کړې. له بله اړخه، ددې راپور موندنې ښيي چې د تیرو کلونو په پرتله په تازه پروژو کې د معلوماتو په ډاګیزه کولو کې ښه والی راغلی. د دغه ښه والي عمده دلیل د تدارکاتو د ملي ادارې ریفورم او په تدارکاتي واحدونو کې د رویتیا د ظرفیت لوړوالی دی.

ډاګیزه شوې ډېټا ته د کتنې په پایله کې د رویتیا او ډاډ ورکونې په برخه کې د اندیښنې وړ ځینې ستونزې په ګوته شوې. یو لړ داسې ستونزې رابرسیره شوې چې کولی شي په ځینو ټاکلو شوو پروژو کې د تدارکاتو او داوطلبۍ د پروسو رویتیا او پرانېستوب اغیزمن کړي. دغه نه توجیه کېدونکې ستونزې په تدارکاتو کې د عدالت، آزادې سیالۍ، د قراردادونو د ورکړې د پریکړو او د قراردادونو د څار او مدیریت په اړه اندیښنې راپورته کوي. د وخت او لګښت د لوړوالي د اړخونو په اړه موندنې ښيي چې د اتو ټاکل شوو پروژو ترمینځ اوه یې د وخت له اوږدوالي او درې یې په منځنۍ توګه د لګښتونو له ۱۸٪ لوړوالي سره مخ دي. د لګښت او وخت د لوړوالي مهم دلایل د پروژې د چمتو کولو پرمهال د کیفیت نشتوالی او د تدارکاتي واحدونو په ادارو کې د پروژې د مدیریت د دندو په اړه د تخنیکي ظرفیت نشتوالی دی. په ټاکل شوو پروژو کې د کیفیت مدیریت هم د اندیښنې وړ دی دا ځکه چې په زیاترو تازه سپارل شوو پروژو کې ښکاره نیمګړتیاوې لیدل شوې. د روانو پروژو ودانول د ناسمې سروې، ټیټ کیفیت، ډیزاین، د څارنې د پوهې نشتوالی او د داسې قراردادیانو د ټاکلو له امله اغیزمن شوی.

د موندنو په غبرګون کې د ونډوالو درېو ډلو: حکومت، خصوصي سکتور او مدني ټولنې ته سپارښتنې شوې. د افغانستان اسلامي جمهوري دولت باید هغه اندیښنې او موندنې په پام کې ونیسي چې د ډاډ ورکونې په دې راپور کې راپورته شوي او یا د ډاډور کونې د راپور په راتلونکو ګڼو کې به راپورته کېږي. حکومت باید د معلوماتو د ډاګیزه کولو په برخه کې د بنسټیزې رویتیا د نوبت د ډاګیزه کولو له معیارونو سره سم یو عامه پورتال (ویبپاڼه) او د ډاټا زیرمټون جوړ کړي او یا هم خپلې موجودې ویبپاڼې ښې فعالې کړي چې غوره بیلګه یې د تدارکاتو د ملي ادارې ویبپاڼه ده. حکومت او تدارکاتي واحدونه باید د پروژې د چمتو کولو پروسې بهتره کړي او په ادارو کې ظرفیتونه رامینځته کړي تر څو وکولی شي په سمه توګه د پروژو د چمتو کولو او تدارکاتي خدمتونه وړاندې کړي تر څو په دې کار سره د پروژې د تطبیق او فعالیت پر مهال د ګڼو ننگونو مخه ونیول شي.

خصوصي سکتور هم په رویتیا او ډاډ ورکونه کې مهم نقش لوبوي. خصوصي سکتور باید د قرارداد مهالویش او بودجې په چوکاټ کې د لوړ کیفیت خدمتونو په عرضې تمرکز وکړي. دغه بهتروالی کیدای شي په خپلو ادارو کې د ظرفیت د لوړوالي او د پرانېستې او عادلانه سیالۍ له لارې د پروژې لپاره د وړ کارونکو د ګمارنې له لارې رامینځته شي. خصوصي سکتور باید د دې ترڅنګ د افغانستان له حکومت سره په همغږۍ داسې نوښتونه په لاره واچوي چې خصوصي داخلي کمپنۍ و ارزوي او د عادلانه سیالۍ د دودولو لپاره یې په داوطلبۍ کې فعالې ونډې اخیستنې ته وهڅوي.

مدني ټولنې ته د سپارښتنه ده چې د ګڼو ونډوالو ډله باید له حکومت او خصوصي سکتور سره د ډاډ ورکونې په دې راپور کې د راپورته شوو اندیښنو او نورو هغو اندیښنو چې په راتلونکي راپورونو کې به راپورته کېږي د تعقیب مشري په غاړه واخلي. د ګڼو ونډوالو ډله باید د ډاډ ورکونې د راپور په راتلونکو ګڼو کې د افغانستان په زیربنایي سکتور کې د رویتیا او حساب ورکونې د شرایطو د تحلیل په موخه نورې پروژې وړ زیاتې کړي. د ګڼو ونډوالو ډله به له تدارکاتي واحدونو سره کار کوي چې د بنسټیزې رویتیا نوبت کې یې د علاقې کچه لوړه شي او دا ورزده کړې چې د بنسټیزې رویتیا نوبت اصلاً څه شی دی، د ساختماني سکتور د رویتیا او ډاګیزه کولو په برخه کې نړیوالې ښې کړنې او د بریالیتوب کیسې او هغه ګټې چې د افغانستان بنسټیزې رویتیا نوبت یې د دوي ادارې ته راوړي شي، ورسره شریکې کړي. د ټولنیزې حساب ورکونې د بډای کیدو لپاره یو ښه نوبت دا دی چې مدني ټولنه داسې خدمتونه پیل کړي چې ښاروندان وکولی شي د مخابراتو او ټولنیزو رسنیو څخه په ګټې اخیستنې سره مدني ټولنه او د پروژې شاوخوا ولسونه په کار واچوي تر څو هغوی وکولی شي هغه اندیښنې راپورته کړي چې د زیربنایي پروژو په اوږدو کې یې شاهدان دي.

د ډاډ ورکونې ټيم د گڼو وندوالو ډلې ته د نمونوي پروژې په توگه د کمال خان بند د دريم فاز د تفصيلي څېړنې سپارښتنه کوي. ددې پروژې د سپارښتنې اصلي دليل دا دی چې پروژه په لومړنيو پړاونو کې ده او تفصيلي څېړنه به په دغې پروژې کې شته ستونزې خلکو ته رابرسيره کړي او د پروژې په بري کې به گټوره ثابته شي. د دې تر څنگ، د پروژې د تدارکاتو په پړاو کې انديښنې موجودې وې او تفصيلي څېړنه به وکولی شي چې د قراردادي د وړتياوو ارزونه وکړي. په ملي کچه د پروژې اهميت او موقف ته په پام سره ددې پروژې څېړنه ، بيا کتنه او تعقيب خورا مهم دي

۱ پیژندنه

د بنسټیزې رویتیا نوښت یو نړیوال نوښت دی چې له حکومت، خصوصي سکتور او مدني ټولنو سره د عامه زیربنایي پروژو په تدارکاتو کې د رویتیا پیاوړې کولو لپاره کار کوي. د دغه نوښت موخه د حساب ورکونې د زیاتوالي له لارې د لگول شوو پیسو د ارزښت لوړوالی دی.

د افغانستان اسلامي جمهوریت د اقتصاد وزارت له لارې د اداري فساد په وړاندې د څار او ارزونې گډې خپلواکې کمېټې د سپارښتنې پر بنسټ د بنسټیزې رویتیا نوښت سره د ۲۰۱۳ کال په اکتوبر میاشت کې یو ځای شو. وروسته بیا د گڼو ونډوالو کاري ډله رامینځته شوه تر څو یو تطبیقي پلان جوړ کړي او ملي سکرتریت او د گڼو ونډوالو ډله تاسیس کړي.

د بنسټیزې رویتیا نوښت موخه داده، چې د دولت له لورې د تمویلونکو بنسټیزو پروژو رویتیا او حساب ورکونه زیاته کړي. د دولت له لورې تمویلونکو بنسټیزو پروژو له لورې د معلوماتو په ډاگه کول د افغانستان د بنسټیزې رویتیا نوښت په زړه کې ځای لري. د دې لپاره چې زیاته شوې رویتیا د حکومت له لورې په حساب ورکولو کې ګټوره تمامه شي دا خورا اړینه ده چې ونډوال په ډاگیزه شوو معلوماتو وپوهېږي او د اندېښنې وړ احتمالي مسالې په نښه کړي شي. د د بنسټیزې رویتیا نوښت د ډاډ ورکونې پروسه د ډاگیزه شوو معلوماتو د تفسیر له لارې دغې موخې ته په رسیدو کې مرسته کوي او ډاگیزه شوې ډېټا په روښانه توګه او د زړه راښکونکو معلوماتو په بڼه وړاندې کوي ترڅو له ټولو ونډوالو سره د پیغامونو په رسولو کې مرسته وکړي او هغوی له چارواکو سره د اړونده ستونزو شریکولو لپاره چمتو کړي.

د اپلټن مشورتي خدمتونو (ACS) ته، د گڼو ونډوالو د ډلې له لورې دنده ورسپارل شوې وه، چې د ټولګټو، د کلیو بیارغونې او پراختیا، د اوبو او انرژۍ په وزارتونو او د گڼو ونډوالو د ډلې له لورې هرې وړاندیز شوې تدارکاتي اداره کې د اتو زیربنایي پروژو په اړه د ډاډ ورکونې پروسه په مخ یوسي. لکه څنګه چې په VI کې ورڅخه یادونه شوې، دغې مشورتي ادارې د دې دندې لپاره د پنځو متخصصینو (کارپوهانو) او مرستیالانو یو ټیم په دنده وګمارل.

د ډاډ ورکونې پروسه د تحقیق پر میتود ولاړه وه، چې د ډېټا راټولول (ساحوي کار)، مشاهده او کتابتوني کتنه، د ډېټا تحلیل او د راپور چمتو کول په کې شامل وه. د ډاگیزه شوو معلوماتو د ریښتینیتوب او د پروژې د ځانګړو مسایلو په اړه د لا زیاتې پوهې تر لاسه کولو په موخه د ټاکل شوو پروژو له قراردادیانو سره مرکې ترسره شوې. ضمیمه شمېره ۲، ۳، او ۴ په ترتیب سره د هغو کسانو په اړه چې مرکې ورسره شوې، د کاري لایحې او د څېړنې د میتودولوژۍ په اړه لا زیات جزئیات وړاندې کوي.

۱.۱ موخې

د دې راپور موخه دا ده، چې دا وارزول شي چې تدارکاتي واحدونه او نورې حکومتي ادارې عامو وګړو ته د معلوماتو په ډاگیزه کولو او په ټوله کې په ودانیز سکتور کې د رویتیا د تضمین په برخه کې څومره بریالي وي / دي. د ډاډ ورکونې د راپور په وروستۍ او مهمې برخې کې د مهمو موندنو پر بنسټ سپارښتنې او د نمونې د پروژو د نورې څېړنې لپاره وړاندیزونه شامل دي.

د ډاډ ورکونې د دې پروسې / راپور اهداف په لاندې توګه دي:

- د دې ارزونه چې ونډه اخیستونکو تدارکاتي ادارو د بنسټیزې رویتیا نوښت د معلوماتو ډاگیزه کولو لارښود له شرایطو سره د ډاگیزه شوې ډېټا د بشپړتیا او کره توب له اړخه څومره ځان برابر کړي؟
- په ډاگیزه شوې ډېټا کې د برسیره شوو اندېښنو وړ احتمالي ستونزو په نښه کول. دغه ستونزې کیدای شي په ځانګړو پروژو پورې اړه ولري او یا هم د اندېښنې وړ عمومي ستونزې وي.
- که مناسبه وي د پروژو د یوې نمونې او یا د اندېښنې وړ پروژو په اړه د لا ژورې څېړنې ترسره کول.

۲.۱ کاري لایحه

مشورتي ادارې د ډاډ ورکونې پروسې پرمخ وړلو، د افغانستان د بنسټیزې رویتیا نوښت د معلوماتو ډاگیزه کولو له لارښود سره سم د پروژو په اړه د ډېټا راټولولو، د ډېټا تفسیر او تحلیل او پر شواهدو ولاړو مهمو موندنو پر بنسټ د سپارښتنو او وړاندیزونو ورکولو مسؤلیت په غاړه درلودل.

د مشورتي ادارې له لورې لاندې دندې ترسره شوې:

- د حکومت د بریښنايي تدارکاتو د ویبپاڼې کتل تر څو ولیدل شي چې تدارکاتي ادارو اړینه ډېټا ډاگیزه کړې او که څنګه؟
- له تدارکاتي ادارو څخه د نورې زیاتې ډېټا غوښتل په هغه صورت کې چې د بنسټیزې رویتیا نوښت د معلوماتو ډاگیزه کول یې ایجاب کوي.
- د قراردادیانو له کارکونکو سره د مرکو لپاره د ساحوي کتنو تر سره کول، تر څو ډاگیزه شوې ډېټا تصدیق شي او د ودانۍ له فزیکي کار څخه د مشخصاتو، پروګرام او مالي پرمختګ په رڼا کې لیدنه وشي.

- د اندېښنې وړ ستونزو په نښه کولو لپاره د ډاگيزه شوې ډېټا تحليلول.
- د راپور ترتيبول، چې د ډېټا د ډاگيزه کيدو د پوښښ لنديز وړاندي کړي، په نمونه کې د ټاکل شوو پروژو په کچه پراخې ستونزې په گوته کړي او په انفرادي پروژو کې د پام وړ ځانگړې مسالې رابرسيره کړي
- دا په گوته کړي چې د پروژو د يوې نمونې لا زياته تفصيلي څېړنه اړينه ده او که څنگه؟

۲ شاليد

۱.۲ په افغانستان کې د رېرېناو روڼتيا

زېربنا يو مهم سکتور دی، چې د لوړ لگښت پانگې اچونې ته اړتيا لري او د يو هيواد اقتصادي ودې او د ژوند د کيفيت نښه کولو لپاره حياتي ده. کمزورې حکومتولۍ، چې زياتره وخت د روڼتيا له نشتوالي او د ناسم مدیریت او اداري فساد سره تړلي وي زياتره وخت په بيلابيلو درجو سره د ناسمو زېربناوو جوړولو، د قراردادونو په ورکړه کې د ځنډ، د نا اړينو لگښتي قراردادونو او د ودانۍ د کمزوري کيفيت لامل کېږي.

د زېربنا سکتور په عمومي توگه د دولتي لگښتونو ۱۰-۳۰ سلنه تشکیلوي^۱. په افغانستان کې دغه سکتور د ملي بوديجې شاوخوا ۱۳٪ تشکیلوي، چې د امنيت او پوهنې تر سکتور وروسته دريم لومړيتوب لرونکی سکتور دی^۲. تر ۱۷ کلنې پانگې اچونې وروسته افغانستان لا هم د ناکافي او نااقتصادي زېربنا د لږدوونکي گڼل کېږي. د نړيوال بانک د لوژيستيکي اجراءاتو د شاخص ۲۰۱۶ پر بنسټ، افغانستان د ۱۶۰ هيوادونو ترمنځ ۱۵۰ ځای لري چې د سوداگرۍ او ترانسپورت اړونده بيخ بڼاوو (لکه بندرونو، سړکونو، ريل کرښو او معلوماتي ټکنالوژۍ) د کيفيت په برخه کې يې نمرې تر ټولو ښکته دي^۳. سره له دې هم په تېرو کلونو کې زياتره رامېنځته شوې زېربناوې د اداري فساد، مالي مسايلو، ناامني او د شتمنيو د کمزوري مدیریت او ناکافي څارنې او ساتنې له امله د ويجاړۍ له جدي گواښ سره مخ دي^۴. د لا روښانتيا لپاره، مرستندويانو په افغانستان کې د سړکونو د پراخې شبکې په جوړولو کې شاوخوا ۲.۸ مليارده امريکايي ډالره پانگه اچونه کړې خو سره له دې هم زياتره دغه سړکونه وار له مخه ترميم ته اړتيا لري^۵.

ودانۍ يا زېربنا د نړۍ په کچه په نړيوالو سړوې گانو کې په دوامداره توگه د فاسدو سکتورونو په سر کې راځي. د روڼتيا د نړيوال سازمان د ۲۰۰۸ کال د رشوت ورکونکو شاخص (BPI)، چې له اقتصادي اړخه په ۲۲ تر ټولو اغېزمنو هيوادونو کې چې امکان يې وو شرکتونه يې بهر رشوت ورکړي، موندنې ښيي چې په ودانيز سکتور کې دولتي چارواکو ته د رشوت ورکولو او په دولتي پاليسيو او مقرراتو د نا اړين فشار واردولو ميلان تر ټولو زيات دی^۶. ودانيز سکتور همداراز په افغانستان کې د بدو ورکولو او بدو اخيستلو له اړخه زيانمنونکی سکتور دی. ودانيز سکتور په افغانستان کې سلگونه مليونه ډالر رشوت زيږوي او گڼو شبکو ته يې گټه رسېږي^۷. اداري فساد له هم دې امله د زېربناوو د ناکامۍ او د پروژو تر سپارلو وروسته د هغوی د چټکې ويجاړېدو يو له مهمو لاملونو څخه دی.

د يادولو وړ ده چې دغې ستونزې ته د رسيدگۍ لپاره په وروستيو کلونو کې هيله ښونکي هلې ځلې شوي. د تدارکاتو د ملي کميسيون (NPC) له لورې د دولتي قراردادونو د بيا کتنې په اوښتو ناستو کې د دولتي تدارکاتو د پروسو او قراردادونو له مسؤلينو سره د حساب کتاب له لارې د بري او سپما شواهد تر سترگو کېږي. د تدارکاتو ملي ادارې (NPA) په پوره برياليتوب سره يو شمير مهم ريفورمونه لکه په وروستيو کې د تدارکاتو د ملي قانون تصويبول عملي کړي^۸. د تدارکاتو ملي ادارې د بنسټيزې روڼتيا نوښت سره د ۲۰۱۸ کال د فبرورۍ په ۲۵ مه نېټه يو هوکړه ليک لاسليک کړ، چې موخه يې د نافذه قوانينو، مقرراتو او د افغانستان د ودانيز سکتور د نوښت د ډېټا معياري اقلامو پر بنسټ د دولت له لورې تمويليدونکو زېربنايي پروژو د معلوماتو د ډاگيزه کولو له لارې د روڼتيا او حساب ورکونې زياتونه ده.

د دې ترڅنگ، د تدارکاتو ملي ادارې د ۲۰۱۶ کال په سپټمبر کې د پرانيستې قرارداد کونکي ملگرتيا (Open Contracting Partnership) او د افغانستان د روڼتيا د څار له ادارې سره يو هوکړه لاسليک کړ. په هوکړه ليک کې دغه ژمنې شاملې دي: د افغانستان په دولتي تدارکاتو کې د روڼتيا او حساب ورکونې د موجودې کچې ارزول، د ونډې اخيستني او فيډبک وړتياوو لوړول، په آزمايښتي توگه د يوې سترې زېربنايي پروژې د قرارداد د عملي کولو په څار کې مرسته کول او د پروژې د پايلو او درسونو مستندول او خپرول^۹.

۱ P.1, Briefing Note 1, CoST, 2011

۲ 1397 National Budget, MoF, GIRoA

۳ <https://lpi.worldbank.org/international/global?sort=asc&order=Infrastructure#datatable>

۴ P.14, Afghanistan's Road Infrastructure Sustainment Challenges and Lack of Repairs Put U.S. Investment at Risk, SIGAR, Oct. 2016

۵ P.18, Ibid

۶ Transparency International Bribe Payers Index 2008

۷ P.12, The Growing challenge of Corruption in Afghanistan, Asia Foundation, 2012

۸ P.14, From Promises to Action, Transparency International, 2016

۹ P.29, From Promises to Action, Transparency International, 2016

د تدارکاتو د ملي ادارې ریفورم د رویتیا د زیاتوالي او اداري فساد د گواښ کمولو په لور یو خورا مهم گام دی؛ خو سره له دې هم دغه کار بسنه نه کوي، ځکه چې افغانستان اوس هم یو له تر ټولو فاسدو هیوادونو په کتار کې راځي.^{۱۰} رویتیا چې د اغیزمنې څارنې لپاره لاره هواره کړي کولی شي په اوسني وضعیت کې بدلون راولي. تدارکاتي سیستمونه – که څه هم له درست قانوني چوکاټ او پرمختللو سیستمونو سره مله وي – په یوازې ځان د پیسو لپاره ارزښت په هیڅ صورت نشي تضمینولی. خو په هغه صورت کې چې رویتیا رامینځته شي او د باوري کارپوهانو له لوري ډاگیزه شوې ډېټا تحلیل او په عیني حال کې د زړه راښکونکو معلوماتو په بڼه وړاندې شي، دغه کار کولی شي د تدارکاتي ادارې په گډون له ټولو خواوو سره د ناسم مدیریت او اداري فساد د ممکنو ساحو په گوته کولو کې مرسته وکړي. په دې برخه کې د بنسټیزې رویتیا نوښت دنده دا ده چې د اړونده ډېټا د ډاگیزه کولو لپاره پیژندل شوی ستندې وړاندې کړي او د گڼو ونډوالو د ډلې له لوري د ډاډ ورکونې د پیل شوې پروسې په مرسته دغه ډېټا تحلیل او په روښانه معلوماتو یې واړوي. دغه کار ونډوالو ته د گډ کار وړتیا ورکوي تر څو غوره کړنې نه یوازې تر څېړنې لاندې ځانگړې پروژې کې عملي کړي بلکه که د بنسټیزې رویتیا نوښت یې سپارښتنه کوي د ټول سکتور په کچه یې په دوامداره توگه هم عملي کړي.

د بنسټیزې رویتیا نوښت د معلوماتو ډاگیزه کول او ډاډ ورکونه د دولتي زیربنا په تدارکاتو کې له لومړنۍ پلان جوړونې څخه نیولې بلآخره د شتمنیو تر سپارلو د ناسم مدیریت او اداري فساد د گواښونو د راکمولو ځواکمني وسیلې دي.

د بنسټیزې رویتیا نوښت په سکوپینګ څېړنه کې د افغانستان په شرایطو کې د رویتیا او حساب ورکونې د چوکاټ، نوښتونو د مدني ټولنې د شاملولو او د معلوماتو د کارونکو د لیدلو له اړخه په پراخه کچه بحث شوی. په سکوپینګ څېړنه کې دا جوتې شوې چې افغانستان د رویتیا او حساب ورکونې لپاره قانوني – بنسټیز بنسټ لري. دغه څېړنه همدا راز دې ته اشاره کوي چې د رسمي چوکاټ زیاته برخه ډیره اوسنۍ ده او ښایي په پوره توگه نه وي پلي شوي. معلوماتو ته د لاسرسي قانون په ۲۰۱۴ کال کې او د تدارکاتو تقنینی ریفورم په ۲۰۱۵ کال کې نافذ شو. دغه نوي قوانین په موجودو قوانینو لکه د ۲۰۰۴م کال د اساسي قانون او د ۲۰۰۵م کال د دولتي مالي مدیریت قانون، چې د معلوماتو د ډاگیزه کولو او حساب ورکونې د قانوني چوکاټ مهم عناصر دي، نوې زیاتونه ده.

په افغانستان کې معلوماتو ته د لاسرسي او ورسره تړلي حساب ورکونې لپاره هم د عرضې او هم د تقاضا په اړخونو کې مهمې ننگونې موجودې دي. د تقاضا په اړخ کې تر ټولو ستره ننگونه له حکومت سره د حساب کولو لپاره له موجودو معلوماتو څخه د کار اخیستنې په برخه کې د رسنیو، مدني ټولنې د ادارو او ښاروندانو محدود ظرفیت دی. له دې سره تړلي ننگونې د شاوخوا ۷۰ سلنه نالوستي نفوس او په هیواد کې د کلیوالو خلکو د لوړ نسبت موجودیت دی. د عرضې په اړخ کې، د دې ترڅنګ چې د وروستیو ریفورمونو عملي کول وخت ته اړتیا لري مهمه ننگونه دا ده، چې ښایي ځینې مهمې ډېټا په منظمه توگه د ځایي لوبغاړو د څېړنې او څیړنې لپاره ډاگیزه نشي. دا ځکه چې مرستندویان عموماً د خپلو لگیدونکو پیسو په برخه کې، چې عموماً له ملي بودیجې څخه دباندې (Off-budget) وي، د معلوماتو د ډاگیزه کولو خپلې پالیسۍ او کړنلارې لري او د حکومت له لوري د معلوماتو د ډاگیزه کولو د غوښتنو تابع نه وي. د دې تر څنګ، امنیتي وضعیت نه یوازې عملیاتي گواښونه بلکې همدا رنگه د معلوماتو له ډاگیزه کولو سره تړلي گواښونه هم رامینځته کوي.

۲.۲ په افغانستان کې د زیربنایي پروژو د معلوماتو ډاگیزه کولو اوسنی وضعیت

اوسمهال په افغانستان کې د زیربنایي پروژو د معلومات ډاگیزه کول په دریو بیلابیلو قوانینو کې راغلي: معلوماتو ته د لاسرسي قانون، د تدارکاتو قانون، او د دولتي مالي مدیریت قانون. د دې تر څنګ د مرستندویانو د معلوماتو د ډاگیزه کیدو او اړیکو پالیسۍ هم موجودې دي چې له یو ډونر څخه بل ډونر ته توپیر لري.

د تدارکاتو قانون د تدارکاتو د پروسې د دوه قدمو (گامونو) په اوږدو کې د معلوماتو اجباري او فعالانه (Proactive) ډاگیزه کول تنظیموي: د تدارکاتو د اعلان پر مهال او د قرارداد د ورکړې د پریکړې د اعلان پر مهال.^{۱۱} د واحدې سرچینې قراردادونه (Single-sourced contracts) د معلوماتو د ډاگیزه کولو له شرایطو مستثنی دي. سره له دې چې دغه استثنا د قرارداد د ورکړې د اعلان په برخه کې خورا صریحه ده (۴۳ مه ماده)، د تدارکاتو د اعلان شرایط یوازې داوطلبیو ته اشاره کوي چې دلته په ضمني توگه د واحدې – سرچینې قرارداد ورڅخه مستثنی کېږي (۱۹ مه ماده).

د افغانستان بنسټیزې رویتیا نوښت سکوپینګ څېړنه ښیي چې د تدارکاتو په قانون کې هیڅ داسې ماده نشته چې د تدارکاتو د پروسې په هیڅ پړاو کې نه د پروژې د تشخیص په لومړنیو پړاوونو لکه د اړتیا د سنجولو او د امکان پذیرۍ د څېړلو پر مهال او نه هم د تدارکاتو د ترتیبولو، د قرارداد د عملي کولو د تدارکاتي پروسو پر مهال په فعاله (Proactive) توگه د معلوماتو ډاگیزه کول اجباري کوي.

معلوماتو ته د لاسرسي د څوارلسمې مادې پر بنسټ، ټولې حکومتي ادارې مکلفې دي چې هر کال عامو خلکو ته لاندې معلومات په فعاله (Proactive) توگه وړاندې کړي.

1. قراردادونه
2. ملي او نړيوال پروتوکولونه او هوکړه ليکونه
3. پالیسي، ستراتیژي او کاري پلانونه

د شپږمې مادې پر بنسټ، هغه معلومات چې په انفعالي (Reactive) بڼه د معلوماتو ډاگيزه کولو د شرايطو تابع دي بايد په لسو ورځو کې دننه عامو وگړو ته، په دريو ورځو کې دننه ژورناليستانو ته او که معلومات د امنیت او وگړو له آزادۍ سره اړیکه ولري بايد په يوه ورځ کې دننه برابر شي. دا چې دغه قانون معلوماتو ته د لاسرسي لپاره د ځانگړو فارمتونو د کارونې غوښتنه کوي، ښايي دغه کار د نفوسو سترې سلنې ته چې اوسمهال نالوستي دي معلوماتو ته لاسرسي محدود کړي.

د دولتي مالي مدیریت قانون د ملي شورا تر تصویب وروسته د بودیجو ډاگيزه کول په غیر مستقیمه توگه دا تضمینوي چې ځینې مهمې ډېټا لکه د پروژې اټکلي لگښت، د تمویل سرچینه او د پروژې د تصویب نېټې په عامه توگه د لاسرسي وړ دي.

په افغانستان کې د معلوماتو ډاگيزه کول په لومړنیو پړاوونو کې دي اودغه کار د ښه والي لپاره ظرفیت او سرچینو ته اړتیا لري. سره له دې چې په سکوپینګ څېړنه کې د ډاډ ورکونې د ډلې له لورې ځینې غوره کړنې لیدل شوي خو دا په هیڅ صورت په دې مانا نه ده، چې کولی شي د افغانستان د بنسټیزې روڼتیا نوښت د معلوماتو د ډاگيزه کولو د لارښود، کوم چې په خپل وار سره د معلوماتو د ډاگيزه کولو نړیوال سټندرد سره سمون لري د ښو کړنو شرایط پوره کوي. د افغانستان د بنسټیزې روڼتیا نوښت د معلوماتو د ډاگيزه کولو په سټندرد، د افغانستان په قانوني چوکاټ او د مرستندویانو په پالیسیو کې گڼ شمیر توپیرونه موجود دي. دغه توپیرونه تر ډیره د قراردادونو د عملي کولو په اړه په معلوماتو پورې اړه لري چې زیاتره وخت په فعاله یا Proactive بڼه خپرېږي. د معلوماتو د ډاگيزه کولو په برخه کې د ډاډ ورکونې د ټیم یوه ستره موندنه دا ده، چې اوسمهال د قرارداد / پروژې د پلي کیدو په اړه هیڅ ډول معلومات په فعاله یا Proactive بڼه نه ډاگيزه کېږي؛ او نه هم تدارکاتي واحدونه قانوناً اړ دي چې دغه ډېټا ډاگيزه کړي.

د افغانستان د بنسټیزې روڼتیا نوښت د سکوپینګ څېړنې په ترڅ کې په افغانستان کې د معلوماتو د ډاگيزه کولو اوسنی وضعیت او د بنسټیزې روڼتیا نوښت د معلوماتو د فعاله (Proactive) ډاگيزه کولو له شرايطو سره د قانوني چوکاټ تطابق ارزولی. د دې ترڅنګ، د افغانستان د بنسټیزې روڼتیا نوښت د معلوماتو د ډاگيزه کولو لارښود ترتیب شوی، چې تدارکاتي ادارو ته په فعاله ((Proactive او انفعالي یا Reactive بڼه د معلوماتو د ډاگيزه کولو په اړه تفصیلي لارښوونې لري. دغه لارښود د ډاډ ورکونې د ټیم د کار لپاره د معلوماتو ډاگيزه کولو د کچې او کره والي د ارزونې لپاره د بنسټ حیثیت درلود.

۲.۳ د پروژې په کچه د ډاډ ورکونې موخې

د بنسټیزې روڼتیا نوښت اصولاً په عامه زیربنایي پروژو کې د روڼتیا د راوستو په اړه دی په داسې توگه چې په لنډمهال کې تصمیم نیونکي حساب ورکونکي شي او په اوږد مهال کې د تدارکاتو غوره کړنې بنسټیزې شي. د معلوماتو غوره جریان نه یوازې له تدارکاتي ادارو سره د هغوي د خپلو اجراتو په ښه والي کې مرسته کوي بلکې د دې ترڅنګ باخبره ښاروندان او ځواب ویونکي عامه بنسټونه کولی شي داسې اصلاحاتو ته لاره هواره کړي چې ناسم مدیریت، نا اقتصادیت، اداري فساد او د نیمگړو زیربناوو له لورې خلکو ته متوجه غواښونه راکم کړي.

د افغانستان د بنسټیزې روڼتیا نوښت درې مرکزي ځانگړنې دي چې د عامه زیربنایي پروژو په ترسره کولو کې د روڼتیا او حساب ورکونې لپاره یو نړیوال معیار رامینځته کوي. دغه معیار انعطاف منونکی دی او په بیلابیلو سیاسي، اقتصادي، قانوني او ټولنیزو شرايطو کې د تطبیق وړ دی. د افغانستان د بنسټیزې روڼتیا نوښت د نوښت دغه درې مرکزي ځانگړنې په لاندې ډول دي:

1. **د معلوماتو ډاگيزه کول:** د بنسټیزې روڼتیا نوښت د عامه زیربنایي پروژو د ډېټا ډاگيزه کولو له لارې روڼتیا زیاتوي. لکه څرنگه چې د بنسټیزې روڼتیا نوښت د زیربنایي ډېټا په سټندرد کې تعین شوي، د پروژې د ژوند په بیلابیلو مهمو پړاوونو کې څلویښت قلمه ډېټا ډاگيزه کېږي. په پای کې، یو ملي پروگرام د عامه بیخ بڼاوو د معلوماتو ډاگيزه کیدو داسې پروسې رامینځته کوي چې د تطبیق وړ وي، پایښت لرونکي وي او له ځایي شرايطو سره برابرې وي تر څو وکولی شي دغه معیارونه د باور وړ او پام وړ تر کچې عملي شي.
2. **ډاډ ورکونه:** د بنسټیزې روڼتیا نوښت د ډاگيزه شوې ډېټا د خپلواکې کتنې له لارې حساب ورکونه دودوي. د ډاډ ورکونې د دغې پروسې له لارې، د بنسټیزې روڼتیا نوښت تخنیکي ډېټا ته اعتبار ورکوي، په ساده ژبه یې تفسیروي او د اندیښنې وړ ستونزې په گوته کوي. دغه معلومات له ټولو ونډوالو سره مرسته کوي چې په مهمو ستونزو پوه شي او له تصمیم نیوونکو سره د حساب کتاب لپاره اساس جوړوي.
3. **د گڼو ونډوالو کاري ډله:** د بنسټیزې روڼتیا نوښت په هر هیواد کې د گڼو ونډوالو د ډلې له لورې چې د حکومت، خصوصي سکتور او مدني ټولنو له استازو تشکیل وي، رهبري کېږي. د یو ناپېيلي فورم په رامینځته کولو سره، د بنسټیزې روڼتیا نوښت له مهمو لوبغاړو سره مرسته کوي چې گډې موخې تعقیب کړي تر څو په عامه زیربناوو کې د پانگې اچونې ارزښت، اقتصادیت او اغیزمنتیا لوړه شي.

دا راپور چې د گڼو ونډوالو د ډلې په لارښوونه پیل شوی، بنسټیز تمرکز یې د ډاډ ورکونې په پروسې دی خو د معلوماتو د ډاگیزه کولو د پروسې په ارزونې پیل شوې. سره له دې چې د معلوماتو په ډاگیزه کولو کې نیمګړتیاوې تر سترگو شوي، خو تدارکاتي ادارو ته دا فرصت ورکړل شوی، چې د تحلیل په موخه لا نوره ډېټا د ډاډ ورکونې ټیم په واک کې ورکړي.

۲. ټاکل شوې پروژې

په لومړیو کې د لومړي پړاو لپاره شل زیربنایي پروژې وړاندیز شوې وې، خو د مالي محدودیتونو له امله دغه شمیر د گڼو ونډوالو د ډلې له لوري اتو ته راښکته شوې^{۱۲}. د دغو اتو ټاکل شوو پروژو له ډلې:

- درې پروژې په ټولګټو وزارت پورې اړه لري؛
 - درې پروژې د کلیو د بیا رغونې او پراختیا په وزارت پورې اړه لري؛
 - دوه نورې پروژې د اوبو او انرژۍ په وزارت پورې اړه لري.
- دغه پروژې ځکه ټاکل شوې وې تر څو د فرعي سکتورونو، د زیربنا ډول، د پروژې سایز او د تمویل سرچینې له اړخه تنوع تضمین شي.

د دغو اتو پروژو ځایونه په لاندې نقشه کې او جزئیات یې په جدول (۱) کې خلاصه شوي

د پروژو د ځایونو نقشه ۱ شکل

جدول 1: د ډاډه وركونې د پروسې لپاره ټاكل شوې زېربڼايي پروژې

د ټولگټو وزارت											
د بودجې ډول	حقيقي پرمختگ	د پای نيټه	د پيل نيټه	ډولنر	د پروژې حالت	د پروژې ټولټال لگښت (افغاني / ډالر)	د پروژې ځاي	د پروژې نېټا ځانگړتيا	د پروژې نوم	د پروژې کون نمبر	شماره
غیر اختياري	100%	07-05-2016	01-02-2013	اسلامي پرمختيايي بانک او د افغانستان اسلامي جمهوري دولت	بشپړه شوې	22 ميليون امريکايي ډالر	بغلان	52 km	له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د ۵۲ کيلو متره په اوږدوالي قبر سړک	AFG/420011	1
اختياري	75%	19-05-1396	16-12-1394	د افغانستان اسلامي جمهوري دولت	جريان لري	597,451,239.00 افغاني	لوگر	21.209 km	له کابل څخه تر لوگر پورې د سړک جوړول او قبر کول، لومړی برخه د ۲۱.۲۰۹ کيلومترو په اوږدوالي	AFG/420335	2
اختياري	80%	30-09-1396	01-1-01395	د افغانستان اسلامي جمهوري دولت	جريان لري	2,737,201,660.63 افغاني	Kandahar	16.5 km	د کندهار د هوايي ډگر د سړک جوړول او قبر کول، د ۱۶.۵ کيلومترو په اوږدوالي	AFG/420337	3
د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت											
موجود نېټه	100%	22-07-1394	21-04-1392	نړيوال بانک	بشپړه شوې	44,457,638.00 افغاني	ورس ولسوالي، باميان ولايت	20 km	د کليوالو سيمو د سړکونو رغول چې د کليوالي سړکونو په ملي پروگرام (NRAP) پورې اړه لري.	RRD/WB/ARAP/CHL/MBN/036/C2/001	4
موجود نېټه	100%	19-09-1394	10-08-1392	نړيوال بانک	بشپړه شوې	337,460.00 امريکايي ډالر	سالنگ ولسوالي، پروان ولايت	۱۲ پلچکونه ۸۰ متره ۵ کيلومتره ۴ واشونه	د پلچکونو رغول، د استنادي ديوالونو رغول، د کليوالو سيمو د سړکونو رغول او د واشونو رغول	RRD/WB/ARAP/KBL/PRN/055/C2/001	5
موجود نېټه	92%	موجود نېټه	1396	نړيوال بانک	جريان لري	157,635,239.1 افغاني	تخار	20 km	په ۲۰ کيلومترو سړک د کرير اچول د خواجه بڼه له کلي څخه د احسان خليفه چل تر ولسوالي	RRD/MOF/NRAP/NRHE/TKR/080/C1/001	6
د اوبو او انرژۍ وزارت											
اختياري	10%	د پيل تر نيټې وروسته 3.5 کاله	20-04-2017	د افغانستان اسلامي جمهوري دولت	جريان لري	78,035,810 امريکايي ډالر	د نيمروز ولايت چهار برچک ولسوالي	د ۸۰۰۰۰ هکتاره ځمکې خړوبول او د ۹ ميگا واټه برېښنا توليد	د کمال خان بند (درېم فير)	AFG/410066	7
اختياري	100%	15-11-1395	15-3-1395	د افغانستان اسلامي جمهوري دولت	بشپړه شوې	419,787.31	تخار	1.5 km	د فوه هندو کلي او تالقان ښار د برېښ استنادي ديوال پروژه	AFG/410257	8

۳ د معلوماتو ډاگيزه كول

۱.۳ د هرې پروژې په اړه د ډاگيزه شوو معلوماتو لنډيز

د ډاډ وركونې ټيم د بنسټيزې روڼتيا نوښت د معلوماتو د ډاگيزه كولو له چوكاټ سره سم د تداركاتي ادارو له لورې د اتو ټاكل شوو پروژو ډاگيزه شوي معلومات وڅېړل. د بنسټيزې روڼتيا نوښت د معلوماتو د ډاگيزه كولو چوكاټ درې جلا پروسې لري: د معلوماتو فعاله (Proactive) ډاگيزه كول، له وندوالو سره اړيكې او د معلوماتو انفعالي يا Reactive ډاگيزه كول.

د ډاډ وركونې د ټيم تر معرفي او د گڼو وندوالو ډلې ته د خپل پيلني راپور تر وړاندې كولو وروسته، ياد ټيم د ډاگيزه شوو معلوماتو راټولول پيل كړل. د ډاډ وركونې ټيم دغه پروسه په لومړي سر كې د تداركاتي ادارو د ويبپاڼو او پرليك (انلاين) سرچينو له كتلو څخه د هغو معلوماتو د راټولولو پروسه پيل كړه چې په فعاله (Proactive) بڼه ډاگيز شوي وو. په پايله كې، د ډاډ وركونې ټيم دا وموندله چې تداركاتي ادارو زياتره هغه معلومات نه دي ډاگيزه كړي چې د بنسټيزې روڼتيا نوښت د معلوماتو د ډاگيزه كولو لارښود يې غوښتنه كوي او په ځينو حالاتو كې آن د هغو معلوماتو ډاگيزه كول هم له پامه غورځول شوي چې نافذه قوانين يې غوښتنه كوي. په ځانگړي توگه د ټاكل شوو درې پروژو تداركاتي ادارو د پروژو او د قراردادونو د معلوماتو د ډاگيزه كولو لپاره بشپړې، عامو وگړو ته د لاسرسي وړ او له كاريدونكو سره دوستانه ويبپاڼې او د بندو پروژو لپاره ډيټابيسونه نه درلودل. د تداركاتي ادارو اوسنۍ ويبپاڼې په خورا كمزوري حالت كې دي چې د پروژو، تداركاتو، اعلانونو او تازه راپورونو په اړه ډير محدود معلومات په كې د لاسرسي وړ دي. له بله اړخه، د تداركاتو د ملي ادارې (NPA) ويبپاڼه چې له ۲۰۱۵ كال راهيسې فعاله ده او د پخوانيو رامېنځته شوو تداركاتي ادارو لكه د تداركاتي پاليسۍ واحد (PPU)، د قراردادونو د مديريت دفترونو (CMO) او د افغانستان د بيارغونې او پرمختيا خدمتونو (ARDS) د ويبپاڼو ځای يې نيولی. د تداركاتو د ملي ادارې (NPA) ويبپاڼه هم له پورتنیو ستونزو سره مخ ده خو تر ټولو ستره ستونزه يې دا ده، چې د هغو پروژو په اړه معلومات په كې نه دي شامل شوي، چې د تداركاتو ملي ادارې (NPA) له تاسيس څخه وړاندې پيل شوي او يا پای ته رسيدلي.

تداركاتي ادارو دا دعوه درلوده، چې دوي د تداركاتو د قانون له غوښتنې سره سم لږ تر لږه داوطلبې ته د رابلنې او د قرارداد د گټلو د پريكړې خبرتيا په اړه معلومات ډاگيزه كړي. خو د ډاډ وركونې ټيم ته دا خورا گرانه وه، چې دغو معلوماتو ته لاسرسي ولري ځكه چې دغه معلومات د قرارداد د لاسلكېدو او د داوطلبې د پروسې تر بشپړيدو وروسته د تداركاتي ادارو له ويبپاڼو څخه ليرې كيږي. له همدې امله، د ډاډ وركونې ټيم اړ شو چې له تداركاتي ادارو څخه په انفعالي يا Reactive بڼه د معلوماتو ډاگيزه كول وغواړي تر څو تداركاتي ادارې موجود معلومات د ډاډ وركونې د ټيم په واک كې د تحليل لپاره وركړي او د معلوماتو د فعاله (Proactive) ډاگيزه كولو په اړه يوه موندنه ولري.

د ډاډ وركونې ټيم، د ارزونې په پروسه كې، په ټوليزه توگه د ټولو ټاكل شوو پروژو په اړه شاوخوا ۱۴۰۰ د پروژې اړونده سندونو او مراسلاتو ته لاسرسي درلود، چې په فعاله (Proactive او انفعالي يا Reactive بڼه ډاگيزه شوي وو. د سندونو دغه شمېر د افغانستان د بنسټيزې روڼتيا نوښت د معلوماتو د ډاگيزه كولو له غوښتنو سره سم د معلوماتو د ډاگيزه كولو د اړوندوالي او ډاگيزه كيدو كچه نه نښي بلکې يواځې د دې څرگندونه كوي، چې د ارزونې په پروسه كې د ډاډ وركونې د ټيم له لورې څومره سندونه راټول او خپړل شوي. دغه شمېر سندونو ته لاسرسي زياتو هڅو او اوږد وخت ته اړتيا لري. د ډاډ وركونې ټيم د گڼو وندوالو د ډلې مشر له لورې د رسمي ليك په درلودلو او د افغانستان د بنسټيزې روڼتيا نوښت او تداركاتي ادارو ترمنځ د هوکړه ليک د لاسليک له امله په استثنايي حالت كې وه. آن په دې حالت كې هم، له هرې تداركاتي ادارې څخه د دغو اسنادو ترلاسه كولو په منځنۍ توگه تر يوې مياشتې زيات وخت ونيو.

لاندې جدول په هره پروژه كې د ډاگيزه شوو سندونو شمېر نښي او يو لاسوند (سند) يوه او يا له يوې زياتې پاڼې ته ويل كيږي، چې د يو واحد هدف لپاره جوړه شوې وي لكه د داوطلبې يو مخيز اعلان او يا قرارداد چې له يوې زياتې پاڼې لري.

جدول ۲: په هره پروژه كې د ډاگيزه شوو لاسوندونو شمير

د پروژې نوم	د پروژې د كود شمير	د لاسوندونو شمير	د لاسوندونو شمير
د دوشي - پلخمي د سړك پروژه	AFG/420011	19	>300
د كابل - لوگر د سړك پروژه	AFG/420335	11	98
د كندهار د هوايي ډگر د سړك پروژه	AFG/420337	9	114
د ورس د كليوالي سيمې د سړك پروژه	RRD/WB/ARAP/CHL/BMN/036/C2/001	8	90
د سالنگ د پلچكونو، استنادي ديوال او سړك پروژه	RRD/WB/ARAP/KBL/PRN/055/C2/001	7	105
د خواجه بڼاء له كلي څخه د احسان خليفه چال تر ولسوالۍ د سړك پروژه	RRD/MOF/NRAP/NRHE/TKR/080/C1/001	7	200
د كمال خان بند پروژه	AFG/410066	18	296
د قره هندو كلي د ډبرين استنادي ديوال پروژه	AFG/410257	5	95

د تداركاتي ادارو له لورې د ټولو ټاكل شوو پروژو لپاره په ډاگيزه شوو معلوماتو كې لاندې اسناد شامل دي.

جدول 3: د ډاگيزه شوو معلوماتو لنډيز

هغه اسناد چې په انفعالي يا Reactive بڼه ډاگيزه شوي	هغه لاسوندونه چې په فعاله (Proactive) بڼه ډاگيزه شوي
تخنيکي انجنیري لاسوندونه	د داوطلبۍ لاسوندونه لکه RFQ, RFP, او EOI
د پروژې د پرمختګ (پیشرفت) راپورونه	د قرارداد د گټلو خبرتيا
د پیسو د ورکې ریکارډونه	
د پروژې اداري لاسوندونه او مراسلات	

۳. ۲ ډاگيزه شوو معلوماتو بشپړتيا

د ډاډ ورکونې د ټيم موندنې ښيي چې د ټاکلو پروژو په اړه د معلوماتو ډاگيزه کول بشپړ نه دي او د افغانستان د روڼتيا نوښت بنسټيز سکټور د معلوماتو د ډاگيزه کولو د لارښود د ډېټا د معياري اقلامو يوازي محدود شمير يې په فعاله (Proactive) بڼه ډاگيزه شوي. تدارکاتي ادارې عموماً د تدارکاتو اعلان، د قرارداد د گټلو پریکړه او د داوطلبۍ د گټونکي معلومات ډاگيزه کوي، چې د افغانستان د تدارکاتو قانون يې ايجاب کوي.

د دې لپاره چې د ډاډ ورکونې ټيم ډاگيزه شوو معلوماتو ته اعتبار ورکړي د معلوماتو د انفعالي يا Reactive ډاگيزه کول او د تدارکاتي ادارو له لورې د ډاډ ورکونې ټيم ته د گڼو ونډوالو د ډلې او اړونده تدارکاتي ادارې ترمينځ د لاسليک شوي هوکړه ليک په رڼا کې د معلوماتو ورکول خورا اړين وه. په انفعالي يا Reactive بڼه د معلوماتو ډاگيزه کولو هم ځينې ستونزې درلودې. د دغو ستونزو زياته برخه د معلوماتو د سمې دوسيه بندۍ او د مدیریت د معلوماتو د سيستم (MIS) د نشتوالي له امله وې. لاسوندونه او معلومات په سمه او خوندي توگه نه ارشيف کيږي. په زياترو فايلونو او دوسيو په سمه توگه نښې او ليبلونه نه دي لگول شوي تر څو د کاروونکو لپاره د اړتيا وړ معلوماتو پيدا کول اسان شي. په تدارکاتي ادارو کې اداري حافظه (Organizational memory) خورا کمزوري او د سندونو / ارشيفونو مدیریت په بشپړه توگه ابتدايي دی. د مسؤل کارکوونکو بدلون دغه ناسم مدیریت لا تشديد کړی او معلوماتو ته لاسرسی يې ستونزمن او اوږد کړی.

د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت د معلوماتو د ډاگيزه کولو لارښود د قرارداد او پروژې په پړاوونو کې په فعاله (Proactive) بڼه د ۶۳ قلمه ډېټا د ډاگيزه کيدو غوښتنه کوي. د معلوماتو فعاله Proactive ډاگيزه کول هغه معلومات تر پوښښ لاندې نيسي چې د پروژې څښتنان او پېرودونکې ادارې يې د ټولو مستحقو پروژو په اړه د پروژې د کار په ځانگړو پړاوونو کې په ډاگيزه کولو مکلف دي. معلومات په روښانه او کارېدونکي بڼه له يوې ډله ايزې رسنۍ له لارې خپريږي، چې پرانيستې او ډيرو ونډوالو ته د لاسرسي وړ وي.¹³ تدارکاتي ادارې يوازي هغه معلومات ډاگيزه کوي، چې د تدارکاتو او د قرارداد د ورکړې په پړاو پورې اړه لري.

جدول 4: د معلوماتو د فعاله (Proactive) ډاگيزه کولو لپاره د ډېټا معياري اقلام 14

د پروژې معلومات	
د پروژې د بشپړتيا په پای کې	د پروژې د تشخيص او تيارولو د پړاو په پای کې
1. د معلوماتو د ډاگيزه کولو نيټه	1. د معلوماتو د ډاگيزه کولو نيټه
2. د پروژې د ټاکلو ميتودونه (حکومت پروژه څنگه رامینځته کړي)	2. د پروژې د ټاکلو ميتودونه (حکومت پروژه څنگه رامینځته کړي)
3. سکټور، فرعي سکټور	3. سکټور، فرعي سکټور
4. د پروژې نوم	4. د پروژې نوم
5. د پروژې موقعيت	5. د پروژې موقعيت
6. د پروژې مقصد	6. د پروژې مقصد
7. د پروژې کاري ساحه (مهم محصولات)	7. د پروژې کاري ساحه (مهم محصولات)
8. پر چاپېرال يې اغيزې (که د تطبيق وړ وي)	8. پر چاپېرال يې اغيزې (که د تطبيق وړ وي)
9. پر ځمکې او مېشتيدنې يې اغيزې (که د تطبيق وړ وي)	9. پر ځمکې او مېشتيدنې يې اغيزې (که د تطبيق وړ وي)
10. د تمويل سرچينې	10. د تمويل سرچينې
11. د پروژې د بودجې د تصويب نيټه	11. د پروژې د بودجې د تصويب نيټه
12. د پروژې اټکليز ارزښت	12. د پروژې اټکليز ارزښت
13. د اړيکو جزئيات	13. د اړيکو جزئيات

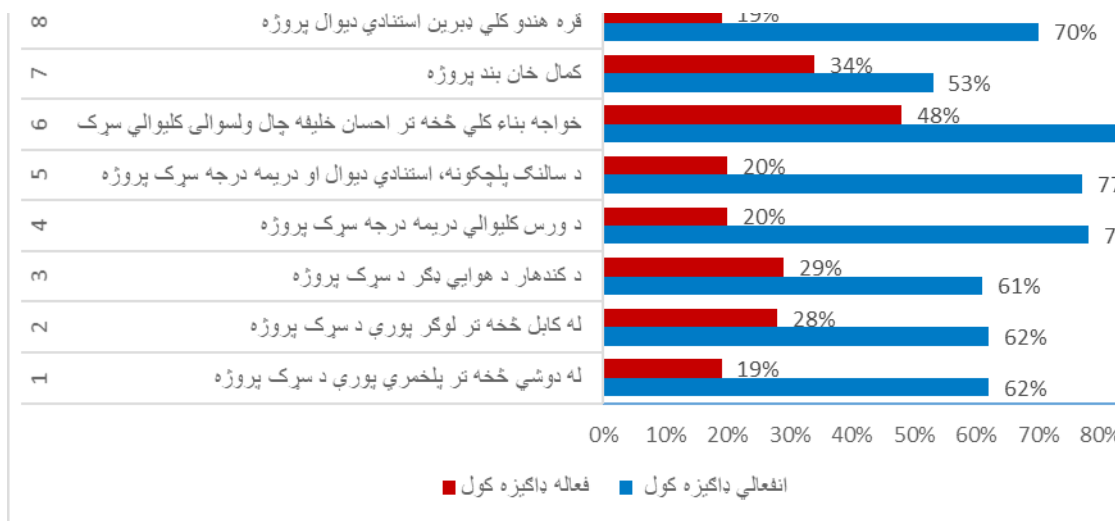
د قرارداد معلومات	
د قرارداد د عملي کیدو په هرو شپږو میاشتو کې	د تدارکاتو / قرارداد د ورکړې د پړاو پای
1. د معلوماتو د ډاگیزه کولو نېټه	1. د معلوماتو د ډاگیزه کولو نېټه
2. د قرارداد نوم	2. د قرارداد نوم
3. پیروندونکې اداره	3. پیروندونکې اداره
4. قراردادي / مشوره ورکونکي	4. د تدارکاتو کړنلاره (د تدارکاتو عمومي ګامونه)
5. د قرارداد د پیل نېټه	5. د قرارداد ډول
6. د قرارداد موده	6. د قرارداد د تضمین ډول او مبلغ
7. د قرارداد اصلي بیه	7. په داوطلبۍ کې د ګډون کونکو شرکتونو شمیر
8. د قرارداد د فزیکي پرمختګ حالت (%)	8. قراردادي شرکت (ګټونکي)
9. د پروژې د اجزاوو تشریح	9. تخمینی لګښت
10. د قرارداد په کاري ساحه کې بدلون او دلایل یې	10. د قرارداد قیمت (په افغانیو)
11. ټولټال اغیزمن شوي تادیات	11. د پروژې / تدارکاتو د اعلان نېټه
12. د قرارداد د فسخ کولو جزئیات که د عملي کیدو وړ وي	12. د قرارداد د ورکړې نېټه
13. جنجالي مسالې او د هغې وضعیت	13. د قرارداد کاري ساحه
14. د خوندیتوب ترتیبات (پېښې او مرګونه)	14. د قرارداد د پیل نېټه او موده
15. د اړیکو جزئیات	15. د تدارکاتو د اعلان لپاره کاریدونکې رسنۍ
د قرارداد بشپړیدل	
1. د معلوماتو د ډاگیزه کولو نېټه	16. دویم ځل داوطلبی : نېټه او دلیل
2. د قرارداد نوم	17. د اړیکو جزئیات
3. پیروندونکې اداره	
4. د قرارداد په بېې کې لوړوالی	
5. د قرارداد په موده کې توپیر	
6. د قرارداد په کاري ساحه کې توپیر	
7. د قیمت د بدلونونو دلایل	
8. په کاري ساحه او موده کې د بدلونونو دلایل	
9. د اړیکو جزئیات	

د افغانستان بنسټیزې رویتیا نوښت د معلوماتو د ډاگیزه کولو لارښود د په انفعالي یا Reactive بڼه د ۲۷ معیاري اقلامو د ډاگیزه کولو غوښتنه کوي. په انفعالي بڼه د معلوماتو په ډاگیزه کولو کې هغه اضافي معلومات شاملېږي چې د پروژې څښتنان او پیروندونکې ادارې کولی شي په هر وخت کې هغه ډاگیزه کړي او په شرایطو برابر د هر شخص او ادارې له غوښتنې سره سم یې د هغوي په واک کې ورکړي. په انفعالي یا Reactive بڼه د معلوماتو ډاگیزه کولو کې د اضافي معلوماتو ډاگیزه کول او له غوښتونکې ډلې سره یې په کاریدونکې بڼه، د لاسرسي وړ ځای کې او تر ټاکلو شرایطو لاندې شریکول شامل وي.¹⁵

جدول 5: په انفعالي يا Reactive بڼه د معلوماتو د ډاگيزه کولو د ډېټا معياري ارقام¹⁶

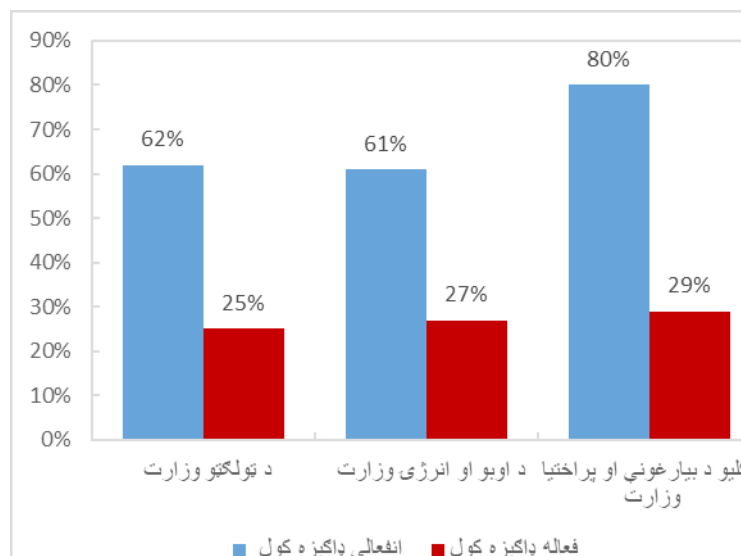
د پروژې معلومات	
تشخيص او تياري	د پروژې بشپړتيا
1. خو کلن پروگرام او بودجه	1. د عملي کيدو د پرمختگ راپور
2. د پروژې لنډيز يا د امکان پذيرۍ څيړنه	2. د بودجې د تعديل پريکړه
3. د چاپيريال د اغيزو ارزونه	3. د پروژې د بشپړتيا راپور
4. د بيا ميسټيدنې او د تاوان د جبران پلان	4. د پروژې د ارزونې راپور
5. د پروژې چارواکي او د هغوي دندې	5. د تفتيش تخنيکي راپورونه
6. مالي موافقه	6. د مالي تفتيش راپورونه
7. تدارکاتي پلان	
8. د پروژې د تصويب پريکړه	
د قرارداد معلومات	
تدارکات	قرارداد
1. د قرارداد چارواکي او د هغوي دندې	1. د قرارداد موافقه او شرايط
2. د تدارکاتو میتود	2. د شرکتونو ثبت او مالکيت
3. د داوطلبۍ لاسوندونه	3. مشخصات (ځانگړتياوې) او د ساحې کروکي
4. د داوطلبۍ د ارزونې پايلې	
5. د پروژې د ډيزاين راپور	
د قرارداد بشپړتيا	
	1. د توپيرونو، بدلونونو او تعديلاتو نوملړ
	2. د زياتوالي نوملړ
	3. د کيفيت د تضمين راپورونه
	4. د پيسو د ورکړې اسناد يا د دتادياتو تصديقونه
	5. د قرارداد تعديلات

د ډاډ ورکونې ټيم په ټاکلو پروژو کې د معلوماتو د ډاگيزه کولو د کچې د ارزولو لپاره د افغانستان بنسټيزې روغتيا نوښت د معلوماتو د ډاگيزه کولو د لارښود د ډېټا د معياري ارقامو پر بنسټ د انفعالي يا Reactive او فعاله (Proactive) ډاگيزه کولو لپاره دوه بيلابيل چک ليستونه جوړ کړي وو او بيا يې له دغو چک ليستونو سره د تدارکاتي ادارو له لورې ډاگيزه شوې ډېټا پرتله کړه. د ډاډ ورکونې ټيم دا وموندله چې هيڅ تدارکاتي ادارې د افغانستان د بنسټيزې روغتيا نوښت د معلوماتو د فعاله (Proactive) ډاگيزه کولو د غوښتنو له ۵۰٪ څخه د ډېټا زيات ارقام نه دي ډاگيزه کړي. د معلوماتو په فعاله (Proactive) ډاگيزه کولو کې د تخار ولايت د خواجه بناء په کلي کې د کليوالي سړک پروژې تر ټوله لوړه سلنه (۴۸٪) درلوده. دغه پروژه د ۹ بيلابيلو ولسي پرمختيايي شوراگانو (CDCs) له لارې عملي کيږي. همدا دليل وو چې معلومات په اسانۍ سره د ولسونو لپاره د لاسرسۍ وړ وه او زياتره مهم معلومات په ځايي کچه ډاگيزه شوي وه؛ خو د دغه ډول پروژو معلومات په ملي کچه نه ډاگيزه کيږي. د معلوماتو په فعاله يا Proactive ډاگيزه کولو کې له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سړک پروژې او د ډبرين استنادي ديوال پروژې تر ټولو ټيټه سلنه تر لاسه کړې وه. په فعاله يا Proactive ډاگيزه کيدو کې ددغې ټيټې سلنې تر شا اصلي دليل دا دی چې د افغانستان بنسټيزې روغتيا نوښت د معلوماتو د ډاگيزه کولو د ستندې له غوښتنو سره سم د تدارکاتو او د قرارداد د ورکړې د پړاونو پر مهال د لگښت د اټکل، په داوطلبۍ کې د گډون کونکو شرکتونو دشمير او د دغو پروژو د کاري ساحې په گډون د ډاټا ځينې مهم ستندې ارقام په عامه توگه نه دي ډاگيزه کړي. په ټاکل شوو پروژو کې په فعاله يا Proactive او انفعالي يا Reactive بڼه د معلوماتو د ډاگيزه کولو سلنه له دغه معيار سره په پرتله ايزه توگه په لاندې ډاډاگرم کې ښکل شوې.

شکل 2: د معلوماتو د ډاگيزه کولو حقيقي سلنه د بنسټيزې روڼتيا د نوښت د ډېټا د معياري اقلامو په پرتله

په تدارکاتي ادارو کې د معلوماتو ډاگيزه کولو ارزونه، د پروژو په کچه د معلوماتو د ډاگيزه کيدو د څيړنې ترڅنگ، د ادارو د کار ترمينځ د پرتلې يو چټک انځور هم وړاندې کوي. پورتنۍ ډياگرام د هرې تدارکاتي ادارې د معلوماتو د ډاگيزه کولو کچه څرگندوي او لکه څرنگه چې په دويم شکل کې ښودل شوي دغه سلنې د يوې تدارکاتي ادارې د ټولو پروژو د ډاگيزه کولو له اوسط څخه راښکلا شوي. له تدارکاتي ادارو څخه د اتو پروژو په اړه د راټولې شوې ډاټا د تحليل پر بنسټ، د کليو د بيارغونې او پراختيا وزارت د ټولو په سر کې راځي چې د ډاټا د معياري اقلامو ۲۹٪ يې په فعاله يا Proactive بڼه او ۸۰٪ معلومات يې د غوښتنې پر بنسټ (په انفعالي يا Reactive بڼه) ډاگيزه کړي. د ټولگټو وزارت په فعاله يا Proactive بڼه د ډاټا د سټنډرډ قلمونو د ۲۵٪ په ډاگيزه کولو او د غوښتنې پر بنسټ د ۶۲٪ معلوماتو په ډاگيزه کولو سره د معلوماتو په ډاگيزه کولو کې دريم ځای لري.

شکل 3: د ادارې په کچه د معلوماتو د حقيقي ډاگيزه کولو سلنه

د ډاډ ورکونې د ټيم له لورې د معلوماتو د ډاگيزه کولو کچه د انديښنې وړ ښودل شوې. زياتره تدارکاتي ادارې د اعلانونو او معلوماتو د ډاگيزه کولو لپاره د اړيکو او ميډيا له خپلو وسيلو څخه په کار اخيستې سره يوازې په يوې رسنۍ تکیه کوي. معلومات په بيلابيلو او مشهورو رسنيو کې نه خپريږي. د بيلگې په توگه، د تخار ولايت په چال ولسوالۍ کې د کليوالي سړک پروژه نهوولسي پرختيايي شوراگانو (CDCs) ته په نهو ځايونو کې ورکړل شوي وه. په دغې پروژې کې د معلوماتو ډاگيزه کول يوازې په ځايي ولسونو اړونده ټولنيزو / مذهبي مرکزونو لکه جوماتونو پورې تړلي وه. د دې پر خلاف د قره هندو کلي د ډبرین استنادي دیوال په پروژه کې ځايي ولسونه د پروژې په لومړيو پړاونو کې تر ډيره ناخبره ساتل شوي وو. د قره هندو کلي استازي د ډاډ ورکونې ټيم ته دا خبره تاييد کړې وه چې د تدارکاتو په پړاو کې ولسونه او د کلي خلک نه وه خبر شوي او د پروژې د تيارولو پرمهال يې نظرونه نه وه اخيستل شوي نو له همدې امله د ساختمان تر پړاو وروسته دغه پروژه له سترو ستونزو سره مخه شوه.¹⁷

د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت له لورې په سالنگ ولسوالۍ کې د سړک د پروژې په اړه لومړنۍ ډېټا ډاګیزه کول

په انفعالي یا Reactive بڼه د معلوماتو د ډاګیزه کولو په تړاو دا خبره د یادولو او ستایلو وړ ده چې ټولې تدارکاتي ادارې د غوښتل شوو معلوماتو په تیارولو کې د ډاډ ورکونې له ټیم سره همکاره وي. د اوبو او انرژۍ وزارت په لومړیو کې نه غوښتل چې هیڅ ډول معلومات شریک کړي ځکه چې له هغوي سره کوم تفاهلیک نه وو لاسلیک شوی. دغه ستونزه په سملاسي توګه هغه مهال حل شوه کله چې د ۲۰۱۸ کال د فبرورۍ په ۲۵ مې نېټې د افغانستان بنسټیزې روڼتیا نوښت او د اوبو او انرژۍ د وزارت ترمینځ تفاهلیک لاسلیک شو. د ټولګټو وزارت همکاره وو خو معلومات او لاسوندونه یې ښه منظم نه وه چې د ډاډ ورکونې ټیم ته یې په چټکۍ او اسانۍ سره غوښتل شوو معلوماتو ته لاسرسی ستونزمن کړی وو. د کلیو د پراختیا او بیا رغونې وزارت د ټولو ترمینځ ډیر همکاره وو او د معلوماتو د مدیریت سیستم او د دوسیه بندۍ (فایلینګ) تنظیم یې په پرتله ایزه توګه غوره وو.

۳.۳ د ډاګیزه شوو معلوماتو کره توب

د پروژو په اړه ډاګیزه شوي معلومات په عمومي توګه کره دي. خو بیا هم ځینې هغه نیمګړتیاوې او ستونزې چې د ډاډ ورکونې د ټیم له لورې لیدل شوي د ځانګړو مسایلو او یا د اندېښنې د دلایلو په توګه د دې راپور په راتلونکې برخه کې تشریح شوي. د ډاډ ورکونې ټیم د تدارکاتي ادارو له لورې وړاندې شوي معلوماتو د کره والي د معلومولو لپاره د معلوماتو د نورو سرچینو لکه قراردادیانو او ولسونو څخه مرسته اخیستې. د دې ترڅنګ، د حکومتي ادارو پر ویبپاڼو د خپرو شوو معلوماتو د کره والي د معلومولو لپاره نور معلومات لکه ملي بودجه، د تدارکاتو پلان، کلني راپورونه او خبرتیاوې مطالعه شوي.

۳.۴ د معلوماتو جریان

د تدارکاتي ادارو او د هغوي لاس لاندې دفترونو ترمینځ د معلوماتو جریان یا په بله وینا له مرکز څخه د سیمه اییزې کچې ادارو او ځایي خلکو ته د معلوماتو لېږد د ډاډ ورکونې د ټیم له لورې ارزول شوی. دغه موضوع په پراخه کچه د افغانستان بنسټیزې روڼتیا نوښت په ساحوي څېړنه کې خپرل شوې او په څلورو ستنو (دولتي سکتور، خصوصي سکتور، مرستندویانو او د ملګرو ملتونو ادارو او مدني ټولنې) کې د معلوماتو د اړتیا او کارونې تر نظرونو لاندې په پراخه توګه خپرل شوي. د معلوماتو جریان په دولتي سکتور کې په لوړه کچه د اندېښنې وړ دی چې په افقي او عمودي توګه د حکومتي ادارو تر مینځ د معلوماتو شریکول خورا اړین دي.^{۱۸} همدغه موضوع د ټاکل شوو پروژو په اړه د ډاډ ورکونې په پروسه کې هم رامنځته شوه. د دوشې - پلخمري سړک په پروژه کې د د ټولګټو د ولایتي ریاست نقش له پامه غورځول شوی وو او د پروژې مدیریت نیغ په نیغه په کابل کې د ټولګټو د وزارت له مقام له لورې ترسره کیدو. په بغلان ولایت کې د ټولګټو د ریاست یو چارواکي موږ ته وویل چې د پروژې د تیارولو او تدارکاتو په پړاو کې د هغوي ټیم د ټولګټو د وزارت له لورې په دې نه وو خبر شوی چې څه مهال او چا د پروژې سروی تر سره کړي، قراردادي څوک وو او چا یې نظارت کوو. د ټولګټو ریاست بیا وروسته کله چې قراردادي په ساحه کې کار پیل کړ ډیر محدود معلومات ترلاسه کړل او آن د ساختماني کارونو په پړانېسته کې یې ګډون

مخ. ۵۶، د افغانستان بنسټیزې روڼتیا نوښت سکوپینګ څیړنه

نه درلود. د دې تر څنګ د ټولګټو وزارت د پروژې په اړه هېڅ ډول تخنیکي اسناد نه وو شریک کړي چې دغه کار د ټولګټو د ریاست نظارتي نقش محدود کړی. په دغې پروژې کې نظارت کونکې مشورتي ادارې نیغ په نیغه له وزارت سره اړیکه درلوده. ¹⁹ دغه ډول ادعاوې د ولایتي ریاستونو د چارواکو له لورې د نورو پروژو په اړه هم موجودې دي.

۴ رونتیا او ډاډ ورکونه

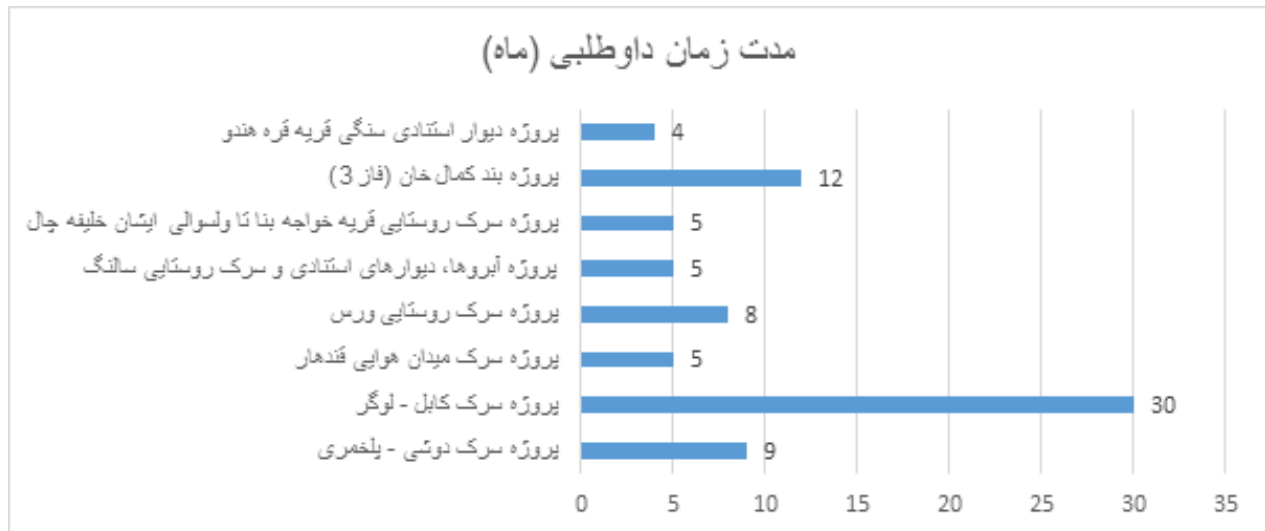
د ډاډ ورکونې ټیم په دې برخه کې مخکې تر دې چې ټاکلې پروژې د وخت د غځیدو، دلګښت د زیاتیدو او د ودانیز د کیفیت د مدیریت له اړخه وارزوي د قرارداد د عملي کولو او د داوطلبې د مدیریت په پړاونو کې ددغو پروژو د رونتیا ارزونه کړي.

۴.۱ د داوطلبې مدیریت

له دغې ارزونې څخه ښکاري چې ډېری ټاکل شوي پروژې د داوطلبې مدیریت له بالقوه اندېښنو سره مخ شوې دي. په یادو موضوعاتو کې منصفانه داوطلبې، ازاده سیالي، د قرارداد ورکولو پرېکړې نیونې، د قراردادونو څارنه او مدیریت شامل دي، چې پر رونتیا یې اغېز اچولی دی. آن دا چې په ځینو برخو کې د تدارکاتو قانون او طرز العمل په عمدي یا غیر عمدي توګه نالیدلی نیول شوی دی.

همدا شان د داوطلبې موده هم د اندېښنې وړ موضوع ده. د داوطلبې موده په روښانه توګه د کار د وسایلو برابرول، توکي او د خدمتونو موضوعات د تدارکاتو په پړاونو کې تعریفوي.

خو په ټاکل شویو پروژو کې د داوطلبې موده ډېره اوږده ده او آن تر دې چې په ځینو مواردو کې یوه کال ته اوږدېږي. په منځنۍ توګه د داوطلبې ټاکل شویو پروژو زماني موده د (۹.۷۵) د لسو میاشتو په خواو شا کې ده. د پروژو د داوطلبې دغه موده یو ټیټ حد ښيي.

شکل ۴: د ټاکل شویو پروژو د مودې ښکارنده

۴. ۱. ۱ د کمال خان بند د سيلاب د کنټرول د درېيم پړاو تدارکات

د کمال خان بند پروژه د افغانستان په جنوب لويديځ کې د هلمند پر سيند د نيمروز ولايت په چهار برجک ولسوالۍ کې پلان شوې وه. د پروژې کارونه د محمد داود خان د ولسمشرۍ پر مهال ۳۵ کاله وړاندې پيل شوي وه خو په ۱۹۷۸ کال کې د نوموړي تر مرګ وروسته ډير ژر دغه پروژه وځنډيده. په ۲۰۱۰ کې يو ځل بيا په دغې پروژې له سره کار پيل شو او لومړی او دويم پړاو يې په ترتيب سره په ۲۰۱۲ او ۲۰۱۵ کال کې بشپړ شول. د پروژې د درېيم پړاو جوړول د ۲۰۱۷ کال په اپريل کې پرانيستل شو.^{۲۰}

د کمال خان بند د پروژې د درېيم پړاو په کاري ساحه کې لږ تر لږه د ساحې جوړول او د کمال خان بند، کنټرول بند او پرچاوه، بريښنا کوټ، وتلار (مجر)، د اوبو لگولو د پراختيا پروگرام او د اوبو د ذخيرې عملياتي پلان شامل دي. د پروژې څښتن د اوبو او انرژۍ وزارت دی او د پروژې لگښت په ابتدايي توګه 78,035,813.28 امريکايي ډالر او د ساختمان موده يې ۴۲ مياشتې اټکل شوې. د پروژې بنسټيزې موخې د ناورين راوړونکو سيلابونو د ګواښ کنټرولول، د ۱۵۰۵۰۰ هکتاره کرنيزې ځمکې خړوبول او د څلورو توريښونو په مرسته د ۹ ميګاواټو په ظرفيت د بريښنا توليدول دي.

د پروژې تدارکات تر نړيوالې محدودې داوطلبۍ لاندې تر سره شول چې د ۲۰۱۶ کال د جون له مياشتې څخه د ۲۰۱۷ کال تر مارچ مياشتې پورې نږدې لس مياشتې وخت يې ونيوو. د تداکاتو په جريان کې ډيرې ننگونې او شکونه را پيدا شول چې ګڼ شمير انديښنې يې راپورته کړې. د ډاډورکونې ټيم د پروژې په اړه ټولو هغو اسناد ته کتنه او څيړنه کړې چې د تدارکاتي ادارې له لورې د هغوي په واک کې ورکړل شوې. د ډاډورکونې په پروسه کې د داوطلبۍ اړونده يو شمير ستونزې موجودې وې.

تدارکات د ولسمشر د ۲۰۱۶ کال د جنورۍ د مياشتې ۲۵ مې نېټې د فرمان پر بنسټ پيل او څلورو تنو کارکونکو ته دنده وسپارل شوه چې ترکيې ته ولاړ شي او په شرايطو برابر شرکتونه پيدا کړي تر څو د داوطلبۍ په پروسه کې برخه واخلي. د کميټې له لورې ۷ کمپنۍ ونومول شوې. د ۷ کمپنيو د اسنادو تر کتنې وروسته، ۵ په شرايطو برابرې کمپنۍ وټاکل شوې او داوطلبۍ کې د ګډون لپاره راوبلل شوې او د داوطلبۍ لاسوندونه د ۲۰۱۶ کال د جون په اوومه نيټه خپاره شول. په پای کې، ۴ کمپنيو د داوطلبۍ په پروسه کې ونډه واخيسته او د ۲۰۱۶ کال د جون په ۲۵ مه نيټه يې پروپوزولونه وسپارل.

جدول ۶: د کمال خان بند په داوطلبۍ کې د نومول شوو شرکتونو نوملړ

شميره	د کمپنۍ نوم	هيواد	د داوطلبۍ حالت
1	GOCAY ساختماني شرکت	ترکيه	نه دی شارت ليست
2	EREN INSAAT TIC. VE SAN. LTD STI	ترکيه	ونډه يې اخيسته
3	CEIL OZGUR	ترکيه	نه دی شارت ليست
4	PIMTEK Cons. Sarol Project Man and Asia Bana Construction Company, JV	ترکيه او افغانستان	ونډه يې اخيسته
5	YUKSEL and MMC JV	ترکيه او افغانستان	ونډه يې اخيسته
6	Duyes Construction Company, Eser Construction Company, and CAN Construction Company	ترکيه	نه دی شارت ليست
7	ZHERSU (ZIIC)	قزاقستان	ونډه يې اخيسته

د داوطلبۍ د اسنادو د لومړنۍ ارزونې پر مهال، د څلورو شرکتونو له ډلې د دريو اسناد يې د ارزونې د کميټې له لورې د تفصيلي ارزونې لپاره د منلو وړ وګڼل شول. ZHERSU (ZIIC) له تفصيلي ارزونې څخه ځکه وايستل شو چې د داوطلبۍ اسناد يې نه وو لاسليک شوي او کريډټ لاین يې نه درلود. د داوطلبۍ د ارزونې کميټه د دريو نوماندو کمپنيو د اسنادو له ارزونې څخه دې پايلې ته ورسیده چې تر ټولو د تيتي بيبي درلودونکی نوماند شرکت چې د Asia Bana, PIMTEK او SAROL JV وو د پروژې د ګټونکي په توګه اعلان کړي.

جدول ۷: د کمال خان بند لپاره د نوماندانو او د داوطلبو د بيو نوملړ

شميره / درجه	داوطلب نوماند	هيواد	د ارزول شوې داوطلبۍ بيه
1	Asia Bana, PIMTEK and SAROL JV	ترکيه او افغانستان	78,777,387.13 امريکايي ډالر
2	EREN INSAAT & New Paiman JV	ترکيه او افغانستان	83,264,569.24 امريکايي ډالر
3	YUKSEL	ترکيه او افغانستان	94,301,303.00 امريکايي ډالر
4	ZHERSU (ZIIC) Group of Companies	قزاقستان	98,972,609.29 امريکايي ډالر

د ارزونې په اوږدو کې د داوطلبۍ په ټولو اسنادو کې نيمګړتياوې موندل شوې وې. د YUKSEL د داوطلبۍ اسناد د لاندې دلايلو له امله ۲۰ د کمال خان د سيلاب د کنټرول د پروژې په اړه لنډ راپور، د اوبو او انرژۍ وزارت

ځواب ویونکې نه وه: د داوطلبۍ د اسنادو د سپارلو پرمهال د کرډیټ لاین د اعتبار وړ نه وو، مالي موقف یې په تیرو دریو کلونو کې ګټه نه ښودله، د تفتیش د اسنادو په اړه پوښتنو ته ځواب و نه ویل شو، اړونده تجربه نه وه او د مشورې ورکونکې ادارې د کارکونکو تحصیلي اسناد نه وو وړاندې شوي. د EREN او نوي پیمان JV داوطلبۍ هم نیمګړتیاوې درلودې: EREN د ځانګړې شرکت په توګه په شرایطو برابر ګڼل شوی وو په داسې حال کې چې له نوي پیمان ساختماني شرکت سره یې په ګډه په داوطلبۍ کې برخه اخیستې وه. په BoQ کې حسابي تیروتنې وې چې له اصلاح کولو سره یې د داوطلبۍ بیه لوړه شوه او کمپنۍ اصلاح شوې بیه و نه منله. د داوطلبۍ د بلنې د ۳۱.۲ مادې پر بنسټ، که یو داوطلب د تېروتنو اصلاح و نه مني، داوطلب یې ردیږي. د ایرین مالي موقف په تیرو دریو کلونو کې ګټه نه ښودله. په پای کې ګټونکې داوطلب، د اړونده تجربې د شرایطو تر برخې لاندې، داوطلب شرکت د ورته پروژو د بشپړیدو تصدیقونه وړاندې کړي وو خو د کمیتې له لورې د انټرنیټي پلټنو په جریان کې د دغو پروژو په اړه هیڅ نښه و نه موندله.

د یادولو وړ ده چې پورتنۍ معلومات د داوطلبۍ د ارزونې له راپور څخه اقتباس شوي، او دا چې د پروپوزل اسناد د تدارکاتي ادارو له لورې د ډاډ ورکونې د ټیم په واک نه وو ورکړل شوي د ډاډورکونې ټیم ونشو کړی چې د داوطلبۍ اسناد وويني او د ارزونې له راپور سره یې پرتله کړي.

د داوطلبۍ د مدیریت د پروسې په اړه د ډاډ ورکونې ټیم موندنو ځینې شکونه او اندیښنې راپورته کړي چې په لاندې توګه دي:

1. د کمال خان بند د پروژې د تدارکاتو لپاره د محدود رقابت نړیوالې داوطلبۍ (LICB) له میتود څخه کار اخیستل شوی وو که څه هم د اوبو او بریښنا وزارت د تدارکاتو ملي کمیسیون ته له واحدې سرچینې څخه، د محدود رقابت او ازادې نړیوالې داوطلبۍ وړاندیز کړی وو. د محدود رقابت نړیوالې داوطلبۍ له میتود څخه د کار اخیستنې پریکړه د تدارکاتو د ملي کمیسیون په ۵۲ مه ناسته، ۲۰۲۱ مصوبې د ۲۰۱۶ کال د مې د میاشتې په ۲۸ مه نیټه شوې وه.

د تدارکاتو د مقرري، د ۲۱ مې قاعدې د لومړې فقرې پر بنسټ، د محدودې داوطلبۍ میتود په لاندې دوه حالتونو کې مجاز دی: (۱) کله چې دا په ګوته شي چې تدارکات یوازې د محدودو سرچینو له لورې وړاندې کیدی شي (زیات نه زیات ۵ سرچینو)، (۲) په غیر مترقبه حالاتو یا د تدارکاتو په پروسه کې د ځنډ، افلاس او یا هم د ادارې له لورې د سمې پلان جوړونې د نشتوالي له امله او په هغه وخت کې کله چې د پراېنسیټي داوطلبۍ د پروسې مخې ته وړل عملي نه وي.²¹

د تدارکاتو د ملي کمیسیون د مصوبې په سند کې د هغو دلایلو په اړه بحث نه دی شوی چې ولې د محدود رقابت نړیوالې داوطلبۍ له میتود څخه کار اخیستل شوی او ولې د تدارکاتو د ملي کمیسیون له لورې د ازاد رقابت نړیوالې داوطلبۍ میتود په پام کې نه دی نیولی شی چې په دغه میتود سره د رقابت کچه لوړېږي او له هر هیواد څخه زیاتو کمپنیو ته په داوطلبۍ کې د ونډې اخیستنې فرصت ورکول کیږي. د محدود رقابت نړیوالې داوطلبۍ له میتود څخه کار اخیستل د شک وړ دي.

2. د ولسمشرۍ مقام د ۲۱۵۵ حکم، جنوري ۲۰۱۶، ۲۵ نیټې پر بنسټ، څلور کارکونکي ترکیب ته د تګ لپاره ټاکل شوي وو تر څو د کمال خان بند د پروژې د داوطلبۍ په پروسه کې د ونډې اخیستلو لپاره په شرایطو برابرې کمپنۍ پیدا کړي. په پایله کې، دغې کمیتې ۷ کمپنۍ وټاکلې چې ۶ یې له ترکیبې او ۱ یې له قزاقستان څخه وه او د نومول شوو کمپنیو له لومړنیو اسنادو تر کتنې وروسته، ۵ په شرایطو برابرې کمپنۍ وټاکل شوې او د داوطلبۍ پروسې ته راوبلل شوې.

د تدارکاتو د مقرري د ۲۱ مې قاعدې د ۶ مې فقرې پر بنسټ، (د تدارکاتو لپاره د محدود رقابت د نړیوالې داوطلبۍ څخه د کار اخیستنې په حالت کې، اداره مسؤلیت لري چې له بیلابیلو هیوادونو څخه په شرایطو برابرې کمپنۍ شارت لیست کړي خو له یو هیواد څخه دوه نوماندې کمپنۍ په داوطلبۍ کې د ګډون لپاره نشي رابلل کیدی).²²

دلته پوښتنه راولاړېږي چې په شرایطو برابرې کمپنیو د موندلو لپاره ولې ترکیب ته مخه شوې وه او ولې زیاتره نومول شوې کمپنۍ ترکیبې وې. د دې تر څنګ دا هم روښانه نه ده چې ولې د محدود رقابت د نړیوالې داوطلبۍ میتود د دغې پروژې لپاره ټاکل شوی وو ځکه چې دغه میتود د داوطلبانو شمېر محدودوي او د سیالۍ کچه اغېزمنوي.

3. د تدارکاتو د ملي کمیسیون ۵۲ مې ناستې، مې ۲۸، ۲۰۱۷ نیټې، ۱۰۲۰ شمیرې مصوبې د اوبو او بریښنا وزارت ته لارښوونه کړې چې یوه مشورتي کمپنۍ د کمال خان بند د پروژې د عملي کیدو څخه د څار لپاره وګماري.

د اوبو او بریښنا وزارت د اپریل ۱۵، ۲۰۱۷ نیټې، ۲۲/۳۹ شمیرې مکتوب د غوښتنې په ځواب کې د مالیې وزارت د بودجې د ریاست د مې ۹، ۲۰۱۷ نیټې، د ۹۳۹۴ شمیرې مکتوب پر بنسټ د پروژې د پلي کیدو د مدیریت او څار څانګې د رامینځته کیدو لپاره بودجه ځانګړې کړې وه.

داسې بریښي چې د اوبو او بریښنا وزارت د پروژې پلې کیدو د څارنې لپاره د مشورتي کمپنۍ ګمارلو په برخه کې د تدارکاتو د ملي کمیسیون پریکړه نه ده عملي کړې. وزارت په وزارتخانې کې دننه د مدیریت او څار واحد رامینځته کړ په داسې حال کې چې د دغه ډول له ننگونو ډکې پروژې لپاره د څار د پیاوړې مشورتي کمپنۍ چې په نړیوالې کچې د تجربې درلودونکې وې، موجودیت خورا اړین دی. دا چې د اوبو او بریښنا وزارت ولې د تدارکاتو د ملي کمیسیون لارښوونه په پام کې نه ده نیولې، دلیل یې روښانه نه دی او د ډاډ ورکونې ټیم په دې و نه توانید چې په دې اړه د تدارکاتي ادارې ځواب تر لاسه کړي.

4. د اوبو او بریښنا وزارت له لورې د قرارداد د ورکړې تر پریکړې وروسته، دویمې درجې داوطلب (EREN INSAAT & New Paiman JV) خپل اعتراضیه لیک وړاندې کړ چې په دغه لیک کې یې د لوی اختر له رخصتو یوازې یوه ورځ وړاندې د قرارداد د ورکړې د بریکې او ګټونکي

۲۱ مه شمیره قاعده، د تدارکاتو مقرره

۲۲ مه شمیره قاعده، د تدارکاتو مقرره

داوطلب د اعلان په اړه اندېښنه راپورته کړې وه. د تدارکاتو د مقرري د ۸۴ مې قاعدې پر بنسټ، د اعتراض وخت د قرارداد د ورکړې له پریکړې پیل او تر اوو ورځو دوام مومي.

د اوبو او برېښنا وزارت دغه کار د هغو ناراضو داوطلبانو لپاره وخت محدودوي چې غواړي اعتراض وکړي او دا په حقیقت کې د ناکامو داوطلبانو د اعتراض د حق تر پېښو لاندې کولو په مانا دی، په داسې حال کې چې په لوي اختر کې عموماً څلور ورځې عمومي رخصتي وي.

۴. ۱. ۲. له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سړک د پروژې تدارکات

دغه پروژه د بغلان په ولایت کې موقعیت لري چې له دوشي څخه پیل او په پلخمرې ښار (د بغلان ولایت مرکز) کې پای مومي. د سړک اوږدوالی شاوخوا ۵۲ کیلومتره دی چې د افغانستان د حلقوي سړک یوه برخه هم ده. دغه سړک د ترانزیتی لویې لارې په نامه هم یادېږي چې د هیواد پایتخت د مرکزي آسیا له هیوادونو لکه تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان سره د سالنگ له لارې نښلوي.

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت له دوشي څخه تر پلخمرې د سړک د رغولو لپاره له اسلامي پراختیایي بانک څخه پور اخیستی. په پروژه کې دغه کارونه شامل دي: د سړک د ویجاړ شوې قیر لیرې کول، د سړک د هغو برخو جوړول چې د سیلابونو له امله ویجاړې شوې وې، په پلخمرې ښار کې د سړک بیارغول او پراخول، د سړک د جوړښتونو لکه پلونو او پلچکونو ترمیم او یا له سره جوړول، د قیر نوي کول، پر سړک د نښو کول او د سړک غاړې ویاړل ترمیمول.

د افغانستان د بیارغونې او پراختیایي خدمتونو ادارې، د ټولگټو وزارت (گمارونکي) په استازیتوب د پروژې د داوطلبې پروسه پرمخ یوړه. د پروژې د ساختماني کارونو لپاره داوطلبې د څو ځلو لپاره تکرار شوه او د داوطلبې د اسنادو د ارزونې راپور څو ځله تعدیل شو چې په پایلو کې یې ستر بدلونونه راغلل. د داوطلبې پروسه د لومړي ځل لپاره د ۲۰۰۸ کال په اگست میاشت کې او د ۲۰۰۹ کال په مې میاشت کې ترسره شوه. آن په لومړۍ دوره کې هم ساختماني کارونه یو وار د دویم ځل لپاره داوطلبې ته وړاندې شول. قرارداد ورکړل شو خو د قراردادي له کار څخه د نا رضایتۍ له امله قرارداد فسخ او په ۲۰۱۲ کال کې پروژه بیا داوطلبې ته وړاندې شوه.

جدول ۸: له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سړک د ودانیزو کارونو د داوطلبې پروسې ته یوه کتنه

د مې ۲۰۰۸ داوطلبې	دویم ځل داوطلبې ډیسمبر ۲۰۱۱
د داوطلبې لپاره د بلنې لومړی پړاو	د داوطلبې لپاره د بلنې د اعلان نیټه: ۱۷-۱۱-۲۰۱۱
د داوطلبې لپاره د بلنې د اعلان نیټه: ۱۹-۰۵-۲۰۰۸	اټکلي لگښت: \$18,450,256
اټکلي لگښت: \$22,649,379	د قرارداد تخمیني موده: ۱۵ میاشتې
د قرارداد تخمیني موده: ۱۶ میاشتې	د داوطلبې د سپارلو وروستۍ نیټه: ۲۰۱۲ - ۰۲ - ۱۸
د داوطلبې د سپارلو وروستۍ نیټه: ۲۰۰۸ - ۰۷ - ۰۲	د تدارکاتو میتود: نړیواله رقابتي داوطلبې
د تدارکاتو میتود: نړیواله رقابتي داوطلبې	د داوطلبانو شمیر: ۱۰
د داوطلبانو شمیر: ۱۵	گټونکي داوطلب: اسلام تجارتي کنسورشیم لیمیتد له نبي زاده وردگ ساختماني شرکت سره په شراکت
گټونکي داوطلب: غلام رسول محدود المسؤلیت شرکت	
بیاځل داوطلبې نومبر - ۲۰۰۸	
د داوطلبې لپاره د بلنې د اعلان نیټه: ۲۰۰۸ - ۱۱ - ۱۴	
اټکلي لگښت: \$22,649,379	
د قرارداد تخمیني موده: ۱۶ میاشتې	
د داوطلبې د سپارلو وروستۍ نیټه: ۲۰۰۸ - ۱۲ - ۲۸	
د تدارکاتو میتود: نړیواله رقابتي داوطلبې	
د داوطلبانو شمیر: ۱۰	
گټونکي داوطلب: په لومړیو کې د غلام رسول محدود المسؤلیت شرکت سپارښتنه شوې وه بیا د ارزونې په اصلاح شوي راپور کې اکمل - ک محدود المسؤلیت شرکت سپارښتنه شوې وه او قرارداد ورسره لاسلیک شوی وو.	

د ارزونې د راپورونو په اړه د ډاډ ورکونې د ټیم لیدنې ځینې جدي نیمگړتیاوې، ناسمې ارزونې او نه توجیه کیدونکې بدلونونه په گوته کوي.

د داوطلبې د ارزونې راپور اگست ۲۰۰۸

- ۱۵ داوطلبانو په داوطلبې کې ونډه اخیسته وه چې له ډلې یې دوه نه ځواب ویونکي وموندل شول او څوارلس داوطلبان د تفصیلي ازموینې لپاره ومنل شول. له دې ډلې څخه یو داوطلب سعدالله خان او ورونو (SKB) وه چې د گټو ټکر یې درلودو ځکه چې یاده کمپنۍ د همدې

پروژې د مشورتي خدمتونو لپاره د فرعي قراردادي په توګه په داوطلبۍ کې ګډون کړی وو. دا چې سره له دې چې دغه کمپنۍ نه ځواب وپوښتې وه خو بیا هم د تفصیلي ازموینې لپاره پرته له کوم روښانه دلیل څخه تر غور لاندې ونیول شوه ځکه چې د ګټو د ټکر موضوع په روښانه توګه نه وه تشریح شوې.

د قرارداد د ورکړې لپاره د راپور په دوه بېلابېلو برخو کې د دوه بېلابېلو داوطلبانو سپارښتنه شوې ده. د قرارداد لپاره د PRO SIMA INT JV د Zamrai Ali Ahmadzada Construction Co. سپارښتنه شوې وه خو په وروستۍ برخه کې د غلام رسول محدود المسؤلیت شرکت سپارښتنه شوې وه.

سره له دې چې د هیوادوال ساختماني شرکت ځواب وپوښتې موندل شوی وو خو د داوطلبۍ اسنادو یې د اوسط کلني عاید له معیار سره برابر نه وو چې ۲۲ ملیونه امریکایي ډالر ټاکل شوی وو. د هیوادوال ساختماني شرکت اوسط کلني عاید ۱۴۴۸۰۰۰۰ امریکایي ډالر ښودل شوی.

سره له دې چې غلام رسول محدود المسؤلیت شرکت هم د اوسط کلني عاید په معیار برابر نه وو خو ځواب وپوښتې ګڼل شوی او د قرارداد د ورکړې لپاره یې سپارښتنه شوې. د غلام رسول محدود المسؤلیت شرکت کلني اوسط عاید ۱۶۷۱۶۷۸۶ امریکایي ډالر ښودل شوی.

PRO SIMA په ټولو معیارونو برابر وو خو له هېڅ ښکاره دلیل پرته نه ځواب وپوښتې ګڼل شوی.

جدول 9: د مې - ۲۰۰۸ په داوطلبۍ کې د داوطلبۍ قیمتونه

شمېره	داوطلب	هېواد	د داوطلبۍ ارزول شوې قیمت
1	سعد الله خان او وروڼه	پاکستان	امریکایي ډالر 23,064,801.66
2	افغان - تاجک ساختماني شرکت	تاجکستان	امریکایي ډالر 17,630,880.09
3	اکمل - ک ساختماني شرکت	تاجکستان	امریکایي ډالر 18,821,671.45
4	هیوادوال ساختماني شرکت	افغانستان	امریکایي ډالر 34,174,949.50
5	الیاس ویس ساختماني او سپر جوړونې شرکت (ICRC)	افغانستان	امریکایي ډالر 16,494,798.50
6	غلام رسول محدود المسؤلیت شرکت	پاکستان	امریکایي ډالر 22,664,790.00
7	خلیل ساختماني شرکت جاینت وینچر له افغان - جرمن ساختماني شرکت او ګودامونو کمپنۍ سره	افغانستان	امریکایي ډالر 20,600,990.75
8	PRO SIMA INT جاینت وینچر له زمری علی احمدزی ساختماني شرکت سره	لبنان / افغانستان	امریکایي ډالر 21,783,350.00
9	آباد ریحان پارس ساختماني شرکت	ایران	امریکایي ډالر 36,763,676.00
10	شمال پامیر ساختماني شرکت	افغانستان	امریکایي ډالر 17,243,160.00
11	Unal Yapi JV MNSC Co. JV Kam	ترکیه / افغانستان	امریکایي ډالر 18,869,515.00
12	Kazitas JV Fayz Construction Company	افغانستان	امریکایي ډالر 39,773,235.22
13	Venco Imtiaz Construction Company;	افغانستان	امریکایي ډالر 39,773,235.22
14	ارین آسیا ساختماني شرکت	افغانستان	امریکایي ډالر 23,489,022.00
15	TSCC JV NCC JV AWCC	افغانستان	امریکایي ډالر 21,829,050.00

د داوطلبۍ د اسنادو ارزونې اصلاح شوی راپور سپټمبر ۲۰۰۸

د دې راپور په اړه د ډاډ ورکونې د ټیم کتنې په لاندې توګه دي:

- په لومړنیو ازموینو کې ۶ داوطلبان نه ځواب وپوښتې وموندل شول او ۹ داوطلبان د تفصیلي ازموینې لپاره ومنل شول.
- د ځینو داوطلبانو ارزول شوي بېي د اګسټ ۲۰۰۸ د ارزونې له راپور سره توپیر لري. دغه بدلونونه په اصلاح شوي راپور کې د اضافي سمونونو له امله دي.
- د PRO SIMA د نه ځواب وینې دلیل د تجربې د معیار نه پوره کول ښودل شوی.
- د غلام رسول محدود المسؤلیت شرکت کلني اوسط عاید دا ځل بدل شوی او 22636884.56 امریکایي ډالر ښودل شوی چې په معیار برابر دی. د دغه بدلون لپاره د توجیه وړ دلیل نشته.

د داوطلبۍ د اسنادو د ارزونې راپور جنوري ۲۰۰۹

د داوطلبۍ د اسنادو د ارزونې سپټمبر ۲۰۰۸ تر راپور وروسته، ساختماني کارونه د ۲۰۰۸ کال د نومبر میاشتې په ۱۴ مه نیټه بیاځلې داوطلبۍ ته وسپارل شول او د ۲۰۰۸ کال د ډیسمبر د میاشتې په ۲۸ مه نیټه د داوطلبۍ اسناد (bids) راوړسیدل. د دویم ځل لپاره داوطلبۍ ته د پروژې د تلو دلیل روښانه نه دی.^{۲۳} د بري معیارونه راښکته شول او لسو داوطلبانو په دې پړاو داوطلبۍ کې ونډه واخیسته.

- په لومړنۍ ارزونه کې پنځه داوطلبان نه ځواب وپوښتې وشمیرل شول او پنځه نور د تفصیلي ارزونې لپاره ومنل شول.
- په تفصیلي ارزونه کې دوه داوطلبان ځواب وپوښتې وموندل شول. GRC تر ټولو ټیټ ځواب وپوښتې وو خو د قرارداد د ورکړې لپاره وړاندیز شو.
- سره له دې چې د بري معیارونه راښکته شول خو د لومړي پړاو په پرتله کم شمیر داوطلبانو په کې ګډون وکړ.

د ډاډ ورکونې ټیم هېڅ داسې لاسوند تر لاسه نه کړ چې د پروژې د بیا داوطلبۍ دلیل وښيي.

جدول 10: په بياخلي داوطلبۍ کې د داوطلبۍ بېي

شميره	داوطلب	هيواد	د داوطلبۍ ارزول شوي بيه
1	Pro Sima INT JV ZAAZTC	لېنان / افغانستان	امريکايي ډالر 20,138,950.00
2	اکمل ک. محدود المسؤليت شرکت	تاجکستان	امريکايي ډالر 19,969,077.15
3	Korea Afghan Road Construction Company	افغانستان	امريکايي ډالر 23,234,573.50
4	Eser Nabizada Construction & Ind. Co. Inc. JV ESSR TAAHHUTR and SANAYI A.S.	افغانستان / ترکيه	امريکايي ډالر 20,350,553.00
5	هيوادوال د سرک جوړونې او ساختماني شرکت شراکت له . سره Korpu LLC	افغانستان / اذربيجان	امريکايي ډالر 30,905,725.73
6	غلام رسول محدود المسؤليت شرکت GRC	پاکستان	امريکايي ډالر 23,427,679.00
7	محمد نسيم د زامنو ساختماني او سرک جوړونې شرکت شراکت له جنوبي قزاقستان ودانيو د مديريت محدود المسؤليت شرکت شراکت له کام ساختماني شرکت	افغانستان / قزاقستان	امريکايي ډالر 25,230,810.00
8	اباد ريحان پارس	ايران	امريکايي ډالر 30,872,411.00
9	Cinderella Construction Company JV FCEC	افغانستان	امريکايي ډالر 27,949,860.00
10	فردوس جواد ساختماني شرکت شراکت له BBICE	افغانستان / اوکراين	امريکايي ډالر 20,910,424.00

د افغانستان د بيارغونې او پراختيا د خدمتونو ادارې د داوطلبۍ د اسنادو ارزونې راپور وليدو او خپلې موندنې يې د ۲۰۰۹ کال جنوري په ۳۱ مه نېټه د يو ليک له لارې شريکې کړې. دغه موندنې دا څرگندوي چې د وړاندیز شوي داوطلب (د GRC په داوطلبۍ) کې ځينې نيمگړتياوې موجودې وې چې له پامه غورځول شوي خو د تر ټولو ټيټې بيې داوطلب د کمزورو دلايلو له امله په شرايطو نه برابر اعلان شوی. د افغانستان د بيارغونې او پراختيا د خدمتونو د ادارې د ليدنې او موندنو څخه دا پايله اخيستل کيږي چې د افغانستان د بيا رغونې او پراختيا د خدمتونو ادارې د ارزونې د بيا کتنې غوښتنه کړې. له همدې امله د داوطلبۍ د اسنادو د ارزونې کميټې دغه اسناد بيا و ارزول او اصلاح شوی راپور يې د ۲۰۰۹ کال په مارچ کې وسپارلو.

د داوطلبۍ د ارزونې اصلاح شوی راپور مارچ ۲۰۰۹

د دغه راپور په اړه د ډاډ ورکونې د ټيم کتنې په لاندې ډول دي:

- د مالي وزارت د ۱۹/۱۲/۱۳۸۷ نيټې ۹۶۵۴۲ شميرې مکتوب او د روښانتيا لپاره له مکتوب سره د مل اسنادو پر بنسټ، د اکمل ک. اسناد اوس د کاري تجربې په معيار برابر دي. (اصلي اسناد د داوطلب له لورې د مالي وزارت ته سپارل شوي وه چې د تاجکستان د سفارت له لورې لاسليک او ټاپه شوي دي)، د افغانستان د بيا رغونې او پراختيا د خدمتونو د ادارې له رييس ښاغلي ناصر احمد له لورې تاييد شوی.^{۲۴}
- د اکمل - ک. داوطلبې په ټولو شرايطو برابر وه خو د اوسط کلني عايد په برخه کې د ارزونې د کميټې تبصره دا وه چې داوطلب د 22,472,108 په ښودلو سره دغه معيار پوره کړی دی خو د داوطلب له لورې د ټولو پلي شوو پروژو مجموعي لگښت چې د داوطلبۍ په اسنادو کې ښودل شوي تر ۱۵ ميليونه ډالرو رسيږي چې له ټاکلې معيار څخه خورا کمې دي.
- د بيا ارزونې په پايله کې اکمل - ک. د تر ټولو ټيټې بيې ځواب ويونکي داوطلب وگڼل شو او د قرارداد د ورکړې لپاره يې سپارښتنه وشوه.

د داوطلبۍ د اسنادو د ارزونې راپور مارچ ۲۰۰۹

د داوطلبۍ د اسنادو د ارزونې تر راپور مارچ ۲۰۰۹ او د قرارداد د ورکړې لپاره د اکمل - ک تر وړاندیزولو وروسته، اسلامي پراختيايي بانک د ۱۳۳۲ شميرې فکس په مرسته دا تبصره وکړه که داوطلب له ټاکل شوي معيار څخه د ټيټ ارزښت پروژې پلي کړي نو بيا څنگه کيدای شي چې په شرايطو برابر وگڼل شي او او د قرارداد د ورکړې لپاره وړاندیز کړی شي. د اسلامي پراختيايي بانک په ځواب کې، د ارزونې راپور يو ځل بيا په لاندې توگه اصلاح شو:

د اکمل - ک د اوسط کلني عايد په اړه د داوطلبۍ د ارزونې د کميټې تبصره ليرې شوه.

اکمل - ک تر ټولو د ټيټې بيې ځواب ويونکی وموندل شو او د قرارداد د ورکړې لپاره وړاندیز کړی شو.

۲۴ د ناستې راپور، مارچ ۲، ۲۰۰۹، په اقتصاد وزارت کې ناسته، د جلالتماب ډاکټر جليل شمس په مشرۍ، د اقتصادي وزارت

د ارزونې دغه راپور تر ټولو وروستی او نهایی وو چې پر بنسټ یې بالآخره اکمل - ک محدود المسؤلیت شرکت ته قرارداد ورکړل شو او د ۲۰۰۹ کال د اګسټ د میاشتې په نهمه نیټه لاسلیک شو. خو میاشتې وروسته، په ټولګټو وزارت کې د ساختماني کارونو د ځنډ په اړه ګیلې او ناخوښۍ راپورته شوې. په ټولګټو وزارت کې د ۲۰۱۰ کال د فبرورۍ په ۱۱ مه نیټه یوه ناسته ترسره شوه او دا یې په ګوته کړه چې د اکمل - ک ټیټ ظرفیت، د قرارداد له موادو څخه په سرغړونې سره د ګمارونکي او مشوره ورکونکي له رسمي تصویب پرته د فرعي قراردادي ټاکنه او دهغو کارکونکو او تجهیزاتو نشتوالی چې د داوطلبۍ په لاسوندونو کې معرفي شوي وو، په کارونو کې د ځنډ تر شا اصلي دلایل او ننگونې دي.²⁵ قرارداد ته یو میاشت وخت ورکړل شو چې ددغو ننگونو د حل لپاره چټک ګامونه واخلي. په ۱۲ - جون - ۲۰۱۰ نیټه د ټولګټو وزارت له لورې اکمل - ک ته په استول شوي مکتوب کې راغلي چې د لسو میاشتو په تیریدو سره یوازې ۵٪ کار ترسره شوی او له قراردادي څخه یې پوښتلي چې څنګه به وکولی شي په پاتې شپږو میاشتو کې پاتې ۹۵٪ کار بشپړ کړي. په دغه مکتوب کې اکمل - ک ته وروستی اخطار ورکړل شوی چې د کار د چټک والي لپاره به یوه اوونۍ کې کافي سرچینې په کار واچوي او که داسې ونشي نو وزارت به د قرارداد په فسخ کولو غور وکړي.²⁶

ستونزه د قراردادي له لورې ناحل پاتې شوه او ویې نشو کړی چې د ټولګټو د وزارت قناعت ترلاسه کړي تر دې چې وزارت له اکمل - ک سره د قرارداد د فسخ کولو او بل قراردادي ته د قرارداد په ورکولو فکر وکړ. په هممهاله توګه د ټولګټو وزارت له ځایي خلکو څخه د قراردادي له لورې د کمزورو او سستو اجراتو له امله شکایتونه ترلاسه کړل او لویې څارنوالۍ د ۵۳۳/۵۲۲ شمیره حکم، په ۲۴/۰۱/۱۳۹۰ نیټې د قرارداد د فسخ کولو غوښتنه وکړه او سپارښتنه یې وکړه چې قرارداد وحیدالله بکتاش ساختماني شرکت ته دهغوي د وړاندیز پر بنسټ ورکړل شي چې پروژه به له اوسنۍ بیې څخه په ۱ میلیون ډالر ښکتي بیې عملي کوي، د کړنو تضمین به ورکوي، پېشکي پیسې به نه غواړي او پروژې به په ټاکلي وخت له مهالویش سره سمه بشپړوي. د څارنې او اداري فساد سره د مبارزې ادارې هم د ۴۱۸ شمیرې، ۱۲/۲/۱۳۹۰ نیټې مکتوب له لارې د لویې څارنوالۍ سپارښتنه تایید کړه. د ټولګټو وزارت د قرارداد د فسخ کولو پریکړه له اکمل - ک سره شریکه کړه او د ۱۳۰ شمیرې، ۶ جون ۲۰۱۱ نیټې مکتوب له لارې د لویې څارنوالۍ سپارښتنه اسلامي پرمختیايي بانک ته واستوله. اسلامي پرمختیايي بانک په ځواب کې له اکمل - ک سره د قرارداد د فسخ کولو په اړه هیڅ اعتراض و نکړ خو وحیدالله بکتاش ساختماني شرکت ته د قرارداد دورکړې له سپارښتنې سره یې په دې دلیل مخالفت وکړ چې دغه سپارښتنه د توجیه وړ نه ده ځکه چې د اسلامي پرمختیايي بانک د قرارداد کولو له لارښودونو سره په ټکر کې او ددې ترڅنګ دغې کمپنۍ د داوطلبۍ په پروسه کې ونډه نه وه اخیستې. اسلامي پرمختیايي بانک د ټولګټو وزارت ته سپارښتنه وکړه چې دویمې، دریمې او په هغې پسې بلې ټیټې بیې درلودونکې کمپنۍ سره اړیکه ونیسي تر څو په ډاګه شي چې هغوي اوس هم په دې قرارداد کې علاقه لري او که نه. که علاقه نه وه، د ټولګټو وزارت باید د جبري حساب یا Force Account میتود څخه کار واخلي چې د اسلامي پرمختیايي بانک د توکو او کارونو د تدارکاتو د لارښود په ۳.۶.۱ پراګراف کې تشریح شوی.²⁷

د ۲۰۱۱ کال په اګسټ میاشت کې اسلامي پراختیايي بانک د ټولګټو له وزارت²⁸ څخه یو لیک ترلاسه کړ چې په ترڅ کې یې د اکمل - ک سره د قرارداد د فسخ کول د افغانستان اسلامي جمهوریت د وزیرانو د شورا له لورې تایید شوی وو.²⁹ په لیک کې راغلي چې د وزیرانو شورا سپارښتنه کوي چې د ټولګټو وزارت باید د افغان د همغږۍ او لوژسټیکي واحد (ACLU) چې د سړک جوړونې په برخه کې کاري تجربه او تخنیکي وړتیا لري د کارونو د سملاسي پیل او د پروژې د پلي کیدو لپاره په ګډه کار وکړي. وزارت همدا ډول د ACLU مالي پروپوزل ترلاسه کړ چې د \$31,564,249.50 غوښتنه یې کوله چې اضافي پیسو ته په کې اړتیا وه. اسلامي پراختیايي بانک د دې غوښتنې په ځواب کې دا وموندله چې ACLU ته د قرارداد ورکړه د منلو وړ نه ده او ویې ویل چې غوښتل شوی مبلغ خورا زیات دی او ددې کار د ترسره کیدو د وړتیا په اړه هیڅ ثبوت نشته. د اسلامي پرمختیايي بانک تبصره دا وه چې هیڅ داسې نښې نشته چې د ټولګټو وزارت دې د اسلامي پرمختیايي بانک له پخوانۍ غوښتنې سره سم دویم، دریم یا ورپسې بل داوطلب ته مراجعه کړي وي. اسلامي پراختیايي بانک په دې تاکید کوو چې د ټولګټو وزارت باید دویم، دریم او ورپسې بل داوطلب ته د مراجعه له لارې د نوي قراردادي خدمتونه وپیري او که داسې نه وي نو پاتې کار دې بیا داوطلبۍ ته وړاندې کړي تر څو له تخنیکي اړخه د منلو وړ او د ټیټې بیې داوطلبې پیدا کړي.³⁰

د اسلامي پراختیايي بانک د تاکید په پایله کې، د ټولګټو وزارت دویمې درجې داوطلب (غلام رسول کمپنۍ GRC) ته مراجعه وکړه. GRC اصلاح شوی مالي پروپوزل راواستوو او د (خپلې پخوانۍ بیې په پرتله) دلورې بیې لپاره یې خپل دلایل ذکر کړي وو چې د ساختماني توکو بیې او د تبادلې په نرخ کې لوړ نرخونه په کې شامل وه. دریمه درجه داوطلب ته چې د داوطلبۍ لومړنۍ بیه یې \$30.9 ملیون امریکایي ډالر و مراجعه و نشوه. د ټولګټو وزارت دغه ستونزه یو ځل بیا د وزیرانو شورا ته راجع کړه. د وزیرانو شورا د ۸ اګست ۲۰۱۱ نیټې تایید له لارې د ټولګټو وزارت ته امر وکړ چې د اسلامي پراختیايي بانک د جبري حساب (Force Account) پخوانۍ وړاندیز ومنې.³¹ په ځواب کې، اسلامي پراختیايي بانک نظر ورکړ چې د تدارکاتو د جبري حساب میتود ښايي په اوسني حالت کې د پاتې کار د زیات حجم له امله (شاوخوا ۷۵٪) د توجیه وړ نه وي. له

۲۵ د پروژې د پرمختګ او ننگونو د ارزونې لپاره د استول شوي پلاوي د راپور په اړه د ناستې پریکړه

۲۶ لیک (مکتوب) شمیره. ۵۹، د پروژې د عملي کیدو واحد د ټولګټو وزارت، مرستیال وزیر نور گل منگل، نیټه ۱۲ جون ۲۰۱۰

۲۷ فکس شمیره. 2040100/AFG/1816، موضوع: د قرارداد فسخ، اسلامي پرمختیايي بانک

۲۸ مکتوب شمیره. ۲۴۱، د ټولګټو وزارت له لورې اسلامي پراختیايي بانک ته، نیټه ۱۶ اګست ۲۰۱۱

۲۹ د ناستې شمیره. ۱۷، د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د وزیرانو شورا، ۸ اګست ۲۰۱۱

۳۰ فکس شمیره 2040100/AFG/2088، موضوع: نوی قرارداد، اسلامي پراختیايي بانک

۳۱ مکتوب شمیره. ۲۵۸، له ټولګټو وزارت څخه اسلامي پراختیايي بانک ته، نیټه ۶ سپټمبر ۲۰۱۱

همدې امله اسلامي پراختيايي بانک ټولگنو وزارت ته مشوره ورکړه چې د پاتي کار لپاره د بياځلې داوطلبۍ پروسه پرمخ يوسي.³² په پای کې د ټولگنو وزارت په ۱۱-۱۲-۱۶ نېټه بياځلې داوطلبې پر لاره واچوله او په ۱۲-۲۰-۱۸ يې د داوطلبۍ اسناد ترلاسه کړل.

جدول 11: په بياځلي داوطلبۍ کې د داوطلبو بيې

شمېره	داوطلب	هيواد	د ارزول شوو داوطلبو بيې
1	Ant Insaat Madan Sanayi JV Massoud Sultani Construction Co. Ltd.	ترکيا / افغانستان	\$29,877,053.50 امريکايي ډالر
2	اباد ريحان پارس ساختماني شرکت	ايران	\$38,572,360.00 امريکايي ډالر
3	د تکنالوجستانو شرکت	افغانستان	\$28,196,052.33 امريکايي ډالر
4	اسلام ټريډينگ کنسورشيم شراکت له نبي زاده وردک ساختماني شرکت سره	پاکستان / افغانستان	\$16,859,662.00 امريکايي ډالر
5	کاور کارا ساختماني، سپر جوړونې او ساختماني توکو د توليد کمپنۍ .	افغانستان	\$19,158,249.52 امريکايي ډالر
6	يونیک بيلدرز ساختماني شرکت	افغانستان	\$17,406,222.00 امريکايي ډالر
7	مشرق انجنيري ساختماني شرکت شراکت له جهان ساختماني شرکت سره	افغانستان	\$28,463,809.00 امريکايي ډالر
8	بلال رفيع ساختماني شرکت شراکت له عبدالرازق ساختماني شرکت سره	افغانستان	\$18,301,743.00 امريکايي ډالر
9	يحيى يوسفی د ځمکې د پراختيا او انجنيري شرکت شراکت له ايسر نبي زاده شرکت سره	افغانستان	\$19,016,613.90 امريکايي ډالر
10	ظاهر محمدی ساختماني شرکت شراکت له ملي ساختماني شرکت سره	تاجکستان / افغانستان	\$24,713,347.10 امريکايي ډالر
11	عمران هولډينگ گروپ، غلغه گروپ و BICBU خدمتونو شرکت	افغانستان	\$26,686,921.28 امريکايي ډالر
12	محمد اجمل د سپر جوړونې او ساختماني شرکت	افغانستان	\$19,499,169.80 امريکايي ډالر

د داوطلبۍ په دې پړاو کې دولس داوطلبانو گډون کړی وو. په لومړنۍ آزمويڼه کې شپږ داوطلبان نه ځواب ورکونکي وموندل شول او شپږ نور د تفصيلي آزمويڼې لپاره ومنل شول. په تفصيلي آزمويڼه کې يوازی د اسلام تجارتي کنسورشيم له نبي زاده وردک ساختماني شرکت سره په شراکت ځواب ورکونې و موندل شو او د ۲۰۱۲ کال د سپټمبر په ۲۶ مه نېټه ورته قرارداد ورکړل شو. په دې پړاو کې هم د داوطلبو ارزولو ډير زيات وخت (له اپريل ۲۰۱۲ څخه تر جون ۲۰۱۲) ونيو او د ارزونې درې بيلابيل راپورونو جوړ شول؛ که څه هم په دغو دريو راپورونو کې د پام وړ تېروتنه يا بدلون نه دی په گوته شوی.

۴.۱.۲. له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سپرک د پروژې لپاره د مشاورتي خدمتونو تدارک

د تفصيلي انجنيري ډيزاين، د پروژې مديريت او د ساختمان د څار لپاره د مشورتي خدمتونو د رانيولو لپاره د مشورتي خدمتونو تدارکاتي پروسه د مقدماتي ارزونې په پړاو سره پيل شوه چې د مشورتي خدمتونو اته کمپنۍ په کې شارټ ليست شوې وې. پنځو کمپنيو خپل (تخنيکي او مالي) پروپوزلونه د ۲۰۰۶ کال د اکتوبر د مياشتې په ۱۸ مه نېټه راواستول.

جدول 12: له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سپرک لپاره د مشورتي خدمتونو د شارټ ليست شوو کمپنيو نوملړ

شمېره	کمپنۍ	هيواد	د داوطلبۍ وضعيت
1	اسوشيټډ مشاورتي مرکز پرايويت لميتيډ	پاکستان	ونډه اخيستي
2	ډيولپمينټ ډيزاين کنسلټنټس لميتډ	بنگلديش	ونډه اخيستي
3	هايتک انټرنيشنل انجنيرنگ PC	افغانستان	ونډه اخيستي
4	صفر بستر کنسلټينگ کمپني	ايران	ونډه اخيستي
5	PSF & Hohenstein انجنيري او مشورتي کمپني	افغانستان او جرمني	ونډه اخيستي
6	ESER مشورتي انجنيري شرکت	ترکيا	ونډه نه ده اخيستي
7	UBM انټرنيشنل يونايټډ کنسلټنټس شرکت	ترکيا	ونډه نه ده اخيستي
8	انډس اسوشيټيډ مشوري پرايويت لميتيډ	پاکستان	ونډه نه ده اخيستي

فکس شمېره. 2040100/AFG/2841، موضوع: بياځل داوطلبۍ، اسلامي پراختيايي بانک

درې کمپنۍ لږ تر لږه د ۶۰ نمره په ترلاسه کولو سره ځواب ویونکې وموندل شوې او مالي پروپوزلونه یې د ارزونې لپاره تر غور لاندې ونيول شول. په پایله کې تخنیکي او مالي برخو ته په ترتیب سره د ۷۰٪ او ۳۰٪ نمره په ځانګړي کولو سره، هایټیک انټرنیشنل انجینیري شرکت تر ټولو لوړې مجموعي نمرې ترلاسه او د مشورتي خدمتونو د قرارداد د ورکړې لپاره یې سپارښتنه وشوه.

جدول 13: د مشورتي خدمتونو د پروپوزلونو ارزولو پایله

شمیره / درجه	کمپنۍ	هيواد	تخنیکي نمرې	مالي نمرې	نهایی نمرې
1	هایټیک انټرنیشنل انجینیرینګ شرکت (افغانستان) او BETS او SARM (بنګلديش)	792,690 \$ امریکايي ډالر	92.53	100	94.77
2	ډیولپمینټ ډیزاین کنسلټنټس لمیټډ (بنګلديش) او آی سي ټي پرایویټ	1,439,350 \$ امریکايي ډالر	91.16	55.07	80.33
3	اسوشیټډ مشاورتي مرکز پرایویټ لمیټډ (پاکستان) او DAINICHI (جاپان)	1,902,990 \$ امریکايي ډالر	89.64	41.65	75.25

۴.۱.۳ په تالقان ښار کې د قره هندو کلي د ډبرین استنادي دېوال پروژه

د دغه ډبرین استنادي دیوال پروژه د تخار ولایت تالقان ښار په قره هندو کلي کې ځای لري. د دغه دیوال اټکلي اوږدوالی ۱۵۰۰ متره او اټکلي لګښت یې 34,701,750 افغانۍ دی. د دې پروژې د ودانیزو چارو لپاره سپارل شوې داوطلبۍ د ۲۰۱۶ کال د جنوري میاشتې په نهمه نیټه پرانیستل شوې. د هغو لسو کمپنیو له ډلې چې د مناقصې لاسوندونه یې تر لاسه کړي وو، لاندې ۵ کمپنیو په داوطلبۍ کې ونډه واخیسته.

جدول 14: په مناقصه کې د ونډه اخیستونکو داوطلبانو نوملړ

شمیره	داوطلب	ولایت / هیواد	د ارزول شوي داوطلبۍ بیه
1	سلطان افغان ساختماني شرکت	کابل، افغانستان	28,125,750 افغانۍ
2	براند سوپر ودانیز شرکت	کابل، افغانستان	35,800,950 افغانۍ
3	سپین دره ساختماني شرکت	کابل، افغانستان	38,136,750 افغانۍ
4	عبدالله قربان ودانیز او د توکو د تولید شرکت	کابل، افغانستان	40,948,650 افغانۍ
5	عبر کوه ودانیز او د سړک جوړونې شرکت	کابل، افغانستان	40,991,100 افغانۍ

سلطان افغان ساختماني شرکت او سپین دره ساختماني شرکت د داوطلبۍ په لومړنۍ آزمېونه کې نه ځواب ویونکي وګڼل شول. سلطان افغان په تیرو پنځو کلونو کې د کلني منځني عاید له معیار پرته چې په کلني توګه ۳۰ ملیونه افغانۍ ټاکل شوی وو خو د داوطلب منځنۍ کلنۍ عاید زیات نه زیات ۲۶ ملیونه افغانۍ وو او داوطلب په تیرو پنځو کلونو کې د ۱۴.۴ ملیونه افغانیو په ارزښت یوه مشابهه تجربه درلوده خو د مشابهې تجربې د ارزښت لپاره ۲۵ ملیونه افغانۍ معیار ټاکل شوی وو. د سپین درې د نه ځواب ویونکي په توګه د ګڼلو دلیل دا دی چې کمپنۍ پخپل بانکي حساب کې د مالي وړتیا تر معیار لس ملیونه افغانۍ کمې ښودلې وې او د مهمو کارونکو او تجهیزاتو لیست یې هم نه وو برابر کړی. سره له دې چې دغه دوه کمپنۍ نه ځواب ویونکې ګڼل شوې وې خو داوطلبۍ یې د تفصیلي آزمېونې او د لګښت پرتلې لپاره تر غور لاندې و نیول شوې. د ارزونې د راپور پر بنسټ، براند سوپر د ځواب ویونکو داوطلبانو تر منځ تر ټولو ټیټه بیه درلوده او سلطان افغان ساختماني شرکت بیا د ټولو داوطلبو شرکتونو ترمنځ پرته له دې چې نه ځواب ویونکي کانديدان په پام کې ونيول شوي، تر ټولو ټیټه بیه درلوده.

د داوطلبو تر ارزونې وروسته، د ارزونې کمیټه په دې و نه توانیده چې په خپلواکه توګه د قرارداد د ورکړې لپاره یوازې د یو داوطلب سپارښتنه وکړي نو له همدې امله د قرارداد د ورکړې پریکړه یې د اوبو او انرژۍ وزیر ته وسپارله. په ځواب کې یې، وزیر داسې حکم وکړ، "دا چې د دې پروژې کار پیچلی نه دی نو له همدې امله ملي ګټو ته په پام سره، پروژه دې د تدارکاتو له قانون سره سم د تر ټولو ټیټې بیې درلودونکي داوطلب ته ورکړل شي." له دې سره سم، سلطان افغان ساختماني شرکت د قرارداد د ورکړې لپاره وړاندیز کړی شو. د دویمې ټیټې بیې درلودونکي داوطلب (براند سوپر) د ارزونې د پایلې په اړه اعتراض وکړ او وزیر د داوطلبۍ د لاسوندونو د بیا ارزونې حکم وکړ. د ارزونې نوې کمیټه جوړه شوه خو د ارزونې پایلې یې د ارزونې له لومړي راپور سره یو شان وې. دویمه کمیټه هم په دې و نه توانیده چې په خپلواکه توګه د قرارداد لپاره د یو داوطلب سپارښتنه وکړي پریکړه یې وزیر ته وسپارله. وزیر د ۱۳۹۵/۰۲/۱۲ نیټې، ۶۱۴ شمیرې حکم له لارې سپارښتنه وکړه چې له پخواني حکم سره سم قانوني اجرات ترسره شي. په پای کې، د دغه حکم پر بنسټ، قرارداد له سلطان افغان ودانیز شرکت سره لاسلیک شو.

د دې پروژې په تدارکاتو کې د اندېښنې وړ تر ټولو عمده ستونزه دا ده چې قرارداد یو نه ځواب ویونکې داوطلب ته یوازې د تر ټولو ټیټې بیې اړخ ته په پام سره، ورکړل شوی په داسې حال کې چې د داوطلبو د ارزونې لپاره د ټاکنې "د تر ټولو ټیټې ځواب ویونکې داوطلبۍ" له میتود څخه کار اخیستل شوی. ددې تر څنګ، د داوطلبۍ د اسنادو د ارزونې کمیټې په دې کې پاتې راغلې چې وزیر ته د تر ټولو ټیټې بیې درلودونکې ځواب ورکونکې په اړه روښانه سپارښتنه وکړي سره له دې چې د ارزونې په پایله کې دا خبره معلومه شوې هم وه.

۴. ۱. ۴ د کندهار د هوايي ډگر د سړک پروژه

د ټولگټو وزارت د کندهار هوايي ډگر او کندهار ښار نښلونکي ۱۶ کیلومتره سړک د رغولو د چارو د لگښت لپاره له مالي وزارت څخه مالي سرچینې ترلاسه کړې. د ټولگټو د وزارت په استازولي د ARDS تدارکاتي واحد د دغې پروژې تدارکاتي پروسه پرمخه بوتله. د تدارکاتو پروسه د پرانیستې نړیوالې رقابتي داوطلبې له لارې د واحد پړاو دوه پاکتي داوطلبې کړنلارې سره سم پر مخ یوړل شوه.

د داوطلبې اسناد په ۱۷ اگست ۲۰۱۳ نیټه د څلورو کمپنیو په ونډې اخیستنې سره پرانیسل شول.

جدول 15: په مناقصه کې د ونډه اخیستونکو داوطلبانو نوملړ

شمیره	داوطلب	هيواد	د ارزول شوي داوطلبې بیه
1	یونیک بیلډرز ساختماني شرکت	افغانستان	له تخنیکي اړخه نه ځواب ورکونکی ¹
2	ASCC-BACC (شراکت)	افغانستان	2,329,874,490.09 افغانۍ
3	برک - باخت (شراکت)	افغانستان	2,280,617,938.63 افغانۍ
4	سایتا افغان ساختماني شرکت	افغانستان	له تخنیکي اړخه نه ځواب ورکونکی

د داوطلبې ارزونه په دوه جلا تخنیکي او مالي پړاونو کې ترسره شوه. ARDS د داوطلبې د تخنیکي ارزونې راپور مطالعه کړ. د مطالعې په پای کې دې پایلې ته ورسیده چې ټول داوطلبان نه ځواب ویونکي دي او د داوطلبې د اسنادو د ارزونې د راپور د اصلاح غوښتنه یې وکړه.³³ که څه هم د داوطلبې د ارزونې په اصلاح شوي راپور کې د برک - باخت (شراکت) او ASCC-BACC (شراکت) د پام وړ تر کچې ځواب ویونکي وموندل شول. د داوطلبې تر مالي ارزونې وروسته، برک - باخت (شراکت) د 2,280,617,938.63 افغانیو په بیه سره تر ټولو د ټیټې بیې داوطلب وشمیرل شو او د قرارداد د ورکړې لپاره یې سپارښتنه وشوه.

د ډاډ ورکونې د ټیم له لورې د لیدل شوو لاسوندونو پر بنسټ، ددې پروژې د تدارکاتو په پروسه کې د اندیښنې وړ کومه ښکاره ستونزه نه وه موجوده. خو بیا هم د داوطلبې د اسنادو د ارزونې راپور ډاگیز نشو او له همدې امله یوازې د داوطلبې د ارزونې اصلاح شوی راپور د ډاډ ورکونې د ټیم په واک کې ورکړل شوی وو.

۴. ۱. ۵ له کابل څخه تر لوگر پورې د سړک پروژه

د ټولگټو وزارت د ۲۱ کیلو مترو په اوږدوالي د کابل - لوگر دویمې لویې لارې د رغولو د چارو د لگښت د تامین لپاره له مالي وزارت څخه مالي سرچینې ترلاسه کړې. دویم سړک د کابل د نونیز له کلي څخه پیل کیږي او د محمد آغې ولسوالۍ د لوگر په ولایت کې پای ته رسیږي. د ARDS تدارکاتي واحد د ټولگټو وزارت په استازولي د پروژې تدارکات پر مخ بوتل. تدارکات د پرانیستې نړیوالې رقابتي سیالۍ څخه په کار اخیستنې مخې ته یوړل شول.

د داوطلبې لاسوندونه ۱۳ علاقه لرونکو داوطلبانو ته ویشل شوي وه چې له دې ډلې یوازې ۷ هغو یې د داوطلبې په پروسه کې گډون وکړ. یوازې د یونیک بیلډرز ودانیز شرکت اسناد ځواب ویونکي وگڼل شول او کمپنۍ د قرارداد د ورکړې لپاره وړاندیز کړی شوه.

جدول 16: په مناقصه کې د گډونوالو داوطلبانو نوملړ

شمیره	داوطلب	د ارزول شوي داوطلبې بیه
1	WAZ او NNBBCC شراکت	له تخنیکي اړخه نه ځواب ورکونکی
2	ITCL-NZCC-GZCC شراکت	له تخنیکي اړخه نه ځواب ورکونکی
3	فیضی منصور ساختماني شرکت	له تخنیکي اړخه نه ځواب ورکونکی
4	HTCC او WINDECON شرکت	له تخنیکي اړخه نه ځواب ورکونکی
5	یونیک بیلډرز ساختماني شرکت	567,451,239.00 افغانۍ
6	افغان بیلډرز ساختماني شرکت	له تخنیکي اړخه نه ځواب ورکونکی
7	حشمت خلیل رضایي د سړک جوړونې او ساختماني شرکت	له تخنیکي اړخه نه ځواب ورکونکی

تدارکاتي واحد د داوطلبې د ارزونې بشپړ راپور او د داوطلبې د پروسې لاسوندونه ډاگیزه نه کړل. نو له همدې امله د ډاډ ورکونې ټیم په دې موقف کې نه دی چې ددغې پروسې درونښتیا او له نافذه قوانینو سره د هغې برابروالی او نه برابروالی و ارزوي او په اړه یې تبصره وکړي.

۳۳ مکتوب شمیره ۸۶۲ نیټه ۱۶/۷/۱۳۹۲ او مکتوب شمیره ۹۱۹ نیټه ۶/۸/۱۳۹۲

۴. ۱. ۶ د ورس کلیوالي سیمې د سړک پروژه

د کلیوالي سړک پروژه د بامیانو د ولایت په ورس ولسوالۍ کې ځای لري چې له سر جیسکا کلي څخه تر غورځلاب کلي پورې ۲۰ کیلومتره کریر سړک او ویالې په کې شاملې دي. د دې پروژې تدارکاتي پروسه د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت – NRAP د تدارکاتي واحد له لورې پرمخ وړل شوې. دغه پروژه بیلډ ټیک انجینیرۍ او ساختماني شرکت او شمس افغان ساختماني شرکت (شراکت) ته په ۸ جون ۲۰۱۳ نیټه په قرارداد ورکړل شوه. د قرارداد د اصلي مبلغ 44,457,638.00 افغانۍ وو.

تدارکاتي واحد د داوطلبۍ د ارزونې بشپړ راپور او د داوطلبۍ د پروسې لاسوندونه ډاگیزه نه کړل. نو له همدې امله د ډاډ ورکونې ټیم په دې موقف کې نه دی چې ددغې پروسې درونتیا او له نافذه قوانینو سره د هغې توافق او نه توافق و ارزوي او په اړه یې تبصره وکړي.

۴. ۱. ۷ د سالنگ پلچکونه، استادي دېوال او د کلیوالي سړک پروژه

په پروژه کې د کابل – دوشي له لویې لارې څخه د پروان ولایت، سالنگ ولسوالۍ تر ناوچ کلي د ۵ کیلومترو په اوږدوالي د سړک کریر او ویالې شاملې وې. ددې پروژې تدارکاتي پروسه د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت – NRAP د تدارکاتي واحد له لورې د نړیوالې رقابتي داوطلبۍ د پروسیجر پر بنسټ پرمخ یوړل شوې.

شمیره	داوطلب	د ارزول شوي داوطلبۍ بیه
1	بیلډ ټیک انجینیرۍ او ساختماني شرکت	20,439,650.00 افغانۍ
2	رامین مختار ساختماني، د ساختماني توکو د تولید او سړک جوړونې شرکت	17,510,930.00 افغانۍ

د داوطلبۍ اسناد په ۲۱ جولای ۲۰۱۳ نیټه پرانیستل شول چې یوازې دوه داوطلبانو په کې گډون کړی وو. د داوطلبۍ د ارزونې په پایله کې، رامین مختار ساختماني، د ساختماني توکو د تولید او سړک جوړونې شرکت تر ټولو د ټیټې بیې ځواب ورکونکی شرکت اعلان او په ۱۲ اکتوبر ۲۰۱۳ نیټې ورسره قرارداد لاسلیک شو. د قرارداد مبلغ 19,208,230.00 افغانۍ وو په داسې حال کې چې د انجینرانو له لورې لگښت 21,219,030.00 افغانۍ اټکل شوی وو.

ددې پروژې د تدارکاتو په اړه موندنې ښيي چې په پروژه کې د پام وړ ستونزې نه دي موجودې. د داوطلبۍ د ارزونې راپور په بشپړه توګه د ډاډ ورکونې د ټیم په واک کې ورکړل شوی او داوطلبی د تر ټولو ټیټې بیې په پام کې نیولو سره د ځواب ویونکي داوطلب په ګټه تمامه شوې.

۸، ۱، ۴ د خواجه بنا له کلي څخه د کلیوال سړک پروژه د تخار چال ولسوالۍ تر ایشان خلیفه

کلي پوري

دغه پروژه ۹ ټولنیزو پراختیایي شوراګانو ته په ۹ برخو کې ورکړل شوې ده. د تدارکاتو پروسه یې د کلیو د پراختیا وزارت له لوري تر سره شوې ده او بودیجې یې د نړیوال بانک له خوا ورکړل شوې ده. د دې پروژې عمومي بودیجه د AF 157,635,239 تخمین شوې ده.

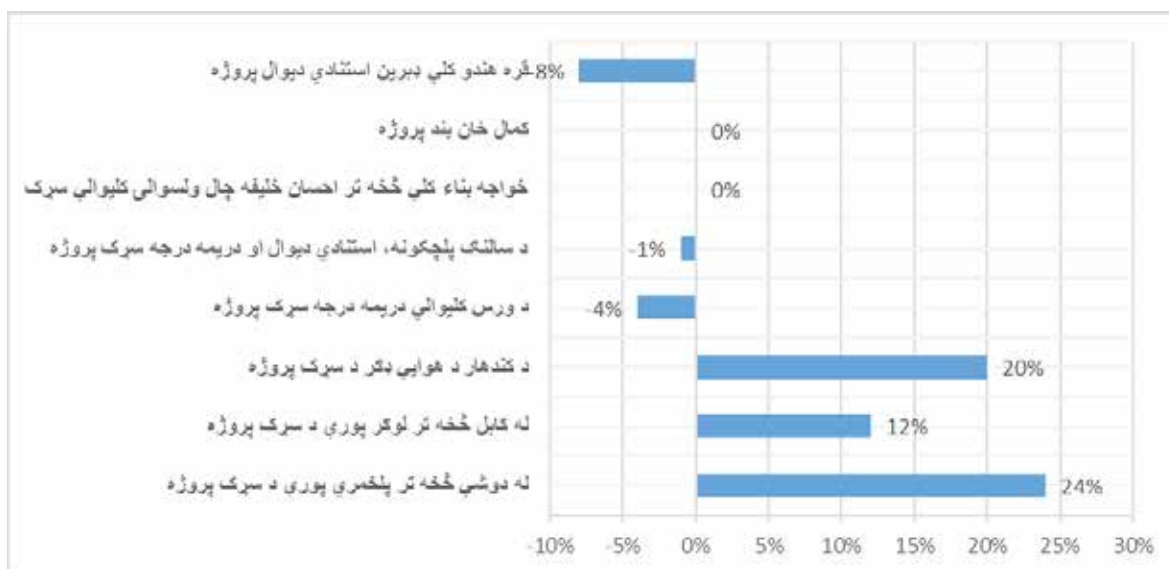
شماره.	شورا	بخش	مقدار قرارداد
1	بازارک	19m RCC Girder Bridge	17,166,595.50 AFN
2	ایشان خلیفه	0+000 to 2+300	16,402,413.60 AFN
3	ده بازارک	2+300 to 4+500	16,329,235.00 AFN
4	رئیس توغان	4+500 to 5+700	18,650,266.30 AFN
5	خواجه بینا سوفله	5+700 to 7+520	17,278,938.10 AFN
6	خوانه بینا اولیا	7+520 to 10+300	16,544,692.10 AFN
7	ده سعید	10+300 to 13+000	17,795,261.70 AFN
8	پنباک	13+000 to 15+300	18,486,298.40 AFN
9	پاچه دره	15+300 to 17+140	18,981,539.00 AFN

اډ ورکونکي ډلې ته په ځانګړي ډول تدارکاتي اسنادو ته د وړاندې شویو سندونو پر بنسټ د تدارکاتو په پروسه کې هیڅ ډول اندېښنه شتون نه لري.

۴.۲ د لگښت زياتېدل

د لگښت زياتېدل په وادانيز صنعت کې په ټوله نړۍ کې يوه مهمه ستونزه ده خو په پرمختيايي هيوادونو کې يوه ستره ننگونه ده. په افغانستان کې دغه ننگونه نږدې په ټولو پروژو کې د ټولو خواوو لکه پيرونکو، قرارداديانو، فرعي قرارداديانو او مشوره ورکونکو په برخه کې خورا لويه ده. هغه تحقيق چې د انجنيري، پروژې او د توليد د مدیریت د اووم کانفرانس (EPPM2016) لپاره ترسره شوی وو د افغانستان په ساختماني صنعت کې د لگښت د زياتېدو پر مهمو دلایلو بحث کوي. ددغې څيړنې موندنې ښيي چې هغه عمده دلایل چې په افغانستان کې د ساختماني لگښت د زياتېدو لامل کيږي په دغه ډول دي: اداري فساد، د ساختمان پر مهال د څښتن له لوري په فرمايش کې بدلون او په مارکيټ کې انفلاسيون.³⁴

د ټاکل شوو اتو پروژو په اړه د ډاډ ورکونې د پروسې موندنې هم ياد شوي دلایل تاييدوي او ددې تر څنگ دتدارکاتي واحدونو په ادارو کې د ظرفيت نشتوالی هم بل مهم دليل گڼي، په دې مانا چې د پروژې د تيارولو او پلان جوړونې په پړاو کې د پروژو برآورد په سمه توگه نه کيږي چې د لگښتونو د زياتېدو لامل گرځي.

شکل 5: په ټاکل شوو پروژو کې د لگښت زياتېدل

په ټاکل شوو اتو پروژو کې يوازې درې يې د لگښت له زياتېدلو سره مخ وې. د قره هندو کلي ډبرين استنادي ديوال په پروژۀ کې لگښتونه راتيټ شول ځکه چې په لومړيو کې د استنادي ديوال اوږدوالی ۱۵۰۰ متره اټکل شوی وو خو بيا وروسته په ساحه کې د جوړ شوي ديوال اوږدوالی ۱۳۹۲ متره وو. د همدې استنادي ديوال د پروژې په څير د سالنگ او د باميانو د ورس په پروژو کې هم لگښتونه راکم شول چې دليل يې د پروژې د ترتيب پر مهال د پروژو لوړ برآورد وو. د تخار ولايت په چال ولسوالۍ کې د کليوالي سړک پروژۀ تر اوسه نه ده بشپړه شوې او تر دې مهاله د بدلون لپاره کوم حکم هم نه دی تاييد شوی. همدارنگه، د کمال خان بند پروژۀ اوس په لومړنيو پړاونو کې ده او تر دې مهاله په لگښت کې بدلونونه نه دي تاييد شوي له همدې امله د لگښت زياتوالی يې ۰٪ دی.

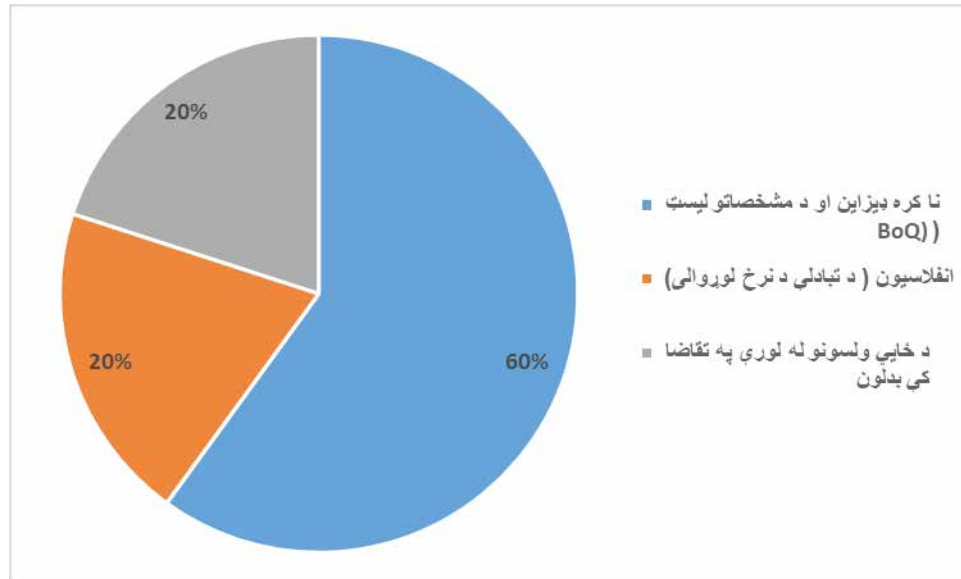
هغه پروژې چې لگښتونه په کې زيات شوي ټولې د د اوبو او انرژۍ په وزارت پورې اړه لري. له دوشي څخه تر پلمخري پوري د سړک پروژۀ د لگښت د زياتوالي تر ټولو لوړه سلنه لري. د لگښت د زياتوالي د لوړې سلنې اصلي دليل ناسمه سروی او د پروژې ناسم ډيزاين دی. ځينې مهم جوړښتونه لکه استنادي ديوالونه، پلچکونه او پلونه يا په ډيزاين کې په پام کې نه وو نيول شوي او يا په ساحه کې د عملي کيدو وړ نه وه. په پايله کې، د لومړي قرارداد په بيه کې دوه ځلې د لگښتونو د زياتوالي حکم تاييد شو چې په لگښت کې ۲۴٪ لوړوالی څرگندوي.

د کندهار د هوايي ډگر سړک پروژۀ د لگښت د لوړوالي دويمه لوړه سلنه لري. د داوطلبۍ د اسنادو د يوې برخې په توگه، د مشخصاتو ليست (BoQ) ټيټ اټکل شوی وو خو په عمل کې د زياترو اقلامو واقعي مقدارونه د لومړنۍ BoQ په پرتله زيات وه. د پروژې ډيزاين په ساحه کې د تطبيق وړ نه وو چې بيا وروسته تعديل او په BoQ کې ورسره سم بدلونونه راغلل. د ډيزاين تعديل شاوخوا يو کال وخت ونيو او دا ځل د

۳۴ په افغانستان کې د ساختمان په صنعت کې د لگښتونو د لوړوالي مهم لاملونه غلام عباس نيازی او نويل پينټينگ، د انجنيرۍ، پروژې او توليد د مدیریت اووم نړيوال کانفرانس

امريکايي ډالرو د تبادلې نرخ له ۵۷.۲۷ څخه ۶۷ افغانیو ته لوړ شوی وو چې د قرارداد اصلي بیه يې اغېزمنه کړه. د دې ترڅنگ، قراردادي اضافي کار هم تر سره کړ چې د اصلي قرارداد په بیه کې نه وو شامل. دغه ټول دلايل د پروژې په لگښتونو کې د ۲۰٪ لوړوالي لامل شول.

له کابل څخه تر لوگر پورې د سړک په پروژه کې د لگښت د ۱۲٪ لوړوالي اصلي دليل د ډيزاين په پړاو کې د ناسمې جيو تخنيکي څيړنې ترسره کول وو. د ټولگټو د وزارت د لابراتوار د رياست د سپارښتني پر بنسټ د سړک ډکون ته د اوبو ورننوتل او د ونو او بوټو د جرړو د ودې پر وړاندې د سړک د ډکون د مقاومت د زياتوالي لپاره د سړک د پروفایل په لوړوالي کې ۷۰ سانتي متره زياتوالي او د BoQ په اقلامو کې لوړوالی د تدارکاتو د ملي کميسيون له لورې تاييد شو چې په لگښتونو کې د شاوخوا ۱۲٪ لوړوالی څرگندوي.^{۳۵}

شکل ۶: په ټاکلو پروژو کې د لگښتونو د زياتوالي د دلايلو ونډه

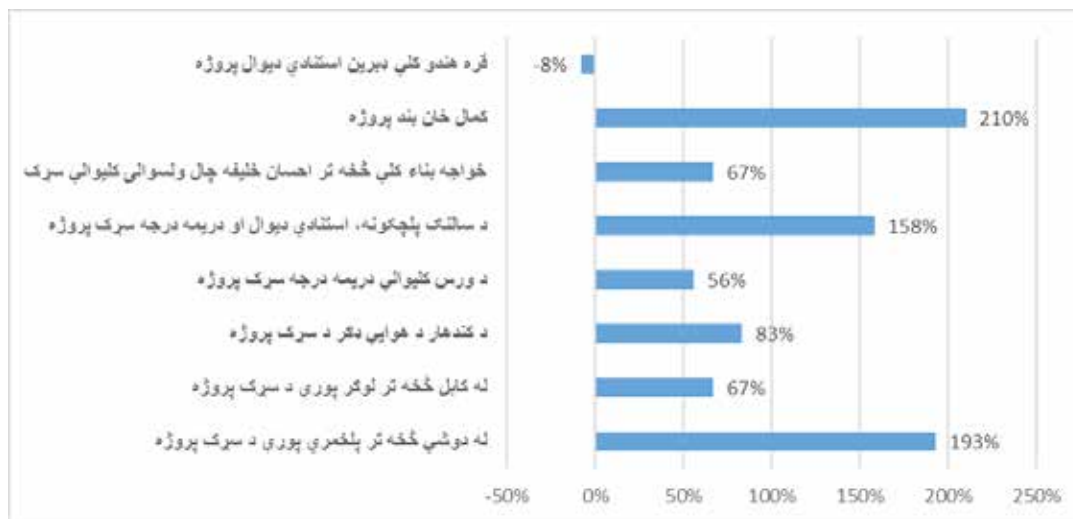
د ډاډ ورکونې د ټيم موندنې ښيي چې په ټاکلو پروژو کې د لگښتونو د لوړوالي اصلي دليل د تدارکاتي واحدونو په ادارو کې د کره ساحوي سروی گانو او جيو تخنيکي څيړنو د راپورونو پر بنسټ د تطبيق وړ او عملي ډيزاينونو د ترتيب په برخه کې د ظرفيت نشتوالی دی. د ډيزاين تر پړاو وړاندې بايد د تدارکاتي واحدونو ادارې د پروژو سروی گانې، جيو تخنيکي څيړنې او نورې اړينې څيړنې ترسره کړي. خو دغه کار په سمه توگه نه اداره کيږي ځکه چې سروی کونکي ډيرې زياتې تيرونې ترسره کوي او د سروی کره والی د منلو وړ نه وي، جيو تخنيکي څيړنې يا نه ترسره کيږي او يا يې پايلې له پامه غورځول کيږي، د ډيزاين، سروی ټيم او قراردادي ترمينځ د همغږۍ نشتوالی او په تدارکاتي واحدونو کې د تخنيکي ظرفيت نشتوالی د ساختمان په پړاو کې د مهمو ستونزو لامل کيږي.

۴.۳ د وخت اوږدېدل

په ساختماني صنعت کې د لگښت د لوړېدو په څير د وخت اوږدېدل هم يوه مهمه ستونزه گڼل کيږي. پروژه هغه مهال بريالی گڼل کيږي چې له مهالویش سره سمه سر ته ورسېږي. له بده مرغه په افغانستان کې د يو شمير دلايلو له امله گڼ شمير ساختماني پروژې له ځنډ سره مخ کيږي. د غلام عباس نيازي او کسيم گيدادو له لورې ترسره شوی ريسرچ پر بنسټ امنيت، اداري فساد، د قراردادي بنسټونو د تخنيکي کارکونکو ټيټ ظرفيت، د پيرودونکو (ډونرانو) له لورې دپيسو په اداينه کې ځنډ او د قراردادي له لورې د ساحې کمزورې مدیریت او څارنه د ساختماني کارونو د ځنډ اصلي دلايل په نښه شوي.^{۳۶}

۳۵ د تدارکاتو د ملي ادارې پريکړه: NPA/NPC-05B

۳۶ په افغانستان کې د ساختماني صنعت په پروژو کې د ځنډ لاملونه

شکل 7: د ټاکل شوو پروژو د وخت اوږدوالی

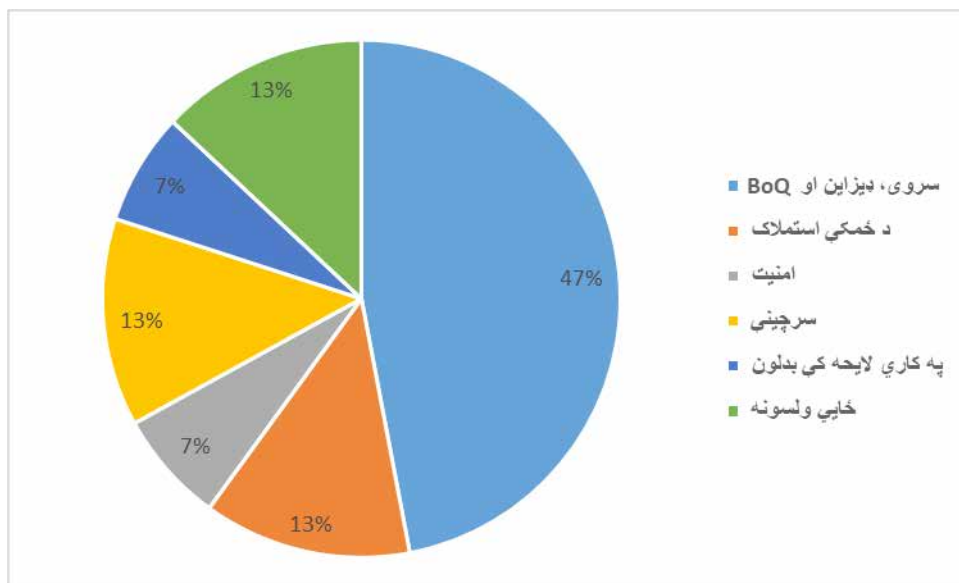
د کمال خان بند پروژه د وخت د اوږدوالي تر ټولو لوړه سلنه لري. خو دا باید په یاد ولرو چې دا پروژه اوس هم د کار په لومړیو پړاونو کې ده او که قراردادیان او پیروونکي د ساختماني کارونو د چټکتیا لپاره واقعي پلان جوړ کړي نو ښايي دغه سلنه د پام وړ تر کچې رانښته شي. ددې پروژې کاري موده ۴۲ میاشتې (۳.۵ کاله) ده. له یو کال څخه په زیات وخت کې، د ډاډ ورکونې ټیم ته د تدارکاتي ادارې له لورې د ۱۰٪ پرمختګ راپور ورکړل شوی. دا به د قراردادي او تدارکاتي واحد لپاره خورا ننگونکي وي چې پاتې ۹۰٪ کار په ۲.۵ کلونو کې پوره کړي. له همدې امله غوره به دا وي چې د پروژې د وخت اوږدوالی د پروژې په وروستیو پړاونو کې وارزول شي. د اوسنیو ارزونو پر بنسټ، له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سړک پروژه د ټاکل شوو پروژو ترمنځ د ترټولو لوړې سلنې واقعي وخت له اوږدوالي سره مخ ده.

جدول 17: په ټاکل شوو پروژو کې د وخت د اوږدوالي لاملونه

پروژه	د وخت د اوږدېدو لاملونه
له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سړک پروژه	د دې پروژې د قرارداد موده دوه ځلې وغځېده. دغه پرژه له خپل وخت څخه ۲۹ میاشتې اوږده شوې. دا چې د پروژې د لا اوږدېدو لپاره د تاییدۍ هیڅ کوم سند نه دی ترسترگو شوی نو داسې نه ښکاري چې د ۱۷ میاشتو ځنډ دې د توجیه وړ وي. په لومړي ځل د ۸ میاشتو لپاره د پروژې تمديد 1. د ډونر او حکومت له لورې د اضافي کارونو تایید: په اضافي کارونو کې په پلخمرې ښار کې د اته کیلومتره سړک او د سیلاب د اوبو د مخنیوي لپاره د استنادي ديوال جوړول شامل وو. په پایله کې، د پروژې وخت اته میاشتې نور هم وغزیدو. د دویم ځل لپاره د پروژې تمديد 2. د پاتې کار بشپړېدل

له کابل څخه تر لوگر پورې د سړک پروژه	په دې پروژه کې قرارداد دوه ځلې تمديد شو: په لومړي ځل د ۸ مياشتو لپاره تمديد ۱. ډيزاين په ساحه کې له دې امله د تطبيق وړ نه وو چې جيوتخنيکي راپور د ساحې د واقعي شرايطو پر بنسټ نه وو تيار شوی. له همدې امله ډيزاين له سره اصلاح شو او د ټولگټو وزارت په بيلابيلو بستو کې د ډيزاين اسناد قراردادي ته وسپارل. د ډيزاين بيا کتنې شاوخوا يو کال وخت ونيو. په دويم ځل د ۴ مياشتو لپاره د پروژې تمديد ۲. قراردادي د ځمکې د استملاک په برخه کې له ستونزو سره مخ شو ځکه چې د سړک پر سر ځينې هستوگنيزې او سوداگريزې سيمې، کرنيزې ځمکې او حکومتوې ادارې موجودې وې او ځايي خلکو ستونزې جوړولې چې د څو ورځو لپاره د ځنډ لامل شو. ۳. دسړک پر غاړه د برينينا ځينې پاڼې وې چې بايد د سړک له مخې ليرې شوې وې. قراردادي د ټولگټو وزارت او د برينينا شرکت (دبرينينا د کارونې دولتي شرکت) ته په دې اړه خبر ورکړ. له بده مرغه، قراردادي دوه مياشتې وروسته هم له دغو بنسټونو څخه هيڅ ځواب تر لاسه نه کړ او قراردادي اړ شو پخپله دغه پاڼې ليرې کړې او په پای کې د دوه مياشتو ځنډ لامل شو. ۴. د ساختماني کارونو په اوږدو کې امنيتي ستونزې وې او قراردادي نشو کولی ساختماني تجهيزات ځاي پر ځاي کړي. له همدې امله د ساختماني کارونو چټکتيا خورا کمه وه. ۵. د پروژې په اوږدو کې د ژمي دوه موسمونو راځي. د کار د کيفيت د ښه ساتلو په موخه، قراردادي د ژمي په سړو ورځو کې کار ځنډوي چې په پايله کې د ۳ مياشتې ځنډ لامل شو.
د کندهار د هواي ډگر د سړک پروژه	دا چې لومړنی ډيزاين په ساحه کې د تطبيق وړ نه وو، دغه ډيزاين د ټولگټو وزارت له لورې تعديل او په پايله کې ځينې اضافي ارقام او مقدارونه په BoQ کې ورزيات شول چې د پروژې په وخت کې د شاوخوا ۸۳٪ زياتوالي لامل شو.
دورس د کليوالي سړک پروژه	دغه پروژه د باميان ولايت په يوې ليرې پرتې سيمه کې ځاي لري او د پروژې ساحې ته په ځانگړي توگه د ژمي په موسم کې لاسرسی خورا ستونزمن دی. د پروژې د وخت د اوږدوالي عمده لاملونه په لاندې توگه دي: ۱. په پيل کې د پروژې ساحې ته غزیدلی سړک خوندي نه وو او قراردادي ۷۰ ورځې وروسته په ساحه کې کار ته چمتو شو. ۲. د پروژې ساحې ته لاسرسی خورا ستونزمن دی او سيمې ته د ساختماني توکو ليرد زيات وخت ته اړتيا لري. ۳. د حاصل ټولولو د موسم په اوږدو کې د پروژې په سيمه کې د کارگرو نشتوالی ۴. د سړک د لوړې د بدلون په برخه کې د ځايي خلکو له لورې د ستونزو پيدا کول
د سالنگ د پلچکونو، استنادي ديوال او کليوالي سړک پروژه	۱. ساختمانی کارونه د ۳۴۲ ورځو لپاره د ځمکې د استملاک د مسايلو له امله ځنډول شوي وو. ځايي ولسونه پروژې ته د خپلو ځمکو د ورکړې مخالف وه او د پروژې په اوږدو کې يې ستونزې جوړولې. ۲. د ژمي په موسم کې د ساختماني کارونو ځنډول د درې مياشتې ځنډ لامل شو.
له خواجه بناء څخه تر احسان خليفه چال ولسوالۍ پورې کليوالي سړک پروژه	دغه پروژه ۹ بيلابيلو ولسي پرمختايي شوراگانو (CDCs) ته ورکړل شوې. د پروژې په ځينو برخو کې سختې کيندنې ته اړتيا ده چې ولسي پرمختايي شوراگانې د کيندنو او سختو ځايونو د پرې کولو لپاره کافي تجهيزات نلري.
د کمال خان بند پروژه	د پروژې ډيزاين تر اوسه نهايي او تاييد شوی نه دی. له همدې امله مهم ساختماني کارونه يې تر اوسه نه دي پيل شوي.
د قره هندو کلي د ډبرين استنادي ديوال پروژه	پروژه له مهال ویش سره سم بشپړه شوې.

د هرې پروژې د وخت د اوږدېدو لپاره ځانگړي دلايل موجود وه. په ټوله کې، د ټيټ کيفيت ډيزاين، د ځمکې استملاک، ناامني، د پيسو په اداينه کې ځنډ، د سرچينو نشتوالی، د ځايي ولسونو د ملاتړ نشتوالی او د هوا نامساعد حالات په ټاکل شوو پروژو کې د ځنډ تر شا مهم فکتورونه دي.

شکل 7: په ټاکل شوو پروژو کې د وخت د اوږدوالي د لاملونو ونډه

د ټيټ کيفيت ډيزاين پورې تړلي ستونزې د پروژې د وخت د اوږدېدو او لگښت د زياتيدو لامل دي. نږدې ټولې ټاکل شوې پروژې څه نا څه د ډيزاين سره تړلو ستونزو سره مخ شوې چې د قراردادي له لورې راپورته او د تدارکاتي واحد له لورې ډيزاين تعديل شوی چې د پروژې د تطبيق پرمهال يې زيات وخت نيولی.

۴.۴ د ودانۍ د کيفيت مدیریت

د يوې پروژې د بریا لپاره بل مهم معيار د ودانۍ کيفيت دی. د ودانيزو پروژو ټيټ کيفيت د نړۍ په کچه يوه عامه پيښه ده چې د کيفيت د ناسم مدیریت له امله د وخت، پيسو او انساني سرچينو او توکو د ضايع کيدو لامل کيږي.

افغانستان هم له دې کاره مستثنی نه دی. د ۲۰۰۱ کال راهيسې د هيواد پر زيربنا ډيرې پيسې ولگول شوې. اوسمهال د نويو جوړو شوو زيربناوو ستره برخه په گډه د ښې او هر اړخيزې پلان جوړونې او پروژې چمتو کونې د نشتوالي، د ډيزاين او کيفيت د کمزوري مدیریت، د ساتنې او څارنې د پلانونو د نشتوالي، نا امنۍ، اداري فساد او ظرفيت د نشتوالي له امله له ويجاړيدو سره مخ دي.

په ټاکل شوو پروژو کې د ودانۍ د کيفيت څيړنه د ډاډ ورکونې د پروسې مرکزي موضوع ده. له همدې امله، د ډاډ ورکونې ټيم د پلټنې په موخه د ټاکل شوو پروژو ساحو ته لنډ سفرونه درلودل. نږدې ټولې اته ټاکل شوې پروژې د ودانۍ پر مهال او تر هغې وروسته د کيفيت له اړونده ستونزو سره مخ وې. په هره پروژه کې د کيفيت ستونزې په جلا توگه په لاندې جدول کې خلاصه شوي.

جدول 18: په ټاکل شوو پروژو کې د ودانۍ د کیفیت په اړه لیدنې

پروژه	د ودانۍ د کیفیت ستونزې
له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سړک پروژه	- د سړک په اوږدو کې جدي درزونه لیدل کېږي - د سړک په ځینو برخو کې کوچنۍ کنډې لیدل کېږي. - په ځینو برخو کې د سړک ځنډې ماتې شوي دي - د یو شمیر پلچونو استنادي دیوالونه سر له اوسه ویجاړ شوي.
له کابل څخه تر لوگر پورې د سړک پروژه	د ډاډ وړکونې ټیم کومه جدي ستونزه و نه لیده
د کندهار د هوايي ډگر د سړک پروژه	د ډاډ وړکونې ټیم کومه جدي ستونزه و نه لیده
دورس د کلیوالي سړک پروژه	د ډاډ وړکونې ټیم کومه جدي ستونزه و نه لیده
د سالنگ د پلچکونو، استنادي دیوال او کلیوالي سړک پروژه	د ډاډ وړکونې ټیم کومه جدي ستونزه و نه لیده
له خواجه بناء څخه تر احسان خلیفه چل ولسوالۍ پورې کلیوالي سړک پروژه	- د ویالو د نشتوالي له امله، په ځینو برخو کې د سړک سطحه له مینځه تللې او په ځینو برخو کې آن د سړک بستر مات شوی. - د غټو ډبرو (کمره) د راغورځیدو د مخنیوي او تحکیم جوړښتونه په پام کې نه دي نیول شوي. له همدې امله، د ځمکې د ښویدنې، د کمره د راپریوتلو او د ډبرو د ټوټو د جریان گواښ خورا لوړ دی.
د کمال خان بند پروژه	د پروژې په ساحه کې تر اوسه عملي ساختماني کارونه نه دي پیل شوي. همدا لامل دی چې د ډاډ وړکونې ټیم د ساحوي کتنو پر مهال هیڅ جدي ستونزې نه دي ثبت کړي.
د قره هندو کلي د ډبرین استنادي دیوال پروژه	- استنادي دیوال په ځینو سیمو کې له سختو څپو سره مخ دی. د استنادي دیوال د راپریوتو گواښ خورا لوړ دی. - د استنادي دیوال شاتنۍ اړخ نه دی ډک شوی. په باراني موسم کې د باران اوبه د دیوال شا ته ډنډېږي.

له اتو ټاکل شوو پروژو څخه په دریو کې د ودانۍ کیفیت خورا بحراني دی. د دغو دریو پروژو په اړه د ډاډ وړکونې د ټیم لیدنې څرگندوي چې د قراردادي کمزوري اجرات، ټیټ کیفیت سروی او ډیزاین، د ټیټ کیفیت درلودونکو ودانیزو توکو کارول او د پیروډونکې له لورې د پیاوړې څار او نظارت نشتوالی د ودانیزو کارونو د ټیټ کیفیت مهم لاملونه دي.

له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سړک په پروژه کې تر تسلیمۍ یوازې دوه کاله ورسته د سړک پر مخ خورا جدي درزونه لیدل کېږي. دغه درزونه د سړک په ټول اوږدوالي کې لیدل کېږي. ددې ترڅنګ د سړک په اوږدو کې په ځینو برخو کې ستر خاپونه هم لیدل کېږي. دغه نیمګړتیاوې دومره جدي دي که د ټولګټو وزارت له لورې چټک رغونکي ګامونه وانخیستل شي، دا سړک په ډیر ژر د ترمیم او آن بیا رغونې لپاره اضافي پیسو ته اړتیا پیدا کړي.

د سړک پر سطحه درزونه

د تخار ولايت په چال ولسوالۍ كې له خواجه بناء كلي څخه تر احسان خليفه پورې د كليوالي سړك پروژه هم د كيفيت له اړخه ګڼ شمير ستونزې لري. په ډيزاين كې د ويالو او وړښت لپار كافي جوړښتونه په پام كې نه دي نيول شوي نو له همدې امله په ځينو برخو كې د سړك ګرېږ له مينځه تللی. د سړك په ځينو برخو كې استنادي جوړښتونه جوړ شوي، د سړك بستر ښه نه دی تخته شوی او بې كيفيته مواد په كې كاريدلي. دا ټول دسړك دبستر د كيناستو (نشست) د اړخې د پړوتو، ځمکنسوييدنې او درزونو لامل شوی.

د ويالو نشتوالی

د اړخې پړوتل

د تخار ولايت په قره هندو كلي كې د ډبرين استنادي ديوال د پروژې د ودانۍ كيفيت هم د انديښنې وړ دی. د ديوال جوړښت په ځينو سيمو كې سوليدلی چې له دې سره د راغورځيدو او كيناستو ګواښ هم زيات شوی. په ځينې ځايونو كې د استنادي ديوال شا نه ده ډكه شوې او د لښتو نلونه نه دي لگيدلي چې په باراني موسم كې د اوبو د ډنډيدو لامل كيږي. دغه ستونزه ډيره جدي ده چې تهديد ته جدي زيان اړوي او د ديوال شا ته يې ګندې رامينځته كيږي. د يادولو وړ ده چې موندنې او ليدنې ښيي چې د باميان ولايت په ورس ولسوالۍ كې د كليوال سړك كيفيت د نورو ټاكل شوو پروژو په پرتله خورا ښه دی. دغه پروژه په ټولو موسمونو كې په لوړه كچه د كار اخيستې وړ ده او له تسليمۍ څخه د دوه كلونو په تيريدو سره بيا هم هيڅ سترې نيمګړتياوې په كې نه دي ليدل شوي. ځايي ولسونه ډير راضي وه او قراردادي او د كليو د بيارغونې او پراختيا وړت يې په بريالي توګه د پروژې د ترسره كولو له امله مثبت ارزول.

استنادي ديوال شا ته د اوبو ډنډېدل

د ورس كليوالي سړك په اوږدو كې استنادي جوړښت

د ورس كليوالي سړك انځور

۵. موندنې او سپارښتنې

موندنې	سپارښتنې	مسؤل
د اطلاعاتو خپرول		
۱. تدارکاتي واحدونو په منځنۍ توګه د افغانستان بنسټیزې روڼتیا نوښت د ډاګیزه کولو په معیار کې د غوښتل شوې ډاټا ۲۷٪ سلنه په فعاله (Proactive) بڼه ډاګیزه کړې. چې په تدارکاتي بنسټونو کې د اطلاعاتو خپرولو تر ټولو ټیټه کچه ده.	۱. د حکومت تدارکاتي واحدونه باید د معلوماتو د ډاګیزه کولو په موخه د ساختماني سکتور د روڼتیا د نوښت د ډاګیزه کولو له معیارونو سره سم یو عامه پورتال (ویبپاڼه) او د ډاټا زیرمتون جوړکړي او یا هم خپلې موجودې ویبپاڼې ښې فعالې کړي چې غوره بیلګه یې د تدارکاتو د ملي ادارې ویبپاڼه ده	حکومت
۲. د غوښتنو له مخې د اطلاعاتو خپرول د تحقق ډلې لپاره اسان دي. هغه هم ډېر د صادر شویو مکتوبونو په دلیل چې د دخیلو بنسټونو د رئیس او د بنسټیزې روڼتیا نوښت ترمنځ د حاکم هوکړه لیک پورې تړلي. دې وضعې ته په کتو، تدارکاتي بنسټونه په منځني ډول ۶۸ سلنه اطلاعات د بنسټیزې روڼتیا نوښت په غوښتنه خپاره کړي او دا په دقیقه توګه د اطلاعاتو خپرولو عمومي غوښتنې منعکسوي.		
۳. تدارکاتي واحدونه په عادي توګه د تدارکاتو اعلان او د قرارداد د ورکړې د پریکړې خبرتیا ډاګیزه کوي چې د عامه تدارکاتو په قانون کې یې حکم شوې. د قرارداد د پلي کېدو او بشپړېدو اړوند پړاوونو او پروژې اطلاعات نه خپرېږي. د ملي تدارکاتو ادارې له لوري د یوه برخه پروژو له اطلاعاتو پرته.	۲. د افغانستان د تدارکاتو اوسنۍ قانون تدارکاتي واحدونه په دې نه مکلفوي چې د افغانستان بنسټیزې روڼتیا نوښت د ډاګیزه کولو له لارښود سره سم معلومات ډاګیزه کړي او نه یې هم د اضافي معلوماتو له ډاګیزه کولو منع کوي. له همدې امله، ددې لپاره چې د زیربنایي پروژو په تدارکاتو کې روڼتیا زیاته شي، تدارکاتي واحدونه باید د پروژو په اړه د نورو مهمو معلوماتو د ډاګیزه کولو نوښت وکړي تر څو په افغانستان کې بنسټیزې روڼتیا نوښت هدف ترلاسه شي.	حکومت
روڼتیا او ډاډ ورکونه		
۱. د اندیښنې وړ یو لړ داسې ستونزې رابرسیره شوې چې کولی شي په ځینو ټاکلو شوو پروژو کې د تدارکاتو او داوطلبۍ د پروسو روڼتیا او پراښتوب اغیزمن کړي. دغه نه توجیه کیدونکې ستونزې په تدارکاتو کې د عدالت، آزادې سیالۍ، د قراردادونو د ورکړې د پریکړو او د قراردادونو د څار او مدیریت په اړه اندیښنې راپورته کوي چې په ځینو برخو کې د تدارکاتو قانون او مقرري یا په ناپامۍ سره له پامه غورځول شوي او یا هم په ځینو مواردو کې په بشپړتوګه تر پښو لاندې شوي. د بېلګې په توګه د کابل لوګر سړک سفالت کولو داوطلبۍ ۳۰ موده ونیوه او د سالنګ کلیوالي سړک په پروژه کې یوازي دوه داوطلبو ګډون وکړ.	د زیربنایي پروژو په تدارکاتو کې د روڼتیا ډېرېدو په موخه، تدارکاتي بنسټونه باید د افغانستان بنسټیزې روڼتیا نوښت نړیوال معیارونه لکه، د زیربنایي اطلاعاتو معیار (IDS) او د خلاص قرارداد مشارکت (OCP) څخه ګټه واخلي او د پریکړې نیونې په پروسو کې د مدني ټولنو او سیمه ایزو خلکو د ګډون له لارې حساب ورکول ښه کړي.	حکومت
	مدني ټولنې او رسنۍ باید اصلاحاتي اجندا چې په دې راپور کې راغلي تعقیب کړي او ډاډ تر لاسه کړي، چې تدارکاتي بنسټونه عامه بودیجه په رڼه بڼه لګوي.	د مدني ټولنو بنسټونه

حکومت	تدارکاتي واحدونه مکلف دي چې د پروژې د تيارولو پروسې بهتره کړي او په ادارو کې ظرفيتونه رامینځته کړي چې وکولی شي په سمه توګه مقدماتي امکان سنجي، امکان سنجي، د داوطلبۍ اسناد او د پروژې سروی او ډیزاین بشپړ کړي تر څو په دې کار سره د پروژې د تطبیق پر مهال د ګڼو ننګونو مخه ونیول شي	۲. په زېربنايي پروژو کې ډېر لګښت او موده د پروژو د سپارنې په برخه کې عمده ستونزې دي. په منځني ډول په ټاکل شویو پروژو کې 18% د لګښت زیاتوالی او 19% د مودې زیاتوالی لیدل کېږي. د افغانستان بنسټیزې روڼتیا نوښت دغه ډول موندنې تائیدوي. په دې ډول چې په دې مطالعه کې د لګښت او زمان ډېروالی ستره ستونزه بولي او د زېربنايي پروژو په سپارښتنه کې یې یادونه کړي. هغه اصلي علتونه چې د اړوندې مودې او لګښت د ډېروالي سبب ګرځي، د چمتووالي پر، لکه ناقصه سروې، ډیزاین او همدارنګه د داوطلبۍ اسنادو لپاره ناقص دي. دا ډول مسائل له دوشي څخه – پلخمرې سړک، د کندهار هوايي ډګر سړک او د کابل لوګر سړک په پروژو کې په روښانه توګه ښکاري. په دې سربېره د سروې ټیم د ډیزاین او قراردادي ترمنځ د نه همغږۍ شتون او د تدارکاتي بنسټونو تخنیکي وړتیا کمښت د مودې او لګښت د ډېرېدو سبب ګرځي.
خصوصي سکتور	1. خصوصي سکتور باید د قرارداد مهالویش او بودجې په چوکاټ کې د لوړ کیفیت خدمتونو په عرضې تمرکز وکړي. دغه بهتروالی کیدی شي په خپلو ادارو کې د ظرفیت د لوړوالي او د پرانیستې او عادلانه سیالۍ له لارې د پروژې لپاره د وړ کارونکو د ګمارنې له لارې ترلاسه شي.	
د دخیلو بنسټونو ډله	د ګڼو ونډوالو ډله به له تدارکاتي واحدونو سره کار کوي چې د بنسټیزې روڼتیا نوښت کې یې د علاقې کچه لوړه شي او دا ورزده کړي چې د بنسټیزې روڼتیا نوښت اصلا څه شی دی، د ساختماني سکتور د روڼتیا او ډاګیزه کولو په برخه کې نړیوالې ښې کړنې او د بریالیتوب کیسې او هغه ګټې چې د افغانستان بنسټیزې روڼتیا نوښت یې د دوي ادارې ته راوړی شي، ورسره شریکې کړي. دا باید یوازې د ارزونې ا ولاړښوونې پروسه نه بلکې د همکارۍ او زده کړې پروسه وي.	
د مدني ټولنو بنسټونه	ټولنیزې حساب ورکونې ته د لاس رسي په موخه، مدني ټولې باید په پروژو کې د خلکو د ګډون او د ذکر شویو سپارښتنو په تعقیبولو سره په دې راپور کې د عمل نوښت را منځته کړي.	
حکومت	د پروژو چمتو کولو په مهال باید وړتیا ښه شي او د څارنې مېکانیزم باید بیا وکتل شي.	۳. په ټاکل شویو پروژو کې د مدیریت کیفیت هم د اندېښنې جز دي، ځکه چې په وروستیو سپارل شویو پروژو کې د ټکنې کېدو ښکاره بېلګه ده. د یادونې وړده، چې د روانو پروژو جوړونه، له ناسمې سروې، ټیټ کیفیت، له پروژو څخه د تخصیص څارنې نه شتون او د کمې وړتیا، لږ مالي او تخنیکي موجودیت کولی شو په دې لاره کې بالقوه عوامل وېولو.
د دخیلو بنسټونو ډله	د کیفیت په تړاو چې په دې راپور کې کومې اندېښنې راغلې دي، د دخیلو بنسټونو ډله یې باید تعقیب په غاړه واخلي. د موضوع د لا تحلیل او تجزیې لپاره سپارښتنه کېږي چې د ډاډ ورکونې راپور په وروستیو نسخو کې په ځانګړې دقت نویو او جاري قراردادونو کې زیاتې پروژې د تعقیب لپاره شاملې شي	

۶ ضمايم

۱.۱ ضمیمه ۱: تفصیلي ډاگيزه شوي معلومات

۱.۱.۱ د ټولگټو د وزارت پروژې

شمېره	د پروژې معلومات	له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د ۵۲ کیلومتره په اوږدوالي د قير سړک رغول	له کابل څخه تر لوگر پورې د ۲۱.۲۰۹ کیلومتره په اوږدوالي د قير سړک د لومړۍ برخې جوړول	د ۱۶.۵ کیلومتره په اوږدوالي د کندهار هوايي ډگر د سړک جوړول او قير کول
د پروژې د تيارولو لپاره د پيژندگلۍ د پړاو په پای کې				
۱	د ډاگيزه کولو نيټه	۲۹ اپريل ۲۰۱۸	۲۹ اپريل ۲۰۱۸	۲۹ اپريل ۲۰۱۸
۲	د پروژې د ټاکنې ميتود (حکومت پروژه څه ډول رامېنځته کړه)	نه ده ډاگيزه شوې	نه ده ډاگيزه شوې	نه ده ډاگيزه شوې
۳	سکتور، فرعي سکتور	زيربنا، لويه لار	زيربنا، لويه لار	زيربنا، لويه لار
۴	د پروژې نوم	له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د ۵۲ کیلومتره په اوږدوالي د قير سړک رغول	له کابل څخه تر لوگر پورې د ۲۱.۲۱ کیلومتره په اوږدوالي د قير سړک د لومړۍ برخې جوړول	د ۱۶.۵ کیلومتره په اوږدوالي، د کندهار هوايي ډگر د سړک جوړول او قير کول
۵	د پروژې ځاي	دوشي ولسوالۍ، بغلان ولايت، افغانستان	له نو نياز څخه تر محمد آغې ولسوالۍ، لوگر ولايت، افغانستان	له کندهار ښار څخه د تر کندهار هوايي ډگر، کندهار، افغانستان
۶	د پروژې موخه	د ترافيکو د تگ راتگ زياتوالی، د کاروبار پراختيا او د له پلخمرې څخه تر کابل پورې د ۵۲ کیلومتره په اوږدوالي د سفر د وخت راکمول	د ترافيکو د تگ راتگ زياتوالی، د کاروبار پراختيا او د له کابل څخه تر لوگر پورې د ۲۱.۲۱ کیلومتره په اوږدوالي د سفر د وخت راکمول	د موټرو تگ راتگ کې ښه والی او له کندهار ښار څخه تر کندهار هوايي ډگر پورې د سفر د وخت راکمول او د کاروبار د اغيزمنتيا لوړول
۷	د پروژې کاري ساحه (مهم محصولات)	له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د ۵۲ کیلومتره په اوږدوالي د قير سړک رغول	له کابل څخه تر لوگر پورې د ۲۱.۲۰۹ کیلومتره په اوږدوالي، د ۷ مترو په عرض له يو متر شولېږ او ويالې سره د قير سړک د لومړۍ برخې جوړول	د ۱۶.۵ کیلومتره په اوږدوالي، ۴۲ مترو په عرض څلور لینه سړک، ويالو، پليو لارو، پلچکونو او د سړکونو د روښنايي له سيستم سره يو ځای د کندهار هوايي ډگر د سړک جوړول او قير کول
۸	پر چاپيريال بې اغيزې (که د تطبيق وړ وي)	د تطبيق وړ نه دی	د تطبيق وړ نه دی	د تطبيق وړ نه دی
۹	پر ځمکې او مېشتيدنې بې اغيزې (که د تطبيق وړ وي)	د تطبيق وړ نه دی	د تطبيق وړ نه دی	د تطبيق وړ نه دی
۱۰	د تمویل سرچينې	اسلامي پرمختيايي بانک او د افغانستان حکومت	د افغانستان حکومت	د افغانستان حکومت
۱۱	د پروژې د تاييد نيټه	نه ده ډاگيزه شوې	نه ده ډاگيزه شوې	نه ده ډاگيزه شوې
۱۲	د پروژې تخميني ارزښت	18,450,256.00 امريکايي ډالر	10,576,204 امريکايي ډالر	37,023,039 امريکايي ډالر
۱۳	د اړيکو تفصيلات	د تدارکاتو رياست، د ټولگټو وزارت	د تدارکاتو رياست، د ټولگټو وزارت	د تدارکاتو رياست، د ټولگټو وزارت
د تدارکاتو پای / د قرارداد د ورکړې پړاو				
۱	د ډاگيزه کولو نيټه	۲۹ اپريل ۲۰۱۸	۲۹ اپريل ۲۰۱۸	۲۹ اپريل ۲۰۱۸
۲	د قرارداد نوم	له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د ۵۲ کیلومتره په اوږدوالي د قير سړک رغول	له کابل څخه تر لوگر پورې د ۲۱.۲۱ کیلومتره په اوږدوالي د قير سړک د لومړۍ برخې جوړول	د ۱۶.۵ کیلومتره په اوږدوالي، د کندهار هوايي ډگر د سړک جوړول او قير کول
۳	پيږودونکي اداره	د تدارکاتو رياست، د ټولگټو وزارت	د تدارکاتو رياست، د ټولگټو وزارت	د تدارکاتو رياست، د ټولگټو وزارت
۴	د تدارکاتو کړنلاره (د تدارکاتو عمومي گامونه)	داوطلبۍ ته رابلل او د قرارداد د ورکړې اعلان	داوطلبۍ ته رابلل او د قرارداد د ورکړې اعلان	داوطلبۍ ته رابلل او د قرارداد د ورکړې اعلان
۵	د قرارداد ډول	د واحد بيه	د واحد بيه	د واحد بيه
۶	د داوطلبۍ د تضمين ډول او مبلغ	650,000.00 امريکايي ډالر	289,980.00 امريکايي ډالر	1,140,691.00 امريکايي ډالر
۷	په داوطلبۍ کې د گډون کونکو شرکتونو شمير	۱۲ شرکتونه	۱۳ شرکتونه	۴ شرکتونه
۸	قراردادي شرکت (گټونکي)	اسلام تجارتي ساختماني لمپټو په شراکت له نبي زاده وردک ساختماني شرکت سره	يونیک بيلورز ساختماني شرکت	برک باختر ساختماني شرکت
۹	د لگښت اټکل	18,450,256.00 امريکايي ډالر	10,576,204 امريکايي ډالر	37,023,039 امريکايي ډالر
۱۰	د قرارداد بيه	د اصلي قرارداد مبلغ: 17827645.1 امريکايي ډالر، د تعديل شوي قرارداد مبلغ 22006843.15 امريکايي ډالر	د اصلي قرارداد مبلغ: 597,451,239.00 افغانی، د تعديل شوي قرارداد مبلغ: 667,665,637.63 افغانی	د اصلي قرارداد مبلغ: 2,280,617,938.63 افغانی، د تعديل شوي قرارداد مبلغ: 2,737,201,660.63 افغانی
۱۱	د تدارکاتو / پروژې د اعلان نيټه	۱۴- دېسمبر ۲۰۱۱	۳۰ - جون ۲۰۱۳	تر داوطلبۍ وړاندې په ۷/۲۲/۲۰۱۳ نيټه ناسته ترسره شوه خو د داوطلبۍ لپاره بلنه د خپرېدو نيټه نلري
۱۲	د قرارداد د ورکړې نيټه	۰۱ جنوري ۲۰۱۴	۰۲ دېسمبر ۲۰۱۵	۰۱ جنوري ۲۰۱۴

13	د قرارداد کاري لايحه	له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د ۵۲ کيلومتره په اوږدوالي د قير سړک رغول	له کابل څخه تر لوگر پورې د ۲۱.۲۰۹ کيلومتره په اوږدوالي، د ۷ مترو په عرض له يو متر شولدر او ويايي سره د قير سړک د لومړۍ برخې جوړول	د ۱۶.۵ کيلومتره په اوږدوالي، ۴۲ مترو په عرض څلور لینه سړک، ويايي، پليو لارو، پلچکونو او د سړکونو د روښنایي له سيستم سره يو ځای د کندهار هوايي ډگر د سړک جوړول او قير کول
14	د قرارداد د پيل نيټه او موده	۲۰۱۳/۱۲/۲۵ - د ۱۵ مياشتو لپاره	۲۰۱۴/۱۴/۲۱ د ۱۸ مياشتو لپاره	۲۰۱۴/۱۲/۰۱ - د ۲۴ مياشتو لپاره
15	د تدارکاتو لپاره کارول شوي رسنۍ	انيس ورځپاڼه او د ARDS ويبپاڼه	انيس ورځپاڼه او د ARDS ويبپاڼه	انيس ورځپاڼه او د ARDS ويبپاڼه
16	بيا ځل داوطلبۍ: نيټه او دليل	بيا داوطلبۍ وشوه خو دليل يې نه دی ډاگيزه شوي	د تطبيق وړ نه دی	
17	د اړيکو تفصيلات	د ټولگټو وزارت او د افغانستان د بيارغونې او پرمختيايي خدمتونه، د اقتصاد وزارت ودانۍ، څلورم او پنځم پوړ، ملک اصغر څلورلاري، کابل افغانستان ards.procurement@ards.org.af	د ټولگټو وزارت او د افغانستان د بيارغونې او پرمختيايي خدمتونه، د اقتصاد وزارت ودانۍ، څلورم او پنځم پوړ، ملک اصغر څلورلاري، کابل افغانستان ards.procurement@ards.org.af	د ټولگټو وزارت او د افغانستان د بيارغونې او پرمختيايي خدمتونه، د اقتصاد وزارت ودانۍ، څلورم او پنځم پوړ، ملک اصغر څلورلاري، کابل افغانستان ards.procurement@ards.org.af, Khayal.mohammad@ards.org.af - tanka.prasad@ards.org.af

د قرارداد د پلي کيدو په هرو شپږو مياشتو کې

1	د ډاگيزه کيدو نيټه	نه دی ډاگيزه شوی	نه دی ډاگيزه شوی	نه دی ډاگيزه شوی
2	د قرارداد نوم			
3	پيږدونکي اداره			
4	قراردادي / کنسلټنټ (مشوره ورکونکي)			
5	د قرارداد د پيل نيټه			
6	د قرارداد موده			
7	د اصلي قرارداد بيه			
8	د قرارداد د فزیکي پرمختگ حالت (%)			
9	د پروژې د اجزاوو تشریح			
10	د قرارداد په کاري ساحه کې بدلونونه او دلایل يې			
11	ټولې اغيزمن شوې اداینې			
12	د قرارداد د فسخې تفصيلات که د تطبيق وړ وي			
13	لانجمني مسالي او حالت يې			
14	د خوندیتوب تدابير (پېښې او مړينې)			
15	د اړيکو تفصيلات			

د پروژې د بشپړتيا د پړاو پای

1				
2	د پروژې نوم	له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د ۵۲ کيلومتره په اوږدوالي د قير سړک رغول	له کابل څخه تر لوگر پورې د ۲۱.۲۱ کيلومتره په اوږدوالي د قير سړک د لومړۍ برخې جوړول	د ۱۶.۵ کيلومتره په اوږدوالي، د کندهار هوايي ډگر د سړک جوړول او قير کول
3	پيږدونکي اداره	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت
4	د بشپړېدو لگښت	د اصلي قرارداد مبلغ: 17807645.1 امریکایي ډالر، د تعدیل شوي قرارداد مبلغ 22006843.15 امریکایي ډالر	د اصلي قرارداد مبلغ: 597,451,239.00 افغانۍ د تعدیل شوي قرارداد مبلغ: 667,665,637.63 افغانۍ	پروژه ۹۰٪ بشپړه شوې
5	د بشپړېدو نيټه	۲۸ - جولای - ۲۰۱۶	د تطبيق وړ نه دی	د ساحوي کتنې پر مهال ۹۰٪ بشپړه شوې
6	د بشپړېدو پر مهال کاري لايحه (سکوپ)	نه دی ډاگيزه شوی	د تطبيق وړ نه دی	ډيزاين او BoQ کې بدلون راغلی، دليل يې د سړک دکارونو د تيارولو پر مهال نا سم ډيزاين وو
7	د تفتيش او د ارزونې د راپور ريفرينس (حواله)	نه دی ډاگيزه شوی	د تطبيق وړ نه دی	د تطبيق وړ نه دی
8	د خوندیتوب تدابير (پېښې او مړينې)	نه دی ډاگيزه شوی	د تطبيق وړ نه دی	د تطبيق وړ نه دی
9	د اړيکو تفصيلات	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت

د قرارداد بشپړتيا

1	د ډاگيزه کيدو نيټه			
2	د قرارداد نوم	له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د ۵۲ کيلومتره په اوږدوالي د قير سړک رغول	له کابل څخه تر لوگر پورې د ۲۱.۲۱ کيلومتره په اوږدوالي د قير سړک د لومړۍ برخې جوړول	د ۱۶.۵ کيلومتره په اوږدوالي، د کندهار هوايي ډگر د سړک جوړول او قير کول
3	پيږدونکي اداره	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت

4	د قرارداد د بېي لوریدل	نه دی ډاگیزه شوی	د تطبیق وړ نه دی	د اسعارو د نوساناتو له امله د قراردادي دعوه
5	د قرارداد په مودې کې بدلونونه	هو، ۲ ځل بدلونونه په کې راغلي وو: ۱- په پلخمرې ښار کې د ۸ کیلومتره سړک لپاره د (۴۳۴۷۳۸۴.۱۰) امریکایي ډالرو په ارزښت د ۸ میاشتو لپاره د پروژې تمديد. ۲- د (۸۹۹۹۱۹۸.۱۵) امریکایي ډالرو په ارزښت په BoQ کې د بدلون له امله چې د استنادي دیوال، پلچکونو، سنگکاری، کانکریټ کار، شولډرونو، ویالې، کیندنې او د موجودو ودانیو ویجاړول په کې زیات شوي وو د ۴ میاشتو لپاره د پروژې تمديد.	۱۲ میاشتې	۲۰ میاشتې
6	د قرارداد په کاري لایحه (سکوپ) کې بدلونونه	په BoQ کې د بدلون پر بنسټ، محافظتي دیوال، پلچکونه، سنگکاری، کیندنه او د موجودو ودانیو ویجاړول په کې زیات شوي	د سړک په پروفیل کې ۷۰ سانتي متره زیاتوالی راغلی	د ډیزاین بدلون
7	د بېو د بدلون دلایل	په کاري لایحه کې بدلون	د سړک په پروفیل کې ۷۰ سانتي متره زیاتوالی راغلی	د ډیزاین بدلون
8	په کاري لایحي (سکوپ) او موده کې د بدلون دلایل	په BoQ کې د بدلون پر بنسټ، محافظتي دیوال، پلچکونه، سنگکاری، کانکریټ کار، ویالې، شولډرونه، کیندنه او د موجودو ودانیو ویجاړول په کې زیات شوي	د سړک په پروفیل کې ۷۰ سانتي متره زیاتوالی راغلی	د ډیزاین بدلون
9	د اړیکو تفصیلات	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت	د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت

۶.۱.۲ د کلیو د پراختیا او بیا رغونې وزارت پروژې

شمیره	د پروژې معلومات	د کلیوالي دریمه درجه سړک رغول چې د کلیوالو سړکونو د رغونې ملي پروگرام (NRAP) پورې اړه لري	د استنادي دیوالونو رغول، د کلیوالو سیمو دریمه درجه سړکونو ترمیم	د پلچکونو رغول، له خواجه بناء کلي څخه تر احسان خلیفه چال ولسوالۍ پورې په ۲۰ کیلومتره سړک د کرېر (جغل) اچول
د پروژې د تیارولو لپاره د پیژندگلۍ د پړاو په پای کې				
1	د ډاگیزه کولو نېټه	۲۹ اپریل ۲۰۱۸	۲۹ اپریل ۲۰۱۸	۲۹ اپریل ۲۰۱۸
2	د پروژې د ټاکنې میتود (حکومت پروژه څه ډول رامینځته کړه)	نه دی ډاگیزه شوی	نه دی ډاگیزه شوی	نه دی ډاگیزه شوی
3	سکتور، فرعي سکتور	زیربنا، کلیوالي سړک	زیربنا، کلیوالي سړک	زیربنا، کلیوالي سړک
4	د پروژې نوم	د کلیوالي دریمه درجه سړک رغول چې د کلیوالي سړکونو د رغونې ملي پروگرام (NRAP) پورې اړه لري	د استنادي دیوالونو رغول، د کلیوالو سیمو دریمه درجه سړکونو ترمیم	له خواجه بناء کلي څخه تر احسان خلیفه چال ولسوالۍ پورې په ۲۰ کیلومتره سړک د کرېر (جغل) اچول
5	د پروژې ځای	ورس ولسوالي، بامیان ولایت، افغانستان	د پروان سالنگ ولسوالي، افغانستان	چال ولسوالي، تخار ولایت، افغانستان
6	د پروژې موخه	د ۲۰ کیلومتره په اوږدوالي پر سړک د کرېر اچول په پلان کې نیول شوي تر څو ۱۳ کلیو ته ځایي بازار، کلینیکونو او نورو خدمتونو ته لاسرسی اسانه کړي	د ۵ کیلومتره په اوږدوالي نوی کرېر سړک په پلان کې نیول شوی تر څو د ۷ کلیو لپاره ځایي بازار، کلینیکونو او نورو خدمتونو ته لاسرسی اسانه کړي	د ۲۰ کیلومتره په اوږدوالي نوی کرېر سړک په پام کې نیول شوی تر څو د ۷ کلیو لپاره ځایي بازار، کلینیکونو او نورو خدمتونو ته لاسرسی اسانه کړي
7	د پروژې کاري ساحه (مهم محصولات)	د ۲۰ کیلومتره سړک کار، د سړک سیده کول، د سب گریډ تیارول، د سړک غاړې پرې کول، د اړخي د ډکون سمول او نورې هغه ځانگړتیاوې چې په BoQ او مهندسي پلانونو کې مشخصې شوي، په نښه شويو سړکونو د ۱۵۰ ملي متر په پندوالي د کرېر اچول، د ویاړو ۹۶ جوړښتونو جوړول چې پلچکونه، په بیلابیلو ځایونو او بیلابیلو ابعادو استنادي دیوال هم په کې شامل دي	د ۵ کیلومتره سړک کار، د سړک سیده کول، د سب گریډ تیارول، د سړک غاړې پرې کول، د اړخي د ډکون سمول او نورې هغه ځانگړتیاوې چې په BoQ او مهندسي پلانونو کې مشخصې شوي، په نښه شويو سړکونو د ۱۵۰ ملي متر په پندوالي د کرېر اچول، په بیلابیلو ځایونو او بیلابیلو ابعادو سره د ۱۲ پلچکونو واک او استنادي دیوال جوړول.	د ۱۵ سانتي مترو په پندوالي او ۲۰ کیلومتره په اوږدوالي پر سړک د کرېر اچول چې ورسره ۳.۵ متره د موټر لاره، په داوړو غاړو د ۰.۵ متره شولډر او د کوچنیو پلونو او پلچکونو په گډون د ویاړو جوړښتونه هم شامل دي
8	پر چاپیریال یې اغیزې (که د تطبیق وړ وي)	د تطبیق وړ نه دی	د تطبیق وړ نه دی	په محلي کچه ډاگیزه شوی
9	پر ځمکې او میشتیدنې یې اغیزې (که د تطبیق وړ وي)	په اوو ځایونو کې د میشتیدنې ستونزې حل کړې شوې او ځایي خلکو سړک ته ځمکه ورکړه	د تطبیق وړ نه دی	په محلي کچه ډاگیزه شوی
10	د تمویل سرچینې	نړیوال بانک	نړیوال بانک	د کلیو د بیارغونې او پرمختیا وزارت
11	د پروژې د تایید نېټه	د تطبیق وړ نه دی	د تطبیق وړ نه دی	د تطبیق وړ نه دی
12	د پروژې تخمیني ارزښت	د تطبیق وړ نه دی	21,219,030.00 افغانۍ	157,635,239.1 افغانۍ

13	د اړيکو تفصيلات	د تدارکاتو ریاست، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت	د تدارکاتو ریاست، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت	د تدارکاتو ریاست، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت
د تدارکاتو پای / د قرارداد د ورکړې پړاو				
1	د ډاگیزه کولو نیټه	۲۹ اپریل ۲۰۱۸	۲۹ اپریل ۲۰۱۸	۲۹ اپریل ۲۰۱۸
2	د قرارداد نوم	د کلیوالي دریمه درجه سړک رغول چې د کلیوالي لاسرسي ملي پروگرام (NRAP) پورې اړه لري	د استنادي دیوالونو رغول، د کلیوالي سیمو دریمه درجه سړکونو ترمیم	له خواجه بناء کلي څخه تر احسان خلیفه چال ولسوالۍ پورې په ۲۰ کیلومتره سړک د کرپر (جغل) اچول
3	پیرودونکې اداره	د تدارکاتو ریاست، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت	د تدارکاتو ریاست، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت	د تدارکاتو ریاست، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت
4	د تدارکاتو کړنلاره (د تدارکاتو عمومي گامونه)	داوطلبۍ ته رابلل او د قرارداد د ورکړې اعلان	داوطلبۍ ته رابلل او د قرارداد د ورکړې اعلان	داوطلبۍ ته رابلل او د قرارداد د ورکړې اعلان
5	د قرارداد ډول	د واحد بیه	د واحد بیه	په محلي (یوازې د کلي په کچه) ډاگیزه شوی
6	د داوطلبۍ د تضمین ډول او مبلغ	2,222,882 افغانۍ	960,412 افغانۍ	(د واحد بیه) د تطبیق وړ نه دی
7	په داوطلبۍ کې د گډون کونکو شرکتونو شمیر	۲ شرکتونه	۲ شرکتونه	د تطبیق وړ نه دی
8	قراردادي شرکت (کتونکی)	بیلو ټیک انجنیري او ساختماني شرکت په شراکت له شمس افغان ساختماني شرکت سره	رامین مختار ساختماني شرکت	۹ ولسي پرمختیایي شوراگانو ته ورکړل شوی
9	د لگښت اټکل	نه دی ډاگیزه شوی	21,219,030.00 افغانۍ	په محلي (یوازې د کلي په کچه) ډاگیزه شوی
10	د قرارداد بیه	44,457,638.00 افغانۍ	19,208,203.00 افغانۍ	157,635,239.1 افغانۍ
11	د تدارکاتو / پروژې د اعلان نیټه	۰۴ اکتوبر ۱۲۲۰	۱۵ می ۱۳۲۰	په محلي (یوازې د کلي په کچه) ډاگیزه شوی
12	د قرارداد د ورکړې نیټه	۲۹/۰۶/۲۰۱۳	۱۰/۰۲/۲۰۱۳	۱۵/۰۶/۲۰۱۶ ۰۲/۱۱/۲۰۱۶
13	د قرارداد کاري لایحه	د ۲۰ کیلومتره سړک کار، د سړک سیده کول، د سب گریډ تیارول، د سړک غاړې پرې کول، د اړخې د ډکون سمول او نورې هغه ځانگړتیاوې چې په BoQ او مهندسي پلانونو کې مشخصې شوي، په نښه شويو سړکونو د ۱۵۰ ملي متر په پنډوالي د کرپر اچول، د ویالو د ۹۶ جوړښتونو جوړول چې پلچکونه، په بیلابیلو ځایونو او بیلابیلو ابعادو استنادي دیوال هم په کې شامل دي	د ۵ کیلومتره سړک کار، د سړک سیده کول، د سب گریډ تیارول، د سړک غاړې پرې کول، د اړخې د ډکون سمول او نورې هغه ځانگړتیاوې چې په BoQ او مهندسي پلانونو کې مشخصې شوي، په نښه شويو سړکونو د ۱۵۰ ملي متر په پنډوالي د کرپر اچول، په بیلابیلو ځایونو او بیلابیلو ابعادو استنادي دیوال جوړول	د ۱۵ سانتي مترو په پنډوالي او ۲۰ کیلومتره په اوږدوالي پر سړک د کرپر اچول چې ورسره ۳.۵ متره د موټر لار، په داوړو غاړو د ۰.۵ متره شولدر او د کوچنیو پلونو او پلچکونو په گډون د ویالو جوړښتونه په کې شامل دي
14	د قرارداد د پیل نیټه او موده	۲۹ - جون - ۲۰۱۳ (د ۵۳۵ ورځو لپاره)	۲۰۱۳/۰۲/۰۳ د ۳۱۰ ورځو لپاره	۱۱/۲/۲۰۱۶ (۲۷۰ ورځې)
15	د تدارکاتو لپاره کارول شوې رسنۍ	د کلي په کچه عمومي اعلان	د ارمان ملي ورځپاڼه او د کلي په کچه عامه اعلان	د کلي په کچه عامه اعلان
16	بیا ځل داوطلبۍ: نیټه او دلیل			د تطبیق وړ نه دی
17	د اړيکو تفصيلات	د تدارکاتو ریاست، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت	د تدارکاتو ریاست، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت	د تدارکاتو ریاست، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت
د قرارداد د پلي کیدو په هرو شپږو میاشتو کې				
1	د قرارداد نوم	نه دی ډاگیزه شوی	نه دی ډاگیزه شوی	نه دی ډاگیزه شوی
2	پیرودونکې اداره			
3	د تدارکاتو کړنلاره (د تدارکاتو عمومي گامونه)			
4	د قرارداد ډول			
5	د داوطلبۍ د تضمین ډول او مبلغ			
6	په داوطلبۍ کې د گډون کونکو شرکتونو شمیر			
7	قراردادي شرکت (کتونکی)			
8	د لگښت اټکل			
9	د قرارداد بیه			
10	د تدارکاتو / پروژې د اعلان نیټه			
11	د قرارداد د ورکړې نیټه			
12	د قرارداد کاري لایحه			
13	د قرارداد د پیل نیټه او موده			
14	د تدارکاتو لپاره کارول شوې رسنۍ			
15	بیا ځل داوطلبۍ: نیټه او دلیل			
د پروژې د بشپړتیا د پړاو پای				
1	د ډاگیزه کیدو نیټه	۲۹ اپریل ۲۰۱۸	۲۹ اپریل ۲۰۱۸	۲۹ اپریل ۲۰۱۸

2	د پروژې نوم	د کليوالي دريمه درجه سړک رغول چې د کليوالي سړکونو د رغولو ملي پروگرام (NRAP) پورې اړه لري	د پلچکونو رغول، د استنادي ديوالونو رغول، د کليوالو سيمو دريمه درجه سړکونو ترميم د واش پلچک رغول	له خواجه بناء کلي څخه تر احسان خليفه چال ولسوالۍ پورې په ۲۰ کيلومتره سړک د کرېږ (جغل) اچول
3	پيرودونکې اداره	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست
4	د بشپړېدو لگښت	42,555,920.67 افغانۍ	19,071,682.70 افغانۍ	157,635,239.1 افغانۍ
5	د بشپړېدو نيټه	14-Oct-15	10-Dec-15	30-Nov-17
6	د بشپړېدو پر مهال کاري لايحه (سکوپ)	په BoQ او ډيزاين کې بدلون	د BoQ د ۱۵ قلمه له ډلې څلور يې نه دي جوړ شوي او په نورو قلمونو کې ځينې بدلونونه راغلي	د تطبيق وړ نه دی
7	د تفتيش او د ارزونې د راپور ريفرينس (حواله)	ددې پروژې تفتيش نه دی ترسره شوی، NRAP پروژه په يوازې ځان نه تفتيشوي بلکې د NRAP ټولې پروژې په مجموعي توگه تفتيشوي.	NRAP دغه پروژه ارزولې او د قراردادي له کار څخه رضایت ښودل شوی خو ددې پروژې تفتيش نه دی ترسره شوی، NRAP هره پروژه په ځانگړي ډول نه تفتيشوي بلکې ټولې پروژې په مجموعي توگه تفتيشوي	د تطبيق وړ نه دی
8	د خوندیتوب تدابير (پېښې او مړينې)	نه دی ډاگيزه شوی	نه دی ډاگيزه شوی	د تطبيق وړ نه دی
9	د اړيکو تفصيلات	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست
د قرارداد بشپړتيا				
1	د ډاگيزه کيدو نيټه	۲۹ اپريل ۲۰۱۸	۲۹ اپريل ۲۰۱۸	۲۹ اپريل ۲۰۱۸
2	د قرارداد نوم	د کليوالي دريمه درجه سړک رغول چې د کليوالي سړکونو د رغولو ملي پروگرام (NRAP) پورې اړه لري	د پلچکونو رغول، د استنادي ديوالونو رغول، د کليوالو سيمو دريمه درجه سړکونو ترميم د واش پلچک رغول	له خواجه بناء کلي څخه تر احسان خليفه چال ولسوالۍ پورې په ۲۰ کيلومتره سړک د کرېږ (جغل) اچول
3	پيرودونکې اداره	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست
4	د قرارداد د بې لويډل	د تطبيق وړ نه دی	د تطبيق وړ نه دی	د تطبيق وړ نه دی
5	د قرارداد په مودې کې بدلونونه	227 ورځې	489	د تطبيق وړ نه دی
6	د قرارداد په کاري لايحه (سکوپ) کې بدلونونه	په ډيزاين او BoQ کې بدلون	په سيمه کې په ډيزاين او BoQ کې بدلون	د تطبيق وړ نه دی
7	د بيو د بدلون دلایل	د BoQ پر بنسټ د کار تصديق	د BoQ پر بنسټ د کار تصديق	د تطبيق وړ نه دی
8	په کاري لايحې (سکوپ) او موده کې د بدلون دلایل	له قرارداد شوې بې څخه وروستۍ تاييد شوی مبلغ راکم شوی	دهوا حالاتو او ولسي ستونزو له امله د قرارداد موده زياته شوه او په ساحه کې په BoQ او ډيزاين کې بدلون راغی	د تطبيق وړ نه دی
9	د اړيکو تفصيلات	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست	د پروژو د مديريت رياست، د کليو د بيارغونې او پراختيا رياست

۱. ۳ د اوبو او انرژۍ وزارت

شميره	د پروژې معلومات	د کمال خان بند پروژه	د قره هندو کلي او تالقان ښار د استنادي ډبرين ديوال پروژه
د پروژې د تيارولو لپاره د پيژندګلوۍ د پړاو په پای کې			
1	د ډاګيزه کولو نيټه	۲۹ اپريل ۲۰۱۸	۲۹ اپريل ۲۰۱۸
2	د پروژې د ټاکنې ميتود (حکومت پروژه څه ډول رامینځته کړه)	په ضمني توګه	نه دی ډاګيزه شوی
3	سکتور، فرعي سکتور	بند	زيربنا، ډبرين استنادي ديوال
4	د پروژې نوم	کمال خان بند	د قره هندو کلي او تالقان ښار د استنادي ډبرين ديوال پروژه
5	د پروژې ځاي	چهار برجک، نيمروز ولايت	تخار
6	د پروژې موخه	د سيلاب د کنټرول بند، د ۹ ميگاواټه برينښنا توليد او د کرنيزې ځمکې پراختيا	د قره هندو کلي او کرنيزې ځمکې خوندي کول
7	د پروژې کاري ساحه (مهم محصولات)	د سيلاب د کنټرول بند، د ۹ ميگاواټه برينښنا توليد او د ۱۴۰۰۰۰۰ هکتاره کرنيزې ځمکې د خړوبولو پراختيا	د قره هندو کلي ، تالقان ښار د تخار ولايت د استنادي ډبرين ديوال پروژه
8	پر چاپيريال يې اغيزې (که د تطبيق وړ وي)	نه دی ډاګيزه شوی	داسې کوم اسناد نشته چې په نږدې کليو کې د چاپيريال د څيړنې څرګندونه وکړي
9	پر ځمکې او مېشتيدنې يې اغيزې (که د تطبيق وړ وي)	نه دی ډاګيزه شوی	د تطبيق وړ نه دی
10	د تمويل سرچينې	د افغانستان اسلامي جمهوري دولت	د افغانستان اسلامي جمهوري دولت
11	د پروژې د تاييد نيټه	2016, 2017 او 2018	۲۳ جنوري ۲۰۱۷
12	د پروژې تخميني ارزښت	78,035,813.28 امريکايي ډالر	34,701,750.00 افغاني
13	د اړيکو تفصيلات	د تدارکاتو رياست، د اوبو او انرژۍ وزارت	د تدارکاتو رياست، د اوبو او انرژۍ وزارت
د تدارکاتو پای / د قرارداد د ورکړې پړاو			
1	د ډاګيزه کولو نيټه	۲۹ اپريل ۲۰۱۸	۲۹ اپريل ۲۰۱۸
2	د قرارداد نوم	کمال خان بند	د قره هندو کلي او تالقان ښار د استنادي ډبرين ديوال پروژه
3	پيژندونکي اداره	د تدارکاتو رياست، د اوبو او انرژۍ وزارت	د تدارکاتو رياست، د اوبو او انرژۍ وزارت
4	د تدارکاتو کړنلاره (د تدارکاتو عمومي ګامونه)	داوطلبې ته رابلل او د قرارداد د ورکړې اعلان	داوطلبې ته رابلل او د قرارداد د ورکړې اعلان
5	د قرارداد ډول	ټاکلې بيه	د يو واحد بيه
6	د داوطلبې د تضمين ډول او مبلغ	7,877,738.713 امريکايي ډالر	700,000 افغاني
7	په داوطلبې کې د ګډون کونکو شرکتونو شمير	۴ شرکتونه	۵ شرکتونه
8	قراردادي شرکت (ګټونکي)	اسيا بنا ساختماني شرکت په شراکت سره د SAROL ترکي ډيزاين او مشورتي و شرکت او PEMTIC ترکيې د بند او سړک ساختماني شرکت	سلطان افغان ساختماني ښرکت
9	د لګښت اټکل	78035813.28 امريکايي ډالر	34,701,750.00 افغاني
10	د قرارداد بيه	78777387.13 امريکايي ډالر	28,125,750.00 افغاني
11	د تدارکاتو / پروژې د اعلان نيټه	۲۹ می ۲۰۱۶	۹ جون ۲۰۱۶
12	د قرارداد د ورکړې نيټه	۲۵ جون ۲۰۱۶	۲۴ می ۲۰۱۶
13	د قرارداد کاري لايحه	د سيلاب د کنټرول بند، د ۹ ميگاواټه برينښنا توليد او د ۱۴۰۰۰۰۰ هکتاره کرنيزې ځمکې د خړوبولو پراختيا	د قره هندو کلي او تالقان ښار د استنادي ډبرين ديوال پروژه
14	د قرارداد د پيل نيټه او موده	۴/۲۰/۲۰۱۷ د ۴۲ مياشتو لپاره	۶/۴/۲۰۱۶ د اتو مياشتو لپاره
15	د تدارکاتو لپاره کارول شوې رسنۍ	اصلاح ورځپاڼه	انيس ورځپاڼه
16	بيا ځل داوطلبې: نيټه او دليل	د تطبيق وړ نه دی	د تطبيق وړ نه دی
17	د اړيکو تفصيلات	د تدارکاتو رياست، د اوبو او انرژۍ وزارت	د تدارکاتو رياست، د اوبو او انرژۍ وزارت
د قرارداد د پلي کيدو په هرو شپږو مياشتو کې			

نه دی ډاگیزه شوی	نه دی ډاگیزه شوی	1	د قرارداد نوم
		2	پیرودونکي اداره
		3	د تدارکاتو کړنلاره (د تدارکاتو عمومي گامونه)
		4	د قرارداد ډول
		5	د داوطلبی د تضمین ډول او مبلغ
		6	په داوطلبی کې د گډون کونکو شرکتونو شمیر
		7	قراردادي شرکت (گټونکی)
		8	د لگښت اټکل
		9	د قرارداد بیه
		10	د تدارکاتو / پروژې د اعلان نیټه
		11	د قرارداد د ورکړي نیټه
		12	د قرارداد کاري لایحه
		13	د قرارداد د پیل نیټه او موده
		14	د تدارکاتو لپاره کارول شوې رسنۍ
		15	بیا ځل داوطلبی: نیټه او دلیل
د پروژې د بشپړتیا د پړاو پای			
1	د ډاگیزه کیدو نیټه	د تطبیق وړ نه دی	۲۹ اپریل ۲۰۱۸
2	د پروژې نوم	د تطبیق وړ نه دی	د قره هندو کلي او تالقان ښار د استنادي ډبرین دیوال پروژه
3	پیرودونکي اداره	د تطبیق وړ نه دی	د پروژو د مدیریت ریاست، د اوبو او انرژۍ وزارت
4	د بشپړیدو لگښت	د تطبیق وړ نه دی	25,900,812.30 افغانۍ
5	د بشپړیدو نیټه	د تطبیق وړ نه دی	۱۸ جنوری ۱۷
6	د بشپړیدو پر مهال کاري لایحه (سکوپ)	د تطبیق وړ نه دی	نه دی ډاگیزه شوی
7	د تفتیش او د ارزونې د راپور ریفرینس (حواله)	د تطبیق وړ نه دی	نه دی ډاگیزه شوی
8	د خوندیتوب تدابیر (پیښې او مړینې)	د تطبیق وړ نه دی	نه دی ډاگیزه شوی
9	د اړیکو تفصیلات	د تطبیق وړ نه دی	د پروژو د مدیریت ریاست، د اوبو او انرژۍ وزارت
د قرارداد بشپړتیا			
1	د ډاگیزه کیدو نیټه	د تطبیق وړ نه دی	۲۹ اپریل ۲۰۱۸
2	د قرارداد نوم	د تطبیق وړ نه دی	د قره هندو کلي او تالقان ښار د استنادي ډبرین دیوال پروژه
3	پیرودونکي اداره	د تطبیق وړ نه دی	د پروژو د مدیریت ریاست، د اوبو او انرژۍ وزارت
4	د قرارداد د بیې لوړیدل	د تطبیق وړ نه دی	د تطبیق وړ نه دی
5	د قرارداد په مودې کې بدلونونه	د تطبیق وړ نه دی	د تطبیق وړ نه دی
6	د قرارداد په کاري لایحه (سکوپ) کې بدلونونه	د تطبیق وړ نه دی	د دیوال اوږدوالی له ۱۵۰۰ مترو څخه ۱۳۹۲ مترو ته راکم شو
7	د بیو د بدلون دلایل	د تطبیق وړ نه دی	په کاري لایحه (سکوپ) کې کموالی
8	په کاري لایحې (سکوپ) او موده کې د بدلون دلایل	د تطبیق وړ نه دی	د دیوال اوږدوالی له ۱۵۰۰ مترو څخه ۱۳۹۲ مترو ته راکم شو
9	د اړیکو تفصیلات	د تطبیق وړ نه دی	د پروژو د مدیریت ریاست، د اوبو او انرژۍ وزارت

۶. ۲ ضمیمه ۲: د ترسره شوو مرکو نوملړ

نومونه د الفباء تورو پر بنسټ ترتیب شوي. نیټه د مرکې نیټې ته اشاره کوي.

1. اباسین صمدي، د پروژو د مدیریت رییس، د پروژو د مدیریت ریاست، د ټولگټو وزارت، نیټه ۱۹ فبروري ۲۰۱۸
2. عبدالباقي، د څار ټیم مشر، د ټولگټو وزارت، کندهار هوايي ډگر پروژې ساحوي دفتر، نیټه ۱۵ مارچ ۲۰۱۸
3. عبدالمومن سعید، سیمه ایز آمر، NRAP- د کلیو د پراختیا او بیارغونې وزارت - شمال شرق سیمه، کندوز، نیټه ۲۶ مارچ ۲۰۱۸
4. عبدالقدیر متین، د تدارکاتو رییس، د کلیو د بیارغونې او پراختیا د تدارکاتو څانگه، نیټه ۲۲ جنوري ۲۰۱۸
5. عبدالولي، د نشراتو رییس، د نشراتو څانگه، د اوبو او انرژۍ وزارت، نیټه ۱۳ فبروري ۲۰۱۸
6. احمدالله هاللي، د پروژې آمر، برک باختر ساختماني شرکت، کندهار هوايي ډگر د پروژې ساحوي دفتر، نیټه ۱۵ مارچ ۲۰۱۸
7. بشیر حنیف، د کیفیت د تضمین QA انجنیر، ABCC او پییم ټیک شراکت، کمال خان بند پروژې ساحوي دفتر، نیټه ۱۳ اپریل ۲۰۱۸
8. انجنیر غني، د ټولگټو څانگې مشر، تخار ولایت، نیټه ۱۷ مارچ ۲۰۱۸
9. فیصل فرجاد، د کمال خان بند پروژې کوارډیناتور، د اوبو او انرژۍ وزارت نیټه ۳۰-۲۴ مارچ ۲۰۱۸
10. فرید هاشمی، په پروان ولایت کې د کلیوالي سرکونو د رغونې ملي پروگرام - د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت مشر، نیټه ۱۱ مارچ ۲۰۱۸
11. غوث، د پروژو د پلي کولو رئیس، د اوبو او انرژۍ وزارت، نیټه ۲۳ مارچ او ۱ اپریل ۲۰۱۸
12. حکیم الله، د ناوچ پایین کلي مشر، سالنگ ولسوالي، پروان ولایت، نیټه ۱۱ مارچ ۲۰۱۸
13. همایون رحمانی، سیمه ایز آمر، د کلیوالي سرکونو د رغونې ملي پروگرام - د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت مشر، نیټه ۶ مارچ ۲۰۱۸
14. حیات الله، د سلطان افغان ساختماني شرکت مرستیال (د قره هندو کلي د استنادي دیوال پروژه)، نیټه ۲۶ مارچ ۲۰۱۸
15. حکمت ولي، ساختماني آمر، ABCC او پییم ټیک شراکت، د کمال خان بند پروژې محلي دفتر، نیټه ۱۴ اپریل ۲۰۱۸
16. جعفر اثر، د پروژې سرپرست آمر، ABCC او پییم ټیک شراکت، د کمال خان بند پروژې محلي دفتر، نیټه ۱۴ اپریل ۲۰۱۸
17. خان محمد، د قره هندو کلي استازی، تخار ولایت، نیټه ۱۴ مارچ ۲۰۱۸
18. خاطره یوسفی، د قراردادونو آمر، د تدارکاتو څانگه، د اوبو او انرژۍ وزارت، ۲۱-۲۰ فبروري، ۲۰۱۸
19. محمد امین، په ورس بامیان کې د کلان زمین کلي استازی، نیټه اپریل ۲۳ ۲۰۱۸
20. محمد انور، د قراردادونو د مدیریت کارپوه، د تدارکاتو ریاست، د ټولگټو وزارت، نیټه ۱۶-۱۲ فبروري ۲۰۱۸
21. محمدعارف، د MIS انجنیر، د ټولگټو وزارت، نیټه ۱۶-۱۲ فبروري ۲۰۱۸
22. محمد آصف غفوري، د دفتر رئیس، د اوبو او انرژۍ وزارت، نیټه ۶ فبروري ۲۰۱۸
23. محمد داد، د اولټک کلي استازی، ورس، بامیان، نیټه ۲۳ اپریل ۲۰۱۸
24. محمد نادر محبوب، د قراردادونو د مدیریت رئیس، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت، نیټه ۲۹ اپریل ۲۰۱۸
25. محمد رفیق، د ولسوالۍ پرمختیایي شورا مرستیال، لوگر ولایت، نیټه ۵ مارچ ۲۰۱۸
26. محمد رضاء، د کیفیت د تضمین انجنیر، د اوبو او انرژۍ وزارت، نیمروز محلي دفتر، نیټه ۱۳ اپریل ۲۰۱۸
27. محمد صادق، د سخته قل کلي استازی، ورس، بامیان، نیټه ۲۳ اپریل ۲۰۱۸
28. محمد سلیم اکبر، د تالقانو د اوبو د کاسې د پروژې رئیس، د انرژۍ او اوبو څانگه، نیټه ۱۴ مارچ ۲۰۱۸
29. محمد شفاء، د ټوپوگرافۍ انجنیر، د اوبو او انرژۍ وزارت، د نیمروز محلي دفتر، نیټه ۱۳ اپریل ۲۰۱۸
30. محمد شیرین الکوزی، د تدارکاتو کارپوه، د تدارکاتو څانگه، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت، نیټه ۵ مارچ ۲۰۱۸
31. محمد یعقوب، د پلان جوړونې او ډیزاین رئیس، د ټولگټو وزارت، ۲۸ مارچ او ۱ اپریل ۲۰۱۸
32. قیام الدین سلطانی، د تالقان د اوبو د کاسې مشر، د اوبو او انرژۍ څانگه، تخار ولایت، ۱۵ مارچ ۲۰۱۸.
33. رفیع الله لودین، د ساختماني سکتور د روڼتیا د نوښت فوکل پاینټ، د کلیو د بیارغونې او پرمختیا وزارت، نیټه ۲۲ جنوري ۲۰۱۸

34. شهلا ضياء، له دوشي څخه تر پلخمرې پورې د سړک د پروژې آمر، د پروژو د مدیریت ریاست، نیټه ۲۳ فبروري ۲۰۱۸
35. ولي الله جبارخيل، د تدارکاتو عمومي رئیس، د تدارکاتو څانگه، د اوبو او انرژۍ وزارت، ۱۷ او ۲۵ فبروري ۲۰۱۸
36. ذبیح الله زاهد، د کابل - لوگر پروژې د پروژې منیجر، یونیک بیلدرز ساختماني شرکت، نیټه ۱ اپریل ۲۰۱۸
37. ظاهر، د ولسوالۍ دپراختیایي شورا مشر، پلخري، بغلان، نیټه ۱۲ مارچ ۲۰۱۸

۱.۳ ضمیمه ۳: کاري لایحه

مشوره ورکونکي (کنسلټنټ) به مسؤلیت لري چې د ډاډ ورکونې پروسه پرمخ بوځي، د ډاگیزه کولو له لارښود سره سم د پروژو په اړه معلومات راټول کړي، معلومات وڅیړي او د مهمو موندنو په اړه به د ونډوالو گډې ډلې ته سپارښتنې او وړاندیزونه ورکړي.

د مشورتي ادارې (کنسلټنټ) مسؤلیتونه د RFQ په کاري لایحه کې په لاندې توگه ځانگړي شوي:

- د حکومت د بریښنايي تدارکاتو د وېبپاڼو په دې موخه څارل چې تدارکاتي ادارو اړین معلومات ډاگیزه کړي او که نه
- د بنسټیزې رویتیا نوبت له غوښتنو سره سم له تدارکاتي ادارو څخه د اضافي معلوماتو غوښتل
- ساحي ته سفر کول او د قراردادیانو له کارکونکو سره د ډاگیزه شوو معلوماتو د کره والي د معلومولو په موخه مرکې کول او د مشخصاتو، پروگرام او مالي پرمختگ سره د پروژې فزیکي پرمختگ پرتله کول.
- عامو وگړو ته د اندیښنې وړ ستونزو د تشخیص په موخه د ډاگیزه شوو معلومات څیړل
- د راپور ترتیبول چې د ډاگیزه شوو معلوماتو لنډیز، د نمونې په پروژو کې د کارکردگۍ د سترو ستونزو تشخیص او په ځانگړو پروژو کې د علاقې وړ ځانگړې ستونزې په کې رابرسیره شوي وي.
- ددې په گوته کول چې په نمونه کې د پروژو تفصیلي څیړنه اړینه ده
- د پروگرام د آمر له لوري د نورو اړونده سپارل شوو فعالیتونو یا دندو ترسره کول

۱.۳.۱ د لیږد وړ کارونه (Deliverables)

د دې دندې د لیږد وړ مهم کارونه په لاندې توگه دي.

الف. د کار د پیل راپور

ب. د ډاډ ورکونې د راپور مسوده

ج. د ډاډ ورکونې وروستی راپور

٦. ٤ ضميمه ٤: د ريسرچ مېتودولوژي

په دې برخه کې د ډاډ ورکونې د پروسې مېتود تشرېح کيږي لکه مېتودولوژۍ ته کتنه، د ډاټا راټولولو او معلوماتو ډاگيزه کولو مېتودونه، د معلوماتو د تحليل پلان، د راپور ترتيب او د بنسټيزې روڼتيا نوښت له ملي سرمشريزې، د گڼو وندوالو ډلې او تدارکاتي واحدونو سره اړيکې.

٦. ٤. ١ د معلوماتو ډاگيزه کول او د ډاټا راټولول

د مشورتي ادارې (کنسلټنټ) د ډاډ ورکونې ټيم د افغانستان د بنسټيزې روڼتيا نوښت له ملي سرمشريزې سره په نږدې همکارۍ د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت د ډاگيزه کولو له لارښود سره سم ټول ډاگيزه شوي معلومات راټول کړل. دغه دنده له لاندې مېتودونو څخه په کار اخيستې سره ترسره شوه.

١. د تدارکاتي واحدونو د وېبپاڼو کتل: له دې لارې موږ ددې ډاډ ترلاسه کړ چې تدارکاتي واحدونه تر کومې کچې اړين معلومات ډاگيزه کړي.
٢. د اضافي معلوماتو غوښتنل: معلوماتو ته د لاسرسي د قانون^{٣٧} او د افغانستان د معلوماتو د ډاگيزو کولو لارښود پر بنسټ، موږ له تدارکاتي واحدونو څخه د اضافي معلوماتو غوښتنه وکړه چې د بنسټيزې روڼتيا نوښت د ډاډ په پروسه کې يو اړين کار دی. د ناسم پوهاوي د مخنيوي لپاره، د ډاډ ورکونې ټيم د افغانستان د ساختماني بنسټيزې روڼتيا نوښت له لورې اړوندو ادارو ته په رسمي توگه ور وپېژندل شو.

٦. ٤. ٢ کتابتوني څېړنه (Desk review)

د کتابتوني څېړنې موخه دا ده چې ډاډ ترلاسه شي چې ډاگيزه شوي معلومات بشپړ، اړونده او کره دي. په دې پړاو کې نورې ارزونې هم شاملې وې لکه د معلوماتو تدقيق، د لاسوندونو څېړنه او د شکمنو کړنو په اړه پوښتنې. کتابتوني څېړنه په داخل کې او د بنسټيزې روڼتيا نوښت له ټيم سره يوه دوامداره پروسه وه. د ډاډ ورکونې په راپور کې د ډاډ ورکونې په پروسه کې د ټولو لاسوندونو او کتل شوو معلوماتو د ماخذونو بشپړ نوملړ راول شوی. د تدارکاتو د قانون او تدارکاتي لارښودونو په رڼا کې د تدارکاتي پروسو ټول ډاگيزه شوي معلومات وکتل شول.

د ډاگيزه شوو معلوماتو تر راټولولو وروسته، د ابتدايي کتابتوني څېړنې په اوږدو کې، لاندې کړنې ترسره شوې.

١. د ډاگيزه شوو معلوماتو کتل
٢. د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت له لورې د برابرې شوو او چمتو شوو اړونده لاسوندونو کتل
٣. د مرکو لپاره د پوښتنليکونو او د ساحوي کتنو لپاره د ليدنو د فورمو ترتيب، بيا کتنه او د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت له لورې د هغو تاييد

٦. ٤. ٣ د ډاگيزه شوو معلوماتو د کره والي معلومول

دغه فعاليت د ډاډ ورکونې د پروسې / راپور د تدقيق او باوري کولو لپاره مهم وو. د ډاگيزه شوو معلوماتو د کره والي د معلومولو لپاره موږ له لاندې مېتودونو څخه کار واخيست.

١. ساحې ته سفر: د ډاډ ورکونې د ټيم له لورې له پخوا څخه د ترتيب شوو او د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت له لورې د تصويب شوو د ليدنو له فورمو څخه په کار اخيستې سره په ترتيب سره د روانو او بشپړو شوو پروژو فزيکي پرمختگ او د مشخصاتو، پلان او مالي موقف په رڼا کې د هغوی کارونه وکتل شول.
٢. د مرکو ترسره کول: د قرارداديانو له کارکونکو سره د تصويب شوې پوښتنليک په مرسته د ډاگيزه شوو معلوماتو د کره والي د معلومولو لپاره مرکې ترسره شوې.

٦. ٤. ٤ تحلیل

د ډاډ ورکونې ټیم د ډاټا او معلوماتو له ډول سره متناسب تحلیلي میتودونه په کار واچول. د تحلیل اصلي موخه دا وه چې په لاندې ساحو کې د اندیښنې وړ ستونزې په گوته شي:

1. تدارکات او سیالي
2. د پروژې د لگښت لوړوالی
3. د وخت اوږدوالی
4. د ودانۍ کیفیت

په دې تحلیل کې له کمې او کیفی ډاټا څخه په ګډه کار اخیستل شوی تر څو د معلوماتو د محصولاتو (outputs) او اغیزو (Outcomes) په اړه ژوره پوهه رامینځته او کره والی یې ثابت شي او له بلې خوا د معلوماتو د ډاګیزه کولو په برخه کې د تدارکاتې ادارو او نورو ونډوالو پیاوړتیاوې او کمزورتیاوې وازول شي.

ګمارل شوي ټیم د کمې تحلیل لپاره له تنظیم شوي (structured) میتود څخه کار واخیست چې د لیدنو (مشاهدو) او موضوعاتو پر تشخیص ولاړ وو. د ډاګیزه شوو معلوماتو تکرار (فریکونسي) او پرتله کولو، د مرکو ځوابونو او لیدنو (مشاهدو) د ټیم موندنو ته اضافي ژورتیا ورکړه. کیفی ډاټا او د دې پوښتنو ځواب چې د زیربنایي پروژې فعالیتونو څنګه او ولې پلان شوي محصولات اغیزمن کړي، لا ژوره پوهه رامینځته کړه.

٦. ٤. ٥ د ډاډ ورکونې د راپور چمتو کول

د ډاډ ورکونې ټیم، تر تحلیل وروسته، د ډاډ ورکونې د راپور لومړۍ مسوده چمتو کړه چې (بنسټیزې روڼتیا نوښت برانډینگ او مارکینګ په ګډون) د افغانستان بنسټیزې روڼتیا نوښت لارښود او معیاري فارمټ یې په پام کې نیولی وو. تر دې وروسته به دغه راپور د افغانستان بنسټیزې روڼتیا نوښت او د ګڼو ونډوالو ډلې ته د هغوي د تبصرو، په ځانګړې توګه د ډاډ ورکونې د پروسې په اړه د هغوي د نظرونو د اخیستلو لپاره وړاندې شو. د افغانستان د ودانیز سکتور د تبصرو او نظرونو تر اخیستلو وروسته د راپور دویمه مسوده چمتو شوه. وروستی راپور د افغانستان د ودانیز سکتور تر دویمې کتنې وروسته چمتو او وسپارل شو.

- معلوماتو ته د لاسرسي قانون، ۱۳۹۳. (۲۰۱۴). د عدليې وزارت، د افغانستان اسلامي جمهوري دولت.
- د افغانستان د عامه تدارکاتو قانون ۱۳۹۵. (۲۰۱۶). د عدليې وزارت، د افغانستان اسلامي جمهوري دولت.
- (۲۰۱۶). د افغانستان د سرکونو زيربنا: د دوام ننگونو او ترميماتو نشتوالي د متحده ايالاتو پانگه اچونه له گواښ سره مخ کړې. سيگار
- (۲۰۰۸). د رشوت ورکونکو شاخص. د روڼتيا نړيواله اداره
- لومړۍ يادداښت (پيژندنه). (۲۰۱۱). د ساختماني سکتور د روڼتيا د نوښت نړيواله سرمشريزه.
- د ډاگيزه کولو د پروسې ډيزاينول (د لارښود يادداښت: ۶). (۲۰۱۳). د بنسټيزې روڼتيا نوښت نړيواله سرمشريزه. له <https://bit.ly/2JFoniv> ويبپاڼې څخه
- د ډاډورکونې د پروسې ډيزاينول (د لارښود يادداښت: ۷). (۲۰۱۳). د بنسټيزې روڼتيا نوښت نړيواله سرمشريزه. له <https://bit.ly/2Htq5mn> ويبپاڼې څخه
- (۲۰۱۶). له ژمنو تر عمله. د روڼتيا نړيواله اداره.
- نړيوال ساختماني صنعت تر ټولو زيات فاسد. (n.d.). د روڼتيا د نړيوالې ادارې، بریتانیا له ويبپاڼې څخه <http://www.transparency.org.uk/press-releases/global-construction-sector-most-corrupt/#.Ws5nhy5uZKB>
- د لوژستيکي کړنو نړيوال شاخص. (۲۰۱۶). د نړيوال بانک څخه ترلاسه شوی
- <https://lpi.worldbank.org/international/global?sort=asc&order=Infrastructure#datatable>
- کريمي، س.، نيازی، غ.، او ابراهيمي، م. (۲۰۱۷). د ډاگيزه کولو لارښود. د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت.
- د ماليې وزارت (n.d.). ملي بودجه ۱۳۹۷.
- نيازی، غ.، او گيدادو، ک. (n.d.). په افغانستان کې د ساختماني صنعت په پروژو کې د ځنډ لاملونه.
- نيازی، گ.، او پينټينگ، ن. (۲۰۱۶). د لگښتونو د لوړوالي مهم لاملونه. پروسيديا انجنيرينگ.
- اولا، ج.، تيموری، ن.، او کريمی، س. (۲۰۱۷). ساحوي څيړنه. د افغانستان بنسټيزې روڼتيا نوښت.
- د تدارکاتو مقرر ۱۳۹۵. (۲۰۱۶). د تدارکاتو ملي اداره، د افغانستان اسلامي جمهوري دولت.
- ترابي، ی. (۲۰۱۲). په افغانستان کې د اداري فساد د ننگونو زياتوالی. ايشيا فاونډيشن

(Footnotes)

1 دا چې د داوطلبۍ د ارزونې کمیتې ارزونه په دوه پړاونو کې ترسره کړه، د نه ځواب ورکونکو داوطلبانو مالي پروپوزلونه ترلې پاتې شول